

บทที่ 4

สภาพทั่วไป การผลิตการตลาดผลไม้ และศักยภาพของภาคตะวันออก

ในบทนี้จะเป็นการศึกษาถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา ความได้เปรียบ สถานการณ์ แนวโน้ม และปัญหาของการผลิต การตลาดและการส่งออกผลไม้ที่สำคัญทั้ง 5 ชนิดในภาคตะวันออก และระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกผลไม้ การกระจายตัวของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและส่งออกผลไม้ในแต่ละอำเภอ และ ปัจจัยสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์กลางและโครงข่ายเพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก การทำความเข้าใจในส่วนนี้เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ เพื่อกำหนดที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่ายเพื่อการส่งออกผลไม้ในบทต่อไป

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

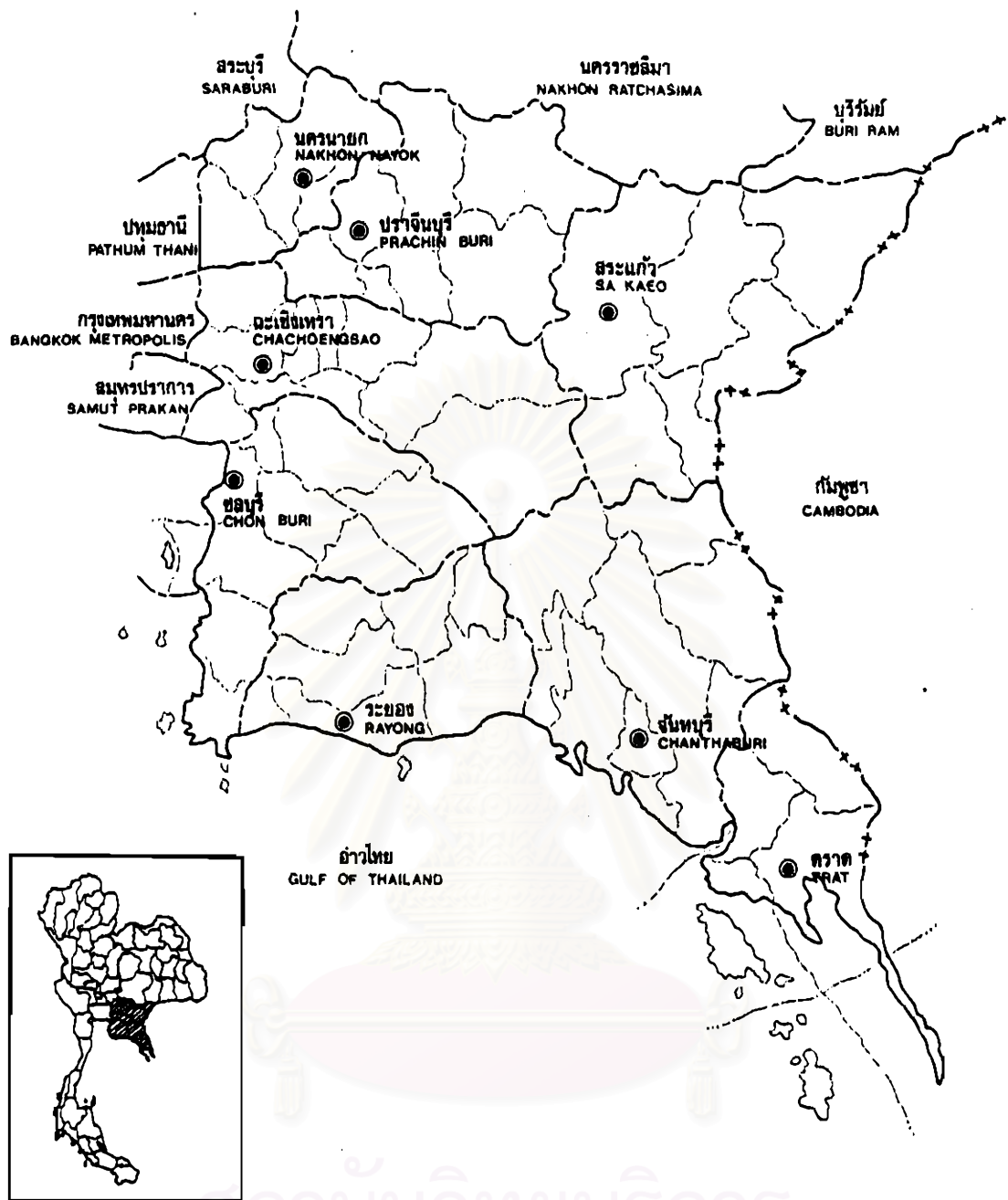
1. ลักษณะทางกายภาพ

ภาคตะวันออกมีเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ 36,502.5 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 7.11 ของเนื้อที่ประเทศ ประกอบด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครนายก ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ปราจีนบุรี และสระแก้ว แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 55 อำเภอ 8 กิ่งอำเภอ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้ (แผนที่ 4.1 และ 4.2)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดสระบุรี นครราชสีมา บุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับประเทศกัมพูชา
ทิศใต้	ติดต่อกับอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ ปทุมธานี และอ่าวไทย

ลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันออกเป็นที่ราบลุ่ม ที่สูง และที่ป่าเขา รวมทั้งชายฝั่งทะเลและเกาะต่าง ๆ ทางตอนบนมีเทือกเขาสันกำแพงกั้นแยกภาคตะวันออกออกจากภาคกลางตอนบนและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้มีทิวเขาบรรทัดกั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา ตอนล่างของภาคมีเทือกเขาจันทบุรี ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำที่มีความสำคัญหลายสาย เช่น แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำประแสร์ แม่น้ำจันทบุรี เป็นต้น พื้นที่ของภาคตะวันออกสามารถแบ่งภูมิประเทศออกเป็น 2 เขตใหญ่ ดังนี้

ภาคตะวันออกตอนบน มีเนื้อที่ประมาณ 19,430.5 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 53.2 ของเนื้อที่ภาค ครอบคลุมจังหวัดฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว ภูมิประเทศเป็นที่ราบระหว่างภูเขา โดยเป็นที่ราบและที่ดอนรวมกันมากถึงร้อยละ 80 และเป็นพื้นที่ภูเขาร้อยละ

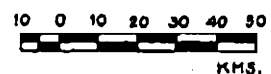
แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย
เพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก

แผนที่
4.1

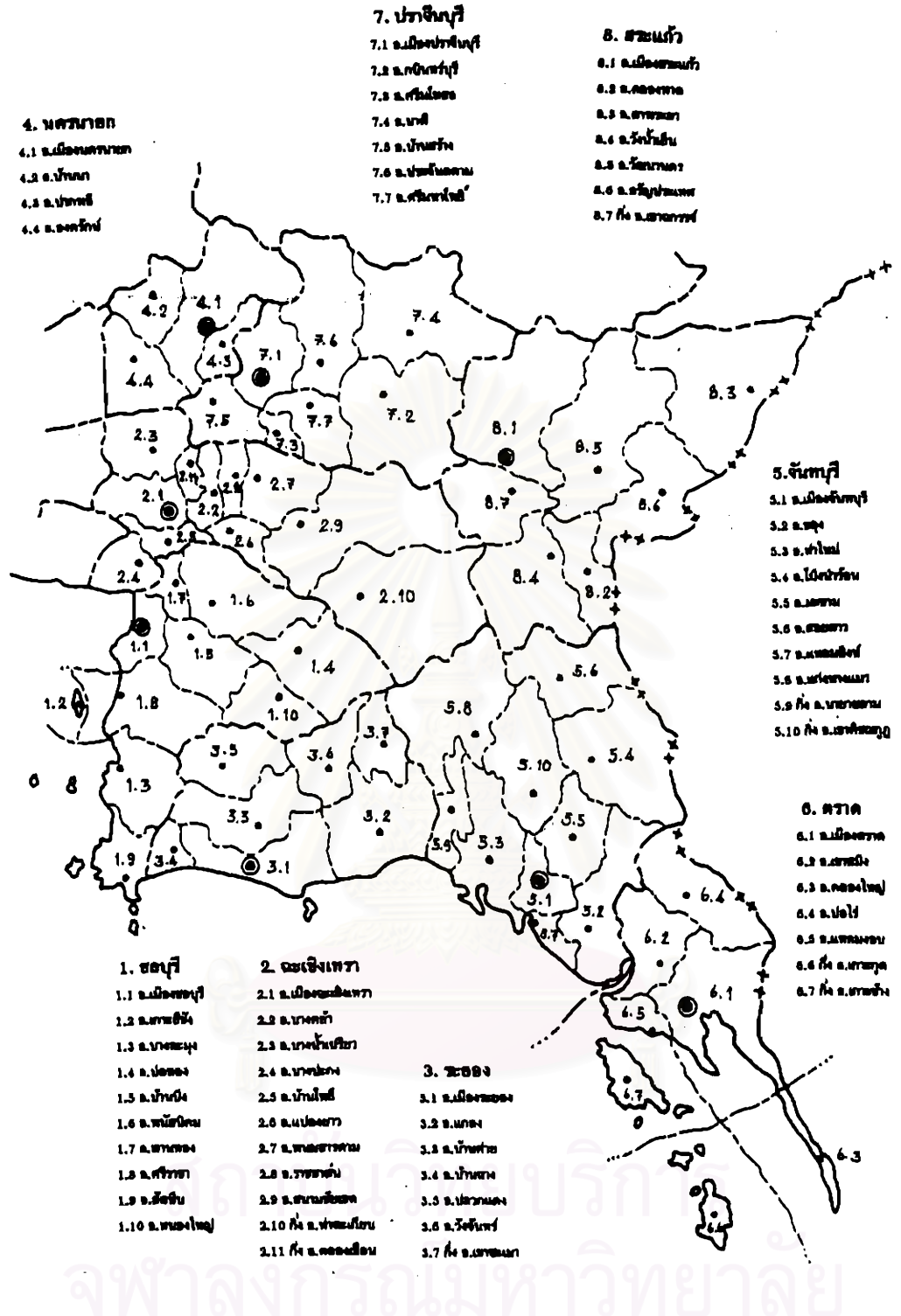
สัญลักษณ์ :

- ++ — เส้นแบ่งเขตประเทศ
- - - - เส้นแบ่งเขตจังหวัด
- ที่ตั้งจังหวัด

แสดงที่ตั้งจังหวัด
ในภาคตะวันออก

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

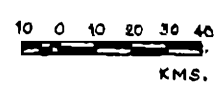
แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย
 เพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก

แผนที่
 4.2

สัญลักษณ์ :

- เส้นแบ่งเขตจังหวัด
- เส้นแบ่งเขตอำเภอ
- ที่ตั้งจังหวัด
- ที่ตั้งอำเภอ

แสดงที่ตั้งอำเภอ
 ในภาคตะวันออก

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

20 ตามแนวตะวันออก-ตะวันตก มีลุ่มน้ำขนาดใหญ่ คือ ลุ่มน้ำบางปะกง ปริมาณฝนเฉลี่ย 1,000 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศาเซลเซียส และความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 75%

ภาคตะวันออกตอนล่าง มีเนื้อที่ประมาณ 17,072.0 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 46.8 ของเนื้อที่ภาค ครอบคลุมจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด พื้นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 90 เป็นที่ดอน ส่วนที่ราบมีเพียงร้อยละ 10 บริเวณชายฝั่งทะเลทางตอนล่างเป็นที่ราบเชิงเขาที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น ลุ่มน้ำส่วนใหญ่เป็นลุ่มน้ำขนาดเล็ก เช่น ลุ่มน้ำจันทบุรี ลุ่มน้ำระยอง เป็นต้น มีปริมาณฝนเฉลี่ยค่อนข้างสูงถึง 3,000 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ย 27 องศาเซลเซียส และความชื้นสัมพัทธ์ประมาณ 80%

2. ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ

2.1 **ทรัพยากรน้ำ** ภาคตะวันออกเป็นภาคที่มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ที่สูง เห็นได้จากในช่วง 12 ปี ที่ผ่านมา (ตั้งแต่ปี 2526-2537) ภาคตะวันออกมีปริมาณน้ำฝนตกเฉลี่ยปีละ 2,141.1 มิลลิเมตร โดยที่จังหวัดตราดมีปริมาณฝนมากที่สุดถึง 4,792.8 มิลลิเมตร รองลงมาคือจังหวัดจันทบุรี 2,945.5 มิลลิเมตร น้อยที่สุดคือจังหวัดฉะเชิงเทรา 1,217.1 มิลลิเมตร สำหรับจำนวนวันที่ฝนตกในช่วง 12 ปี ของภาคตะวันออกเฉลี่ยตกปีละ 126 วัน โดยที่จังหวัดตราดมีจำนวนวันที่ฝนตกต่อปีมากที่สุดถึง 185 วัน รองลงมาคือจังหวัดจันทบุรี 162 วัน ส่วนจังหวัดที่น้อยที่สุดคือจังหวัดนครนายก 93 วัน อีกทั้งมีเขตภูเขาที่ปกคลุมด้วยป่าไม้ จึงเป็นแหล่งน้ำลำธารได้เป็นอย่างดี แหล่งน้ำที่สำคัญต่อการอุปโภค บริโภค และเกษตรกรรม ได้แก่ แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำจันทบุรี แม่น้ำนครนายก แม่น้ำปราจีนบุรี และแม่น้ำตราด เป็นต้น

สำหรับน้ำใต้ดิน เนื่องจากลักษณะทางธรณีวิทยาของภาคตะวันออกเป็นหินแข็งที่ไม่ค่อยพบรอยแตกกว้าง จึงหาน้ำบาดาลได้ไม่มาก โดยที่ส่วนใหญ่แต่ละบริเวณจะสามารถให้น้ำได้ตั้งแต่ 2-20 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ยกเว้นบริเวณลุ่มน้ำบางปะกง ด้านตะวันตกของจังหวัดปราจีนบุรี จนถึงจังหวัดนครนายก และด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา ให้น้ำได้ในปริมาณมากถึง 50 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง

2.2 **ทรัพยากรดิน** ดินในภาคตะวันออกตอนบนส่วนใหญ่เป็นดิน Alluvial ซึ่งเกิดจากน้ำพัดพามาทับถม มีการระบายน้ำเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง สำหรับภาคตะวันออกตอนล่าง ส่วนใหญ่เป็นดิน Gray Podzolic และดิน Red-Yellow Podzolic ในบริเวณที่ราบหรือสูง ๆ ต่ำ ๆ ส่วนในบริเวณที่ดอนที่สูงชันเป็นดินร่วนปนดินเหนียว การระบายน้ำดีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

สำหรับดินในภาคตะวันออกที่เหมาะสมในการปลูกพืชและไม้ยืนต้น ซึ่งให้ผลผลิตสูง พบบริเวณเล็ก ๆ ในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี และดินบริเวณที่ให้ผลผลิตปานกลางจะพบในดำนตะวันออกอยู่ห่างจากฝั่งทะเลเข้าไปจนถึงตอนในของภาค

จากลักษณะทางกายภาพในด้านที่ตั้ง ภูมิประเทศ ภูมิอากาศและทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งดิน และน้ำที่อุดมสมบูรณ์ทำให้พื้นที่ภาคตะวันออกเป็นบริเวณที่เหมาะสมแก่การปลูกผลไม้ เนื่องจากผลไม้เขตร้อนส่วนใหญ่จะปลูกได้ผลผลิตดี ในบริเวณที่มีสภาพพื้นดิน ปริมาณฝน และอุณหภูมิที่

พอเหมาะ คือสภาพต้องเป็นดินร่วน ดินร่วนปนทราย ดินเหนียวปนทราย สามารถอุ้มน้ำและระบายน้ำได้ดี อุณหภูมิอยู่ระหว่าง 25-30 องศาเซลเซียส และมีปริมาณฝนไม่ต่ำกว่าปีละ 1,300 มิลลิเมตร

3. การใช้ที่ดินถือครองทางการเกษตร

ลักษณะการใช้ที่ดินของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สำคัญ คือ การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ในปี 2536 มีประมาณ 10.72 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 47 ของเนื้อที่ภาค โดยมีการใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำนา 3.8 ล้านไร่ หรือร้อยละ 35.5 ของพื้นที่เกษตรกรรม ปลูกพืชไร่ 3.4 ล้านไร่ หรือร้อยละ 31.1 ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น 2.8 ล้านไร่ หรือร้อยละ 26.2 ส่วนที่เหลืออีก 0.7 ล้านไร่ หรือร้อยละ 6.6 เป็นที่อยู่อาศัย ที่สวนผักและไม้ดอก และที่รกร้างว่างเปล่า โดยที่พื้นที่ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณตอนล่างของภาคที่จังหวัดระยอง จันทบุรี และฉะเชิงเทรา

4. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสำคัญทางเศรษฐกิจอยู่ในลำดับที่ 2 ของประเทศ รองจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคนี้ในปี 2537 มีมูลค่า ณ ราคาประจำปีสูงถึง 372,191 ล้านบาท โดยมีอัตราการขยายตัวระหว่างปี 2532-2537 เฉลี่ยร้อยละ 8.9 ต่อปี (ราคาคงที่ปี 2531) ซึ่งเท่ากับอัตราการขยายตัวของประเทศในช่วงเวลาเดียวกัน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่สามารถเพิ่มสัดส่วนสาขาอุตสาหกรรมจากร้อยละ 29.9 ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา เป็นร้อยละ 40.7 ในปี 2537 สาขาอันดับ 2 คือสาขาบริการ ร้อยละ 13.3 และอันดับ 3 คือสาขาเกษตรกรรม สัดส่วนของสาขานี้มีแนวโน้มลดลงโดยลำดับ จนถึงปี 2537 เหลือร้อยละ 10.7 อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการผลิตของภาคจะเปลี่ยนไปสู่อุตสาหกรรมมากขึ้น แต่การผลิตในสาขาเกษตรกรรมยังคงมีส่วนสำคัญ โดยที่ในปี 2537 นี้ สาขาเกษตรมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมถึง 37,597 ล้านบาท

5. การกระจายตัวของประชากรและการประกอบอาชีพ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประชากรรวมทั้งสิ้น 3,922,078 คน คิดเป็นร้อยละ 6.6 ของประชากรทั้งประเทศ จังหวัดที่มีประชากรมากที่สุด คือชลบุรี จำนวน 982,975 คน รองลงมาคือ ฉะเชิงเทรา สระแก้ว ระยอง จันทบุรี ปราจีนบุรี นครนายก และตราด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ยเท่ากับ 108 คนต่อตารางกิโลเมตร จังหวัดที่มีประชากรหนาแน่นที่สุด คือ จังหวัดชลบุรี 225 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมา ได้แก่ จังหวัดระยอง ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี จันทบุรี และตราด ตามลำดับ และจังหวัดสระแก้วมีความหนาแน่นประชากรน้อยที่สุด 71 คนต่อตารางกิโลเมตร

จากข้อมูลสำมะโนการเกษตร ปี 2536 พบว่าประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นเกษตรกรมีอยู่ทั้งหมด 301,692 ราย คิดเป็นประมาณร้อยละ 7.7 ของประชากรปี 2538 ในจำนวนนี้เป็นเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น 122,561 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.6 ของจำนวนเกษตรกรทั้งหมด โดยที่จังหวัดจันทบุรีมีเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นมากที่สุดจำนวน 33,429 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.3 ของเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นของภาค รองลงมาคือ จังหวัดระยอง 21,996 ราย

ฉะเชิงเทรา 14,983 ราย ปราจีนบุรี 13,529 ราย ชลบุรี 13,220 ราย ตราด 11,574 ราย นครนายก 7,390 ราย และสระแก้ว 6,440 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.9, 12.2, 11.0, 10.8, 9.4, 6.0 และ 5.3 ตามลำดับ

สำหรับการกระจายตัวของการตั้งถิ่นฐานของเกษตรกรที่ปลูกพืชยืนต้น พบว่า ส่วนใหญ่ จะอาศัยอยู่ทางตอนล่างของภาคในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราด เกือบทุกอำเภอ ส่วนบริเวณตอนบนของภาคจะมีเกษตรกรที่ปลูกพืชยืนต้นอาศัยอยู่เบาบางกว่าทางตอนล่าง ยกเว้นบางอำเภอ เช่น อ.บางคล้า จ.ฉะเชิงเทรา และ อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี ที่มีเกษตรกรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากพอสมควร ส่วนบริเวณจังหวัดนครนายก ชลบุรี และสระแก้ว จะมีเกษตรกรที่ปลูกไม้ยืนต้นอาศัยอยู่เบาบาง (แผนที่ 4.3) ซึ่งการกระจายตัวของเกษตรกรที่ปลูกพืชยืนต้นนี้ จะมีความสัมพันธ์กับการกระจายตัวของแหล่งผลิตผลไม้ด้วย

ความได้เปรียบของภาคตะวันออก

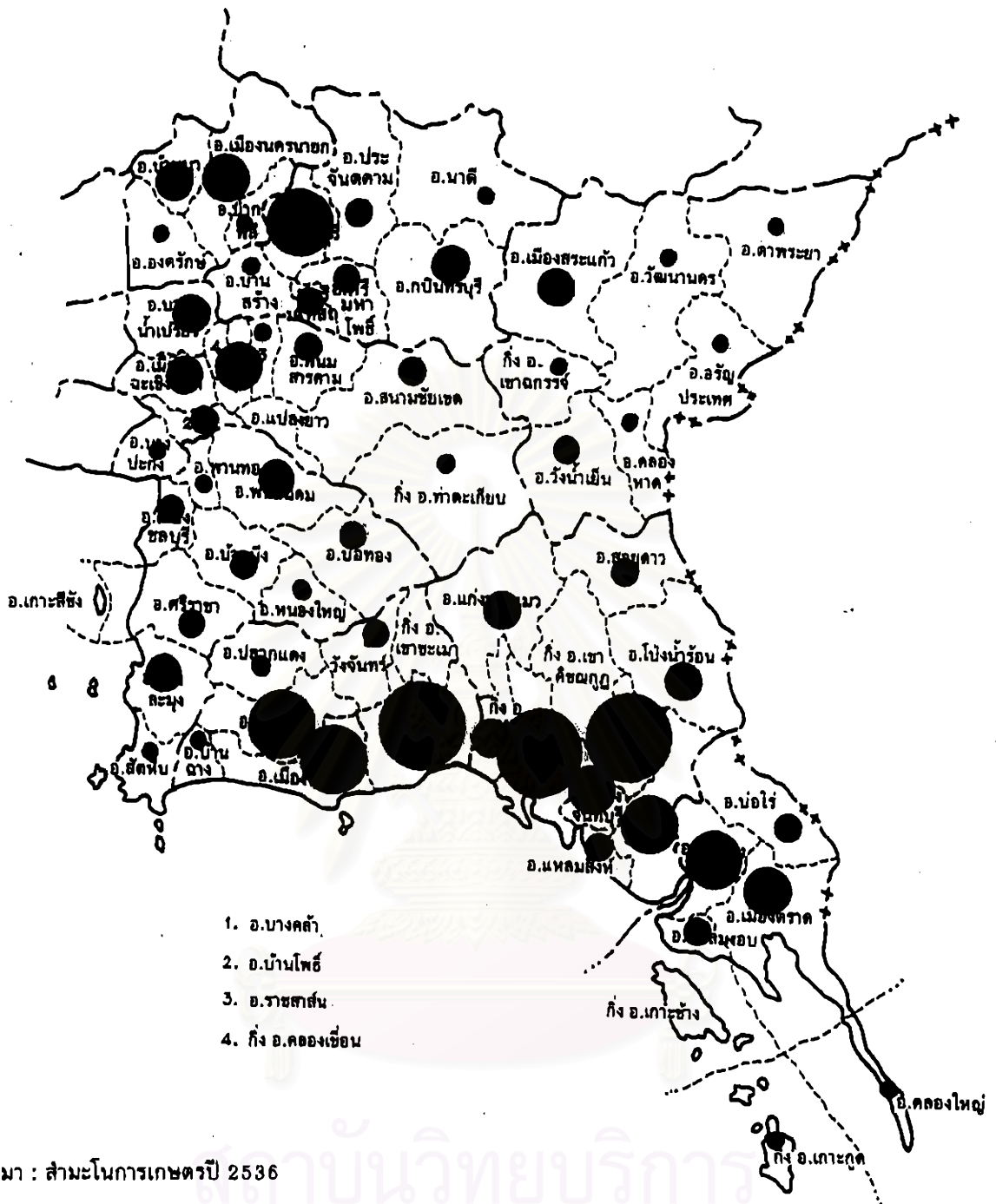
1. ความได้เปรียบด้านพื้นที่เพาะปลูก

ภาคตะวันออกยังเป็นภาคที่มีพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตผลไม้ที่สำคัญทั้ง 5 ชนิด โดยรวม คือ ทุเรียน มังคุด เงาะ มะม่วง และส้มโอ มากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศไทย และมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยที่ปี 2532 ภาคตะวันออกมีพื้นที่เพาะปลูกผลไม้ 5 ชนิดรวมกันทั้งสิ้น 777,336 ไร่ ผลผลิตรวม 694,770 ตัน เมื่อเทียบกับปี 2538 พื้นที่ได้เพิ่มขึ้นเป็น 982,966 ไร่ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30.6 ของพื้นที่ปลูกทั้งประเทศ ได้ผลผลิตรวม 1,320,864 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 47.5 ของผลผลิตผลไม้ทั้งประเทศ โดยมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2532-2536 เฉลี่ยร้อยละ 4.6 ต่อปี และผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 18 ต่อปี และอาจกล่าวได้ว่าผลผลิตผลไม้ทั้ง 5 ชนิด เกือบร้อยละ 50 ของประเทศ มาจากภาคตะวันออก (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 แสดงการเปรียบเทียบพื้นที่ปลูกและผลผลิตรวมผลไม้ที่สำคัญ 5 ชนิดในแต่ละภาคปี 2536

ภาค	พื้นที่ปลูกรวม		ผลิตรวม	
	ไร่	สัดส่วน (%)	ตัน	สัดส่วน (%)
เหนือ	496,076	16.3	369,636	13.3
ตะวันออกเฉียงเหนือ	552,216	18.2	342,465	12.3
กลาง	150,963	5.0	132,577	4.8
ตะวันออก	928,966	30.6	1,320,864	47.5
ตะวันตก	230,703	7.6	161,629	5.8
ใต้	679,656	22.4	453,180	16.3
รวมทั้งประเทศ	3,038,580	100.0	2,780,351	100.0

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

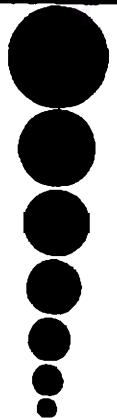
1. อ.บางคล้า
2. อ.บ้านโพธิ์
3. อ.ราชสาส์น
4. กิ่ง อ.คลองเขื่อน

ที่มา : สำมะโนการเกษตรปี 2536

**แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย
เพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก**

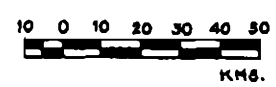
แผนที่
4.3

สัญลักษณ์ :

จำนวนเกษตรกรตั้งแต่	7,001 - 9,000 คน
จำนวนเกษตรกรตั้งแต่	5,001 - 7,000 คน
จำนวนเกษตรกรตั้งแต่	4,001 - 5,000 คน
จำนวนเกษตรกรตั้งแต่	3,001 - 4,000 คน
จำนวนเกษตรกรตั้งแต่	2,001 - 3,000 คน
จำนวนเกษตรกรตั้งแต่	1,001 - 2,000 คน
จำนวนเกษตรกรตั้งแต่	1 - 1,000 คน

**แสดงการกระจายตัวของ
เกษตรกรที่ปลูกพืชยืนต้น
ในภาคตะวันออก**

และจากข้อมูลล่าสุดปี 2538 ภาคตะวันออกมีพื้นที่ปลูกผลไม้ที่สำคัญ 5 ชนิดทั้งสิ้น 1,032,430 ไร่ และมีผลผลิตรวมกัน 1,423,116 ตัน โดยส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่บริเวณภาคตะวันออกตอนล่าง ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด และบางส่วนของบริเวณตอนบนของภาคในจังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนที่เหลืออีก 4 จังหวัด ได้แก่ นครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว และชลบุรี มีการกระจายตัวของแหล่งผลิตผลไม้ที่เบาบางกว่า

นอกจากผลไม้ที่สำคัญทั้ง 5 ชนิด แล้ว ภาคตะวันออกยังมีการปลูกผลไม้ชนิดอื่น ๆ อีกหลายชนิด ได้แก่ มะขามหวาน ขนุน สับปะรด ลองกอง ลางสาด ลำไย ลิ้นจี่ ส้มเขียวหวาน ฝรั่ง และกระท้อน ซึ่งในอนาคตหากมีการส่งเสริมด้านการตลาด และมีการประชาสัมพันธ์ให้ตลาดต่างประเทศได้ทราบ ผลไม้เหล่านี้ก็อาจจะกลายเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญชนิดใหม่ของภาคได้ ทั้งนี้ จากการสอบถามผู้ส่งออกเห็นว่าผลไม้ที่ควรส่งเสริมให้มีการส่งออก ก็คือ ขนุนหนัง ลองกอง ลางสาด และ ฝรั่ง

2. ความได้เปรียบด้านแรงงาน

แม้ว่าภาคตะวันออก จะมีจำนวนเกษตรกรที่ปลูกผลไม้ที่สำคัญ 5 ชนิด ซึ่งได้แก่ ทุเรียน มังคุด เงาะ มะม่วง และส้มโอ น้อยกว่าภาคอื่น ๆ คือมีเกษตรกรที่ปลูกเพียง 195,367 ราย หรือ ร้อยละ 12.6 ของเกษตรกรที่ปลูกผลไม้ทั้งประเทศ แต่เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของเกษตรกรที่ปลูกผลไม้แต่ละชนิดแล้ว พบว่าภาคตะวันออกมีเกษตรกรที่ปลูกทุเรียน มังคุด และเงาะ มากเป็นอันดับ 2 รองจากภาคใต้ คือ 48,045 , 22,330 , และ 26,317 ราย ตามลำดับ ส่วนเกษตรกรที่ปลูกมะม่วง และส้มโอจะมีน้อยกว่าภาคอื่น ๆ คือ 93,428 และ 5,247 ราย ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม ภาคตะวันออกยังนับได้ว่า มีความได้เปรียบในด้านของแรงงานภาคเกษตร เนื่องจากเกษตรกรในภาคตะวันออกส่วนใหญ่มีการปลูกผลไม้ทั้ง 5 ชนิดดังกล่าวข้างต้นเป็นจำนวนมาก เห็นได้จากการเปรียบเทียบระหว่างจำนวนผู้ถือครองทางการเกษตรทั้งหมดของภาคตะวันออกกับจำนวนเกษตรกรที่ปลูกผลไม้แต่ละชนิด ผลปรากฏว่าเกษตรกรที่ปลูกมะม่วงมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31 ของเกษตรกรทั้งภาค รองลงมาคือ ทุเรียน เงาะ มังคุด และส้มโอ คิดเป็นร้อยละ 15.9 , 8.7 , 7.4 , และ 1.7 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.2) และเมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ แล้ว สัดส่วนของเกษตรกรที่มีการปลูกผลไม้ทั้ง 5 ชนิดเมื่อเทียบกับเกษตรกรทั้งหมดของภาค ภาคอื่นจะมีสัดส่วนน้อยกว่าภาคตะวันออกเกือบทั้งสิ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.2 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนเกษตรกรที่ปลูกผลไม้ที่สำคัญทั้ง 5 ชนิดในแต่ละภาคปี 2536

ภาค	ผู้ถือครองทาง การเกษตร ทั้งหมด	เกษตรกร ที่ปลูก ทุเรียน	เกษตรกร ที่ปลูก มังคุด	เกษตรกร ที่ปลูก เงาะ	เกษตรกร ที่ปลูก มะม่วง	เกษตรกร ที่ปลูก ส้มโอ	รวมเกษตรกร ที่ปลูกผลไม้ ทั้ง 5 ชนิด
กลาง	832,332 (100.0)	3,878 (0.8)	1,455 (0.2)	1,325 (0.2)	188,342 (29.8)	14,405 (2.3)	209,405 (33.1)
เหนือ	1,408,383 (100.0)	4,725 (0.3)	- (0.0)	- (0.0)	292,898 (20.8)	10,549 (0.7)	308,170 (21.8)
ตะวันออกเฉียง เหนือ	2,505,936 (100.0)	- (0.0)	- (0.0)	- (0.0)	497,363 (19.8)	- (0.0)	497,363 (19.8)
ใต้	799,167 (100.0)	125,968 (15.8)	62,997 (7.9)	84,719 (10.6)	46,145 (5.8)	17,469 (2.2)	337,298 (42.2)
ตะวันออก	301,692 (100.0)	48,045 (15.9)	22,330 (7.4)	26,317 (8.7)	93,428 (31.0)	5,247 (1.7)	195,367 (64.8)
รวม	5,847,490	182,616	86,782	112,361	1,118,174	47,670	1,547,803

ที่มา : สำนวนการเกษตร ปี 2536

นอกจากนี้ จากการสำรวจยังพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ในภาคตะวันออก มีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ต่อไปถึงร้อยละ 83 มีเพียงร้อยละ 17 ที่คิดจะไปประกอบอาชีพอื่น

3. ความได้เปรียบด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเพาะปลูก

3.1 การจัดการน้ำเพื่อการเพาะปลูก

ภาคตะวันออกเป็นภาคที่มีการจัดหาน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชยืนต้นมากที่สุด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของคำว่า การจัดหาน้ำเพื่อการเพาะปลูก หมายถึง การกระทำใดๆ ที่มีจุดมุ่งหมายให้ที่ดินได้รับน้ำเพื่อใช้ในการเพาะปลูก ซึ่งอาจเป็นการได้รับน้ำโดยน้ำจากชลประทาน การทำเหมืองแร่/ฝายกักเก็บน้ำ การขุดคลองเข้าไปในพื้นที่เพาะปลูก การขุดบ่อหรือสระน้ำ การเจาะบ่อน้ำบาดาล การวางท่อส่งน้ำ และการสูบน้ำจากแหล่งน้ำต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการเพาะปลูก น้ำฝนหรือฝนเทียมที่ตกลงมาโดยตรง หรือน้ำไหลเอ่อจากแม่น้ำลำธาร ไม่ถือว่าเป็นการจัดหาน้ำเพื่อการเพาะปลูก) กล่าวคือ ในเนื้อที่ปลูกพืชยืนต้นของภาคตะวันออกทั้งหมด 1,523,893 ไร่ มีการจัดหาน้ำเพื่อการเพาะปลูกถึง 866,294 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 57 ของเนื้อที่ปลูกพืชยืนต้นทั้งหมด ในขณะที่ภาคอื่น ๆ มีการจัดหาน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชยืนต้นน้อยกว่า ได้แก่ ภาคกลางร้อยละ 53 ภาคเหนือร้อยละ 34 ภาคใต้ร้อยละ 14 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพียงร้อยละ 9 เท่านั้น (ตารางที่ 4.3) ทั้งนี้ จังหวัดในภาคตะวันออกที่มีการจัดหาน้ำมากที่สุด คือ จันทบุรี มีถึงร้อยละ 84 รองลงมาคือ ตราดและระยอง ร้อยละ 66 และ 61 ตามลำดับ ส่วนจังหวัดที่น้อยที่สุดคือ สระแก้วมีเพียงร้อยละ 4 เท่านั้น

ตารางที่ 4.3 แสดงการเปรียบเทียบเนื้อที่เพาะปลูกพืชยืนต้น/พื้นที่ปลูกพืชยืนต้นที่มีการจัดหาน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชยืนต้นแต่ละภาค ในปี 2536

ภาค	เนื้อที่ปลูกพืชยืนต้นทั้งหมด (ไร่)	เนื้อที่ปลูกพืชยืนต้นที่มีการจัดหาน้ำเพื่อการเพาะปลูก (ไร่)	ร้อยละ
กลาง	1,553,729	822,020	53
เหนือ	1,828,525	620,561	34
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,160,527	103,705	9
ใต้	3,807,259	520,879	14
ตะวันออก	91,523,693	866,294	57
รวมทั้งประเทศ	9,673,733	2,933,459	30

ที่มา : สำนักนโยบายเศรษฐกิจ ปี 2536 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ข้อมูลจากการสอบถามพบว่าเกษตรกรที่ปลูกผลไม้ในภาคตะวันออกถึงร้อยละ 82.1 ใช้น้ำจากแหล่งน้ำที่ขุดขึ้นเอง 54.5 ใช้น้ำจากธรรมชาติ มีเพียงร้อยละ 10.7 ที่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำชลประทาน และมีการจัดหาน้ำด้วยวิธีอื่น ๆ เพียงร้อยละ 2.7 อาทิ การเจาะน้ำบาดาล

สำหรับในภาคตะวันออกมีเนื้อที่สำหรับการชลประทานที่ก่อสร้างแล้วตั้งแต่ปี 2538 ทั้งหมด 2,524,042 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 28 ของเนื้อที่ถือครองการเกษตรของภาค ซึ่งอาจจะมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับภาคกลางที่มีเนื้อที่ชลประทานถึงร้อยละ 73 และภาคเหนือร้อยละ 30 แต่ก็ยังมีมากกว่าภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีเนื้อที่การชลประทานเพียงร้อยละ 18 และร้อยละ 9 ตามลำดับเท่านั้น (ตารางที่ 4.4) โดยที่จังหวัดในภาคตะวันออกที่มีเนื้อที่ชลประทานมากที่สุด คือ จังหวัดนครนายกมีถึงร้อยละ 98 รองลงมาจังหวัดฉะเชิงเทราร้อยละ 69 และจังหวัดปราจีนบุรีร้อยละ 29 ส่วนจังหวัดที่มีเนื้อที่ชลประทานน้อยที่สุดคือจังหวัดสระแก้วคือร้อยละ 7 เท่านั้น

ตารางที่ 4.4 แสดงการเปรียบเทียบเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด/เนื้อที่ชลประทานแต่ละภาค ในปี 2538

ภาค	เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด (ไร่)	เนื้อที่ชลประทาน (ไร่)	ร้อยละของเนื้อที่ภาค
กลาง	14,951,467	10,849,810	73
เหนือ	25,042,362	7,562,977	30
ตะวันออกเฉียงเหนือ	53,321,488	4,803,065	9
ใต้	16,271,276	2,946,586	18
ตะวันออก	9,176,351	2,524,042	28
รวมทั้งประเทศ	118,762,944	28,685,480	24

ที่มา : กรมชลประทาน

3.2 การใช้ปุ๋ย

ในการปลูกพืชยืนต้นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้ปุ๋ยทั้งปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมีใส่ในเนื้อที่ปลูกพืชยืนต้น เพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตมากที่สุดถึง 1,090,246 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 72 ของเนื้อที่ปลูกพืชยืนต้นทั้งหมด ในขณะที่ภาคอื่น ๆ มีเนื้อที่ปลูกพืชยืนต้นที่ใช้ปุ๋ยมากที่สุดไม่เกินร้อยละ 53 (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 แสดงการเปรียบเทียบเนื้อที่ปลูกพืชยืนต้น/เนื้อที่ใส่ปุ๋ย แต่ละภาคในปี 2536

ภาค	เนื้อที่ปลูกพืชยืนต้น (ไร่)	เนื้อที่ใส่ปุ๋ย (ไร่)	ร้อยละ
กลาง	1,553,729	775,085	50
เหนือ	1,828,525	798,994	44
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,160,527	586,071	51
ใต้	3,607,259	1,905,565	53
ตะวันออก	1,523,693	1,090,246	72
รวมทั้งประเทศ	9,673,733	5,155,961	53

ที่มา : สำนักการเกษตร ปี 2536

นอกจากนี้จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม พบว่าเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้ปุ๋ยเคมีถึงร้อยละ 90.2 ปุ๋ยอินทรีย์ร้อยละ 82.1 ใช้ฮอร์โมนเร่งผลผลิต ร้อยละ 61.6 และไม่มีเกษตรกรรายใดที่ไม่ใช้ปุ๋ยและสารเคมีเพื่อช่วยในการเพิ่มผลผลิต

3.3 การใช้เทคโนโลยีอื่น ๆ

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้ว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีการใช้เทคโนโลยีอื่น ๆ ในการเพาะปลูกผลไม้ เช่น การรดน้ำด้วยระบบน้ำหยด ระบบน้ำหยด การตัดแต่งกิ่ง การคัดเลือกพันธุ์ดี ฯลฯ ซึ่งจากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่ามีการใช้เทคโนโลยีโดยการใช้ระบบน้ำหยด (สปริงเกอร์) ถึงร้อยละ 73 ของผู้ตอบแบบสอบถาม และใช้ระบบน้ำหยดร้อยละ 6.3 และมีการตัดแต่งกิ่งผลไม้หลังการเก็บเกี่ยวถึงร้อยละ 91.1 และใช้พันธุ์ดีที่จังหวัดส่งเสริมร้อยละ 43.9

จากสภาพทั่วไปทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร ตลอดจนความได้เปรียบของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการผลิตและการตลาดเพื่อการส่งออกผลไม้ ซึ่งเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงและแสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมในการจัดตั้งศูนย์กลางและโครงข่ายเพื่อการส่งออกผลไม้ขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากกว่าภาคอื่น ๆ

สถานการณ์ แนวโน้มของการผลิตและการตลาดผลไม้ที่สำคัญในภาคตะวันออก

1. สถานการณ์ แนวโน้มของการผลิตและการตลาดผลไม้

1.1 ทุเรียน

ทุเรียนเป็นผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจในอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย เนื่องจากสามารถทำรายได้จากการส่งออกในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ทำให้มีการขยายการผลิตอย่างต่อเนื่อง จากพื้นที่ปลูก 518,294 ไร่ ผลผลิต 486,644 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,353 กิโลกรัม ในปี 2532 ได้เพิ่มขึ้นเป็นพื้นที่ปลูก 700,376 ไร่ ผลผลิต 746,642 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,085 กิโลกรัมในปี 2536 หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 7.9, 12.1, และ 6.5 ตามลำดับ (ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี 2537 เป็นต้นมา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดให้ทุเรียนเป็นผลไม้ที่มีศักยภาพในการปลูกทดแทนพืชอื่น ๆ ที่มีปัญหาตามแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร)

ภาคตะวันออกนับเป็นแหล่งผลิตทุเรียนที่สำคัญที่สุดของประเทศ โดยที่ในปี 2536 มีพื้นที่ปลูกรวมทั้งสิ้น 368,602 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 52.6 ของพื้นที่ปลูกของทั้งประเทศ ผลผลิต 562,187 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 75.3 ของผลผลิตทุเรียนทั้งประเทศ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ สูงถึง 1,991 กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าภาคอื่น ๆ

และจากข้อมูลล่าสุดเมื่อปี 2538 ภาคตะวันออกมีพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นเป็น 391,876 ไร่ ผลผลิต 671,532 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 2,112 กิโลกรัม โดยมีแหล่งปลูกที่สำคัญอยู่ทางตอนล่างของภาคคือ จังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด คิดเป็นร้อยละ 63.7, 24.7 และ 9.2 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 2.4 เป็นพื้นที่ปลูกในจังหวัดปราจีนบุรี ชลบุรี นครนายก และฉะเชิงเทรา คิดเป็นร้อยละ 1.4, 0.4, 0.4 และ 0.2 ตามลำดับ โดยมีพันธุ์ที่นิยมปลูกมากที่สุดคือชะนีและหมอนทอง เท่ากันร้อยละ 46.0 กระดุมร้อยละ 3.9 ก้านยาวร้อยละ 3.2 และพันธุ์อื่น ๆ อีกร้อยละ 0.9

1.2 มังคุด

มังคุดเป็นผลไม้ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของไทยอีกชนิดหนึ่ง และมีการขยายตัวของการผลิตอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกันกับทุเรียน จากพื้นที่ปลูก 115,644 ไร่ ผลผลิต 77,349 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,058 กิโลกรัม ในปี 2538 เพิ่มขึ้นเป็นพื้นที่ปลูก 198,539 ไร่ ผลผลิต 104,096 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,082 กิโลกรัม ในปี 2536 หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 14.7 , 8.0 และ 0.8 ตามลำดับ

ภาคตะวันออกนับได้ว่าเป็นแหล่งผลิตมังคุดที่มีความสำคัญพอ ๆ กับภาคใต้ ในปี 2536 มีพื้นที่ปลูกมังคุดในภาคตะวันออกทั้งสิ้น 61,144 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 30.8 ของพื้นที่ปลูกทั้งประเทศ ผลผลิต 48,211 ตัน คิดเป็นร้อยละ 46.3 ของผลผลิตทั้งประเทศ และมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ สูงถึง 1,345 กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าภาคอื่น ๆ และในปี 2538 ภาคตะวันออกมีพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นเป็น 75,763 ไร่ ผลผลิต 62,998 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,190 กิโลกรัม โดยมีแหล่งปลูกที่สำคัญของภาคอยู่บริเวณตอนล่างของภาค คือ ที่จังหวัดจันทบุรี ตราด และระยอง คิดเป็นร้อยละ 64.5, 18.0

และ 15.8 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 1.7 เป็นพื้นที่ปลูกในจังหวัดปราจีนบุรี นครนายก และชลบุรี คิดเป็นร้อยละ 1.1, 1.0 และ 0.6 ตามลำดับ โดยมีพันธุ์ที่ปลูกเพียงพันธุ์เดียว คือ พันธุ์พื้นเมือง

1.3 เงาะ

เงาะเป็นผลไม้ที่เป็นพืชเศรษฐกิจหนึ่งที่สำคัญ ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีการลดพื้นที่ปลูกลง แต่มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น จากพื้นที่ปลูก 441,492 ไร่ ผลผลิต 528,305 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,469 กิโลกรัม ในปี 2532 ได้ลดลงเหลือพื้นที่ปลูก 428,309 ไร่ ส่วนผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น 616,473 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,766 กิโลกรัม ในปี 2536 หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ -0.7, 4.3 และ 4.8 ตามลำดับ

ภาคตะวันออกเป็นแหล่งผลิตเงาะที่สำคัญที่สุดของประเทศ โดยที่ในปี 2536 มีพื้นที่ปลูกทั้งสิ้น 225,682 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 52.7 ของพื้นที่ปลูกทั่วประเทศ ผลผลิต 418,015 ตัน คิดเป็นร้อยละ 67.8 ของผลผลิตทั่วประเทศ และมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงถึง 2,028 กิโลกรัม นับเป็นอันดับ 3 ของประเทศรองจากภาคกลาง และภาคตะวันตกที่มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 2,700 กิโลกรัม และ 2,386 กิโลกรัม ตามลำดับ และในปี 2538 ภาคตะวันออกมีพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นเป็น 244,048 ไร่ ผลผลิต 435,599 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,957 กิโลกรัม โดยมีแหล่งปลูกที่สำคัญอยู่บริเวณตอนล่างของภาค คือ จังหวัดจันทบุรี ตราด และระยอง คิดเป็นร้อยละ 74.0, 18.8 และ 6.2 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 1 เป็นพื้นที่ปลูกในจังหวัดปราจีนบุรี และนครนายก คิดเป็นร้อยละ 0.8 และ 0.2 ตามลำดับ โดยนิยมปลูกพันธุ์โรงเรียนร้อยละ 69.8 พันธุ์สีชมพูร้อยละ 30.1 และพันธุ์อื่นๆ ร้อยละ 0.1

1.4 มะม่วง

มะม่วงเป็นผลไม้ที่สามารถปลูกได้ทั่วทุกภาคของประเทศ และเป็นผลไม้ที่เกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุด อัตราการขยายตัวของการผลิตจึงมีอย่างต่อเนื่อง จากพื้นที่ปลูก 1,160,538 ไร่ ผลผลิต 440,279 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 580 กิโลกรัม ในปี 2532 ได้มีการเพิ่มพื้นที่ปลูกเป็น 1,614,443 ไร่ ผลผลิต 1,110,995 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,150 กิโลกรัมในปี 2536 หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 8.6 , 34.3 และ 24.0 ตามลำดับ

ภาคตะวันออกเป็นแหล่งผลผลิตมะม่วงที่สำคัญภาคหนึ่ง ในปี 2536 มีพื้นที่ปลูกทั้งสิ้น 262,665 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.3 ของพื้นที่ปลูกทั่วประเทศ ผลผลิต 280,266 ตัน คิดเป็นร้อยละ 22.8 ของผลผลิตทั่วประเทศ และมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงถึง 1,445 กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าภาคอื่นๆ และในปี 2538 ภาคตะวันออกมีพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นเป็น 304,617 ไร่ ผลผลิต 238,601 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,087 กิโลกรัม โดยมีแหล่งปลูกที่สำคัญที่สุดของภาคที่ จังหวัดฉะเชิงเทรา คิดเป็นร้อยละ 34.1 รองลงมาเป็นจังหวัดชลบุรี ระยอง ปราจีนบุรี นครนายก สระแก้ว จันทบุรี และตราด คิดเป็นร้อยละ 21.8, 12.0, 11.4, 7.7, 7.5, 4.4 และ 1.1 ตามลำดับ โดยมีพันธุ์ที่นิยมปลูกมากที่สุดคือพันธุ์เขียวเสวยร้อยละ 20.9 รองลงมาเป็นพันธุ์แรดร้อยละ 15.3 แก้วร้อยละ 13.5

น้ำดอกไม้ร้อยละ 12.8 อกร่องร้อยละ 9.7 พิมเสนเปรี้ยวร้อยละ 7.2 หนังกกลางวันร้อยละ 2.2 หนองแขงร้อยละ 1.1 และพันธุ์อื่น ๆ อีกร้อยละ 16.8

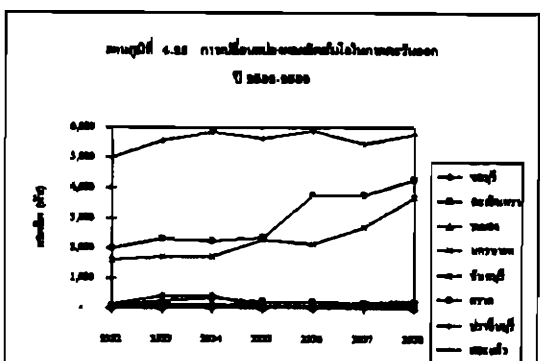
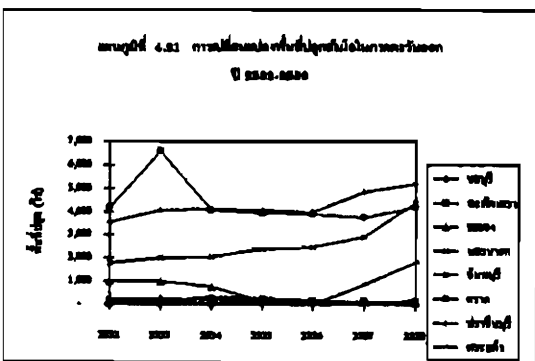
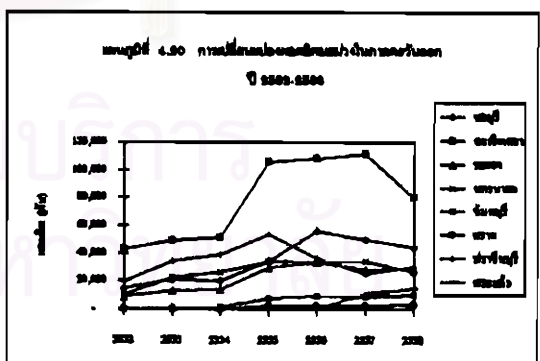
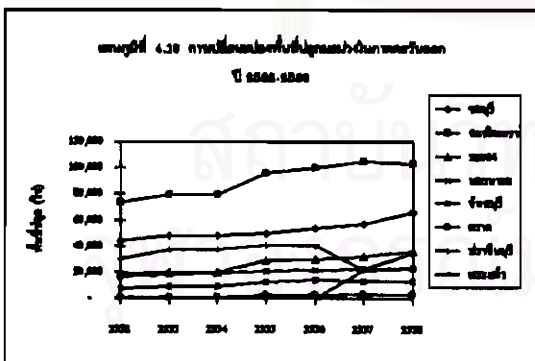
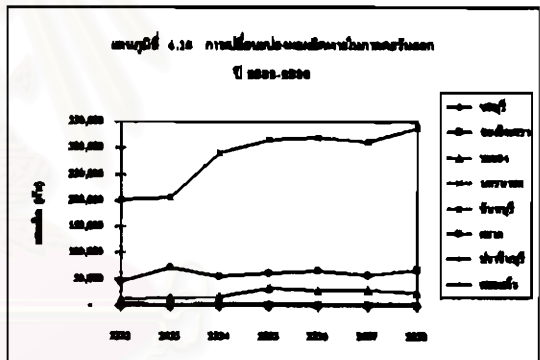
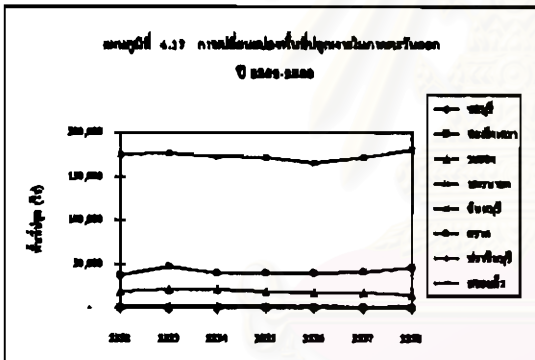
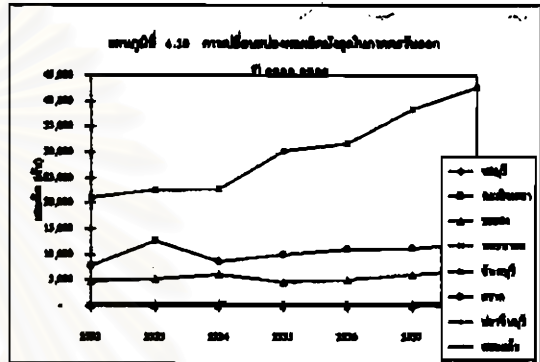
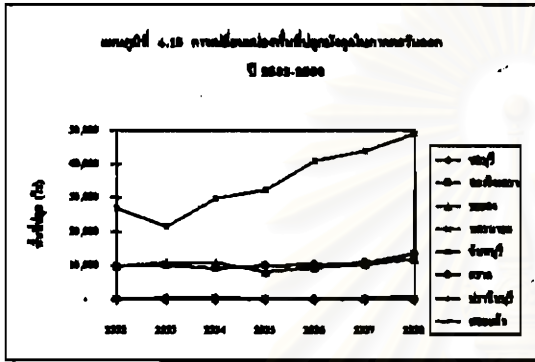
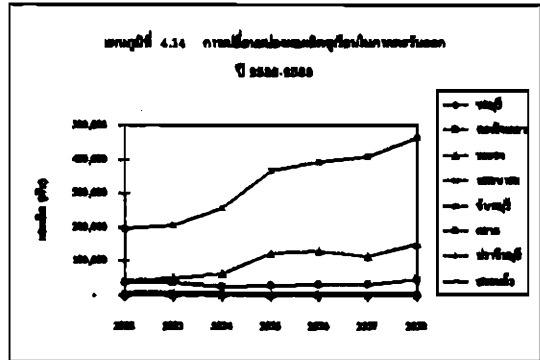
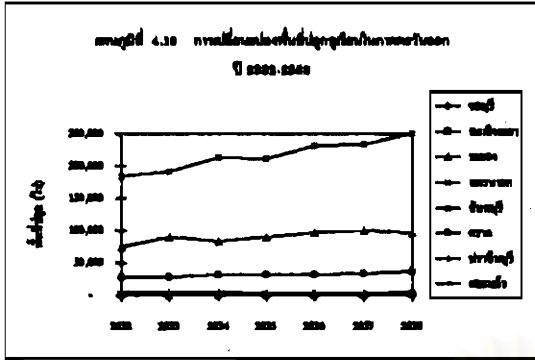
1.5 ส้มโอ

ส้มโอเป็นผลไม้ที่สามารถปลูกและเจริญเติบโตได้ดีเกือบทุกภูมิภาคของประเทศไทยและปลูกเป็นการค้า เนื่องจากมีผู้นิยมบริโภคกันอย่างแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ อีกทั้งมีข้อได้เปรียบผลไม้ชนิดอื่น ๆ ในด้านการขนส่งเป็นอย่างมาก เพราะมีเปลือกหนาทนทานต่อการขนส่งระยะทางไกลได้ดี สามารถชะลอการจำหน่ายได้นานวัน แต่ส้มโอเป็นพืชที่ใช้เวลาหลายปีกว่าจะให้ผล จึงทำให้การทำสวนส้มโอที่ผ่านมาจึงเป็นแบบไปเรื่อย ๆ ไม่มีการขยายการผลิตอย่างรวดเร็ว เห็นได้จากพื้นที่ปลูก 87,631 ไร่ ผลผลิต 70,476 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,175 กิโลกรัมในปี 2532 เพิ่มขึ้นเป็นพื้นที่ปลูก 96,915 ไร่ ผลผลิต 81,372 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,297 กิโลกรัมในปี 2536 หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 2.6, 3.8 และ 2.9 ตามลำดับ

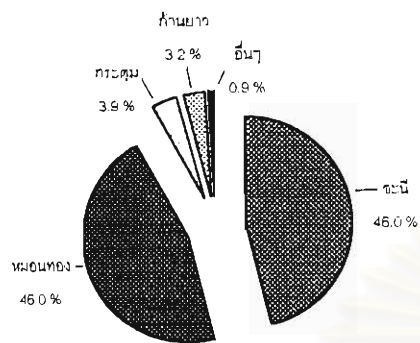
แม้ว่าภาคตะวันออกจะเป็นแหล่งผลิตส้มโอที่ไม่โดดเด่นมากนัก แต่ก็ยังเป็นแหล่งผลิตที่มีความสำคัญไม่น้อย กล่าวคือในปี 2536 มีพื้นที่ปลูกทั้งสิ้น 10,873 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.2 ของพื้นที่ปลูกทั่วประเทศ ผลผลิต 12,185 ตัน คิดเป็นร้อยละ 15 ของผลผลิตทั้งประเทศ และมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงถึง 1,381 กิโลกรัม ซึ่งเป็นอันดับ 3 ของประเทศ รองจากภาคตะวันตก และภาคกลาง ที่มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,495 กิโลกรัม และ 1,459 กิโลกรัม ตามลำดับ และในปี 2538 ภาคตะวันออกมีพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นเป็น 16,126 ไร่ ผลผลิต 14,386 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,343 กิโลกรัม โดยมีแหล่งปลูกที่สำคัญของภาคที่ จังหวัดปราจีนบุรี นครนายก ตราด และสระแก้ว คิดเป็นร้อยละ 32.3 , 27.2 , 26.0 และ 11.4 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 3.1 เป็นพื้นที่ปลูกในจังหวัดจันทบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง และชลบุรี คิดเป็นร้อยละ 1.2, 1.0, 0.6 และ 0.3 ตามลำดับ โดยมีพันธุ์ส้มโอที่นิยมปลูกในภาคตะวันออกมากที่สุด คือทองดี ร้อยละ 61.8 รองลงมาคือ ขาวพวง ร้อยละ 14.0 ขาวแป้นร้อยละ 4.9 ขาวน้ำผึ้งร้อยละ 1.9 และพันธุ์อื่น ๆ อีกร้อยละ 15.8

2. ช่วงเวลาการเก็บเกี่ยวผลไม้ออกสู่ตลาด

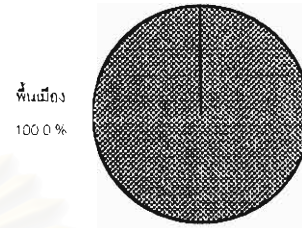
ผลไม้ที่ปลูกในภาคตะวันออกมีอยู่ด้วยกันหลายชนิด และทยอยออกสู่ตลาดเกือบตลอดปี แต่ช่วงที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดมากที่สุด คือช่วงเดือนเมษายนถึงกรกฎาคม สำหรับผลไม้ที่สำคัญทั้ง 5 ชนิด ได้แก่ ทุเรียน มังคุด เงาะ มะม่วง และส้มโอ นั้น ผลผลิตมะม่วงจะเริ่มออกสู่ตลาดก่อนผลไม้ชนิดอื่น โดยออกสู่ตลาดในเดือนมีนาคม ช่วงปลายเดือนมีนาคมจะเริ่มมีขายทุเรียนบ้าง แต่มีปริมาณน้อย จนกระทั่งถึงเดือนเมษายน ทุเรียน มังคุด และเงาะ เริ่มทยอยออกสู่ตลาด ไปจนถึงเดือนกรกฎาคม ช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมากที่สุด คือช่วงกลางเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ส่วนส้มโอจะออกสู่ตลาดช้าที่สุด คือ เดือนกรกฎาคม และยังมีขายไปจนถึงเดือนพฤศจิกายน โดยผลผลิตส้มโอจะออกสู่ตลาดมากที่สุดในเดือนสิงหาคมถึงพฤศจิกายน (ตารางที่ 4.6)

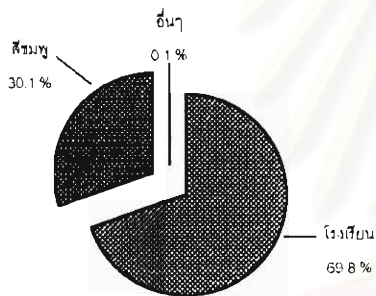
แผนภูมิที่ 4.23 พันธุ์เวียนที่นิยมปลูกในภาคตะวันออก

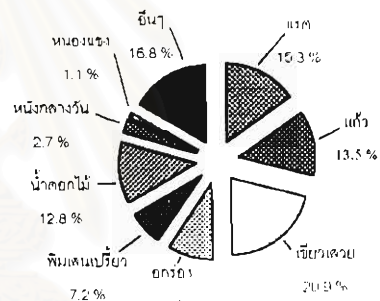
แผนภูมิที่ 4.24 พันธุ์ม่วงกุดที่นิยมปลูกในภาคตะวันออก

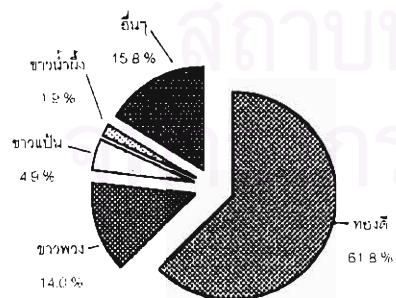
แผนภูมิที่ 4.25 พันธุ์เงาะที่นิยมปลูกในภาคตะวันออก

แผนภูมิที่ 4.26 พันธุ์มะม่วงกึ่งนิยมปลูกในภาคตะวันออก

แผนภูมิที่ 4.27 พันธุ์ส้มโอที่นิยมปลูกในภาคตะวันออก

ตารางที่ 4.6 แสดงระยะเวลาการเก็บเกี่ยวผลผลิตผลไม้ของภาคตะวันออก

ชนิดผลไม้	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ทุเรียน				←								
มังคุด				←								
เงาะ				←								
มะม่วง			←									
ส้มโอ							←					

3. วิธีการตลาดผลไม้ในภาคตะวันออก

จากการสำรวจพบว่าเกษตรกรภาคตะวันออกมีวิธีจำหน่ายผลผลิตใน 4 ลักษณะ ได้แก่ การขายเองโดยไม่ผ่านกลุ่มมากที่สุดร้อยละ 75 ขายโดยผ่านกลุ่มซึ่งส่วนใหญ่เป็นมังคุดร้อยละ 20.5 ซื้อขายล่วงหน้าโดยพ่อค้ามาสั่งจอร์ร้อยละ 25.9 และขายเองโดยผ่านพ่อค้าคนกลางอีกร้อยละ 1.8 โดยสถานที่จำหน่ายส่วนใหญ่จะเป็นการขาย ณ ที่สวนร้อยละ 63.4 ขายที่ตลาดกลางในท้องถิ่นร้อยละ 53.6 อีกร้อยละ 15.2 นำผลไม้มาขายที่ตลาดกลางในกรุงเทพฯ เช่น ที่ตลาดมหานาค ตลาดผลไม้สะพานขาว ตลาดสี่มุมเมือง และตลาดไท ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดระยอง ซึ่งมีตลาดกลางผลไม้กระจายอยู่หลายแห่งภายในจังหวัด ไม่พบว่ามีเกษตรกรนำผลไม้มาจำหน่ายในตลาดกรุงเทพมหานครเลย ในขณะที่จังหวัดตราด ปราจีนบุรี และฉะเชิงเทราซึ่งมีตลาดกลางผลไม้ยังไม่กี่แห่งจะมีการนำผลไม้มาจำหน่ายในกรุงเทพฯ ในส่วนของพ่อค้าที่มารับซื้อผลไม้พบว่าส่วนใหญ่ เป็นพ่อค้าในท้องถิ่น หรือในจังหวัดถึงร้อยละ 44.6 พ่อค้าต่างจังหวัดร้อยละ 43.8 พ่อค้าจาก กทม.ร้อยละ 28.6 พ่อค้าส่งออกร้อยละ 26.8 และพ่อค้าโรงงานแปรรูปร้อยละ 6.3 ซึ่งมีข้อสังเกตว่าจังหวัดนครนายกซึ่งเป็นแหล่งปลูกส้มโอ จะไม่มีพ่อค้าจาก กรุงเทพมหานคร พ่อค้าโรงงานแปรรูป และพ่อค้าส่งออก มารับซื้อผลไม้เลย มีเฉพาะพ่อค้าในท้องถิ่นและพ่อค้าจากต่างจังหวัด มารับซื้อเท่านั้น แสดงว่าการค้าส้มโอของจังหวัดนครนายก เป็นการค้าท้องถิ่นหรือในประเทศมากกว่า

ผลการสำรวจข้อมูลจากพ่อค้าส่งผลไม้ในท้องถิ่น ปรากฏผลเช่นเดียวกันเกษตรกรคือพ่อค้าส่งผลไม้จะรับซื้อผลไม้มาจากแหล่งผลิตหรือจากสวนโดยทำการขนส่งเองร้อยละ 55 และให้เกษตรกรขนส่งให้ร้อยละ 20 ที่เหลืออีกร้อยละ 35 เกษตรกรหรือเจ้าของสวนนำผลไม้มาขายเองในตลาดกลางโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง

ในทำนองเดียวกันผู้ส่งออกร้อยละ 66.6 ซื้อผลไม้จากสวนหรือแหล่งผลิต โดยร้อยละ 44.4 ขนส่งผลไม้เอง อีกร้อยละ 22.2 ให้เกษตรกรขนส่งให้ ที่เหลืออีกร้อยละ 33.3 จะซื้อผลไม้จากตลาดกลางผลไม้ที่สำคัญในท้องถิ่น หรือซื้อจากตลาดกลางผลไม้ในกรุงเทพฯ โดยผ่านพ่อค้าส่งผลไม้

ผลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม แสดงให้เห็นถึงว่าวิถีการตลาดผลไม้ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการที่พ่อค้าเข้าไปซื้อผลไม้ถึงในสวนมากกว่าที่จะไปซื้อจากตลาดกลางผลไม้

สำหรับวิถีการตลาดผลไม้แต่ละประเภท ซึ่งรวบรวมจากเอกสารของหน่วยงานราชการ มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 วิถีการตลาดทุเรียน

1) **ซื้อขายเหมาทั้งสวน** เป็นการซื้อขายล่วงหน้า เมื่อตกลงแล้วชาวสวนจะนำผลผลิตในสวนไปขายให้ผู้อื่นไม่ได้ โดยผู้ซื้อจะจ่ายเงินส่วนหนึ่งเป็นค้ำมัดจำ ปริมาณสินค้าอาจนับเป็นผลหรือชั่งน้ำหนัก และราคาจะมีการกำหนดล่วงหน้า หรือตามราคาตลาดแล้วแต่ข้อตกลง บางรายอาจตกลงราคาเหมาเป็นจำนวนเงินที่แน่นอนตั้งแต่เริ่มติดผลในแต่ละฤดูการผลิต

2) **ซื้อขายเหมาทั้งเข่งหรือคันรด** เมื่อผู้ซื้อพิจารณาผลผลิตแล้ว ก็จะเสนอซื้อตามราคาตลาดในเวลานั้น หากตกลงก็จะนำผลผลิตชั่งน้ำหนักเป็นกิโลกรัมเพื่อคิดจำนวนเงิน วิธีนี้มักซื้อขายกันในตลาดผลไม้

3) **ขายฝาก** ชาวสวนจะนำผลไม้ไปฝากขายในตลาดกรุงเทพฯ โดยมีคนกลางเป็นผู้จัดการแทน เมื่อชาวสวนเก็บผลไม้แล้วจะนำไปบรรจุเข่งส่งไปยังกรุงเทพฯ พ่อค้าในกรุงเทพฯ จะทำหน้าที่จำหน่ายให้ เมื่อจำหน่ายได้แล้วจะหักค่านายหน้าและค่าใช้จ่ายต่างๆ ประมาณร้อยละ 5 เป็นค่าบริการ ส่วนค่าใช้จ่ายในการนำผลไม้เข้าตลาด เช่น ค่าบรรทุก ค่าแบกขน เป็นภาระของชาวสวน

4) **จำหน่ายโดยกลุ่มเกษตรกร** ผู้ค้าส่ง ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรต่างๆ ที่มีสวนผลไม้ของตนเองจะรวบรวมทุเรียนนำไปเปิดแผงโดยเช่าจากตลาดผลไม้ สินค้าที่วางจำหน่ายจะมีคุณภาพดี เพราะมีการคัดเกรดแล้ว วิธีนี้เป็นการรวมตัวของเกษตรกรชาวสวนทุเรียนในที่ต่างๆ จัดตั้งเป็นกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในเชิงการตลาด

5) **การตระเวนซื้อจากพ่อค้า** พ่อค้าจะนำรถบรรทุกเข้าไปซื้อถึงสวน อาจมีการตกลงกันล่วงหน้าหรือไม่ก็ได้ หากมีข้อตกลงราคาจะเป็นไปตามนั้น แต่ถ้าไม่มีจะใช้ราคาตลาดในขณะนั้นเป็นเกณฑ์ในการซื้อขาย

3.2 วิถีการตลาดมังคุด

1) **เกษตรกรขายผลผลิตที่สวน** การซื้อขายในลักษณะนี้ เกษตรกรจะขายผลผลิตให้ผู้รวบรวมในท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นพ่อค้าคนกลาง หรือเกษตรกรรายใหญ่ในท้องถิ่นๆ โดยเกษตรกรจะรวบรวมผลผลิตไว้ที่บ้าน แล้วพ่อค้ารวบรวมเข้าไปซื้อถึงบ้าน

2) **เกษตรกรขายผลผลิตแบบเหมาสวน** การซื้อขายแบบนี้มีปริมาณไม่มากนัก ในกรณีที่เจ้าของสวนไม่มีแรงงานที่จะเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยขายผลผลิตแบบเหมาสวนให้แก่พ่อค้าที่มาติดต่อ โดยจะเหมาทั้งสวนแล้วผู้เหมาต้องเก็บผลผลิตเอง การขายผลผลิตเป็นแบบคละ

3) เกษตรกรนำผลผลิตมาขายยังตลาดขายส่งผลไม้ในท้องถิ่นหรือจังหวัดด้วยตนเอง การนำผลผลิตมาขายในลักษณะนี้ มักจะรวมมากับผลไม้ชนิดอื่นๆ เช่น ทุเรียน เงาะ ผู้ซื้อในตลาดกลางขายส่งผลไม้เหล่านี้อาจเป็นผู้รวบรวมท้องถิ่น พ่อค้าคนกลางจากกรุงเทพฯ หรือต่างจังหวัด ตัวแทนของผู้ส่งออกหรือห้างสรรพสินค้าในกรุงเทพฯ การขายผลผลิตจะเป็นแบบคละ

4) เกษตรกรรวบรวมผลผลิตส่งให้ผู้ส่งออกหรือห้างสรรพสินค้าโดยตรง หรือเกษตรกรขายผลผลิตรายใหญ่ให้เกษตรกรรายใหญ่ที่เป็นตัวแทนของผู้ส่งออก การขายในลักษณะนี้เกษตรกรต้องคัดเลือกผลผลิตที่มีคุณภาพและพิถีพิถันในการบรรจุหีบห่อมากกว่าการขายแบบอื่นๆ

3.3 วิธีการตลาดเงาะ

1) เกษตรกรขายผลผลิตที่สวนโดยตรง พ่อค้า ผู้ซื้อ ได้แก่ ผู้รวบรวมท้องถิ่น ผู้ค้าท้องถิ่น ผู้ค้าต่างถิ่น จะตกลงซื้อขายเงาะกับเกษตรกรแต่ละรายในเรื่องปริมาณและราคา ซึ่งวิธีนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1) พ่อค้ามาติดต่อกับเจ้าของสวน ในช่วงที่เงาะเริ่มติดลูกเล็ก ๆ แล้วประเมินราคาซื้อขายในลักษณะเหมาสวน กรณีนี้เมื่อตกลงกันแล้ว ค่าใช้จ่ายส่วนที่เหลือพ่อค้าจะเป็นผู้ออกทั้งหมด เกษตรกรเป็นเพียงผู้ดูแลสวนเท่านั้น

1.2) พ่อค้าจะมาติดต่อช่วงที่เงาะพร้อมจะเก็บเกี่ยว โดยตกลงราคาซื้อขายเป็นกิโลกรัม และนัดวันมารับผลผลิต ราคาซื้อขายเป็นไปตามราคาตลาด

2) เกษตรกรนำผลผลิตไปขายเองที่ตลาดขายส่งท้องถิ่นหรือจุดรับซื้อใกล้สวน โดยเกษตรกรจะนำผลผลิตไปขายเองยังตลาดต่างๆ เช่น ตลาดห้วยสะทอน ตลาดเนินสูง เป็นต้น

3) เกษตรกรส่งเงาะมาขายให้พ่อค้าในตลาดกรุงเทพฯโดยตรง เช่น ที่ตลาดปากคลองตลาด ตลาดมหานาค การขายลักษณะนี้เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรจะรวบรวมผลผลิตให้ได้จำนวนมาก แล้วนำไปขายยังตลาดดังกล่าว เกษตรกรต้องรับภาระค่าใช้จ่ายทุกอย่าง ราคาซื้อขายพ่อค้าในตลาดเป็นผู้กำหนด

4) เกษตรกรขายผลผลิตให้ผู้ส่งออกโดยตรง ผลผลิตต้องมีคุณภาพตามที่ผู้ส่งออกต้องการ เงาะต้องคัดคุณภาพที่ได้มาตรฐาน สำหรับราคาเกษตรกรจะขายได้สูงกว่าราคาขายในลักษณะที่ 1 - 3

5) เกษตรกรขายให้กับโรงงานแปรรูป จะมีผู้รวบรวมมารับซื้อ แล้วส่งให้โรงงานในจังหวัด หรือโรงงานต่างจังหวัด เพื่อแปรรูปในรูปเงาะกระป๋อง และเงาะสอดไส้สับปะรด จากนั้นจึงส่งจำหน่ายต่อไปทั้งภายในและต่างประเทศ

3.4 วิธีการตลาดมะม่วง

เกษตรกรจะนำผลผลิตขายให้แก่ผู้รวบรวมในท้องถิ่น เพื่อนำไปขายต่อให้กับพ่อค้าขายส่งหรือพ่อค้าขายปลีกก่อนจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค ลักษณะการซื้อขายในตลาดใกล้ตัวเกษตรกรในระดับท้องถิ่นนั้น จะมีการตกลงนัดจุดซื้อขายกันในพื้นที่ใกล้เคียงแหล่งผลิต หรือพ่อค้า

เข้าไปรับซื้อถึงสวน ส่วนใหญ่มักเป็นพ่อค้าเจ้าประจำ ขณะเดียวกันเกษตรกรก็มีอิสระที่จะขายผลผลิตให้แก่พ่อค้ารายอื่น ๆ หากให้ราคาสูงกว่า

สำหรับพ่อค้าคนกลางจากตลาดกรุงเทพฯ มักจะนำรถบรรทุกเข้าไปรับซื้อผลผลิตถึงสวน เพื่อนำไปขายในตลาดกรุงเทพฯ ซึ่งได้แก่ ตลาดมหานาค ตลาดปากคลองตลาด และตลาดสี่มุมเมือง เพื่อจำหน่ายต่อให้พ่อค้าขายปลีกและผู้บริโภคต่อไป บางส่วนที่เหลือจะส่งออกไปขายยังตลาดต่างประเทศ หรือมีเกษตรกรบางรายรวบรวมผลผลิตของตนและจากเกษตรกรบริเวณใกล้เคียง เข้ารถบรรทุกนำผลผลิตมาขายในตลาดกรุงเทพฯ โดยตรง

3.5 วิธีการตลาดส้มโอ

1) เกษตรกรขายผลผลิตที่สวนโดยตรง พ่อค้า ผู้ซื้อ ได้แก่ ผู้รวบรวมท้องถิ่น ผู้ค้าท้องถิ่น ผู้ค้าต่างถิ่น จะตกลงซื้อขายส้มโอกับเกษตรกรแต่ละรายในเรื่องปริมาณและราคา โดยมาติดต่อกับเจ้าของสวนโดยตรง ซึ่งพ่อค้าจะมาสั่งจองล่วงหน้า

2) เกษตรกรนำผลผลิตไปขายเองที่ตลาดขายส่งท้องถิ่น หรือจุดรับซื้อใกล้สวน โดยเกษตรกรจะนำผลผลิตไปขายเองยังตลาดกลางผลไม้ในท้องถิ่น

3) เกษตรกรส่งส้มโอมาขายให้พ่อค้าในตลาดกรุงเทพฯ โดยตรง เช่น ที่ตลาดสี่มุมเมือง ตลาดไท การขายลักษณะนี้เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรจะรวบรวมผลผลิตให้ได้จำนวนมาก แล้วนำไปขายยังตลาดดังกล่าว เกษตรกรต้องรับภาระค่าใช้จ่ายทุกอย่าง ราคาซื้อขายพ่อค้าในตลาดเป็นผู้กำหนด

4) เกษตรกรขายผลผลิตให้ผู้ส่งออกโดยตรง ผลผลิตต้องมีคุณภาพตามที่ผู้ส่งออกต้องการ ส้มโอต้องคัดคุณภาพที่ได้มาตรฐาน สำหรับราคาเกษตรกรจะขายได้สูงกว่าราคาขายในลักษณะที่ 1 - 3

4. สถานการณ์และแนวโน้มการส่งออกผลไม้ของประเทศไทย

การส่งออกผลไม้สดแช่เย็นแช่แข็งของไทยไปต่างประเทศ มีปริมาณและมูลค่าเพิ่มมากขึ้นมาโดยตลอด กล่าวคือ ในปี 2532 มีปริมาณการส่งออก 68,069 เมตริกตัน คิดเป็นมูลค่า 985.7 ล้านบาท ได้เพิ่มปริมาณการส่งออกเป็น 84,764 เมตริกตัน และ 145,365 เมตริกตัน คิดเป็นมูลค่า 1,570.5 ล้านบาท และ 3,172.3 ล้านบาท ในปี 2535 และ 2538 ตามลำดับ โดยที่การส่งออกผลไม้ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของผลสดมากกว่าผลไม้แช่แข็ง ในปี 2538 การส่งออกผลไม้ในรูปของผลสดมีปริมาณทั้งสิ้น 138,156 เมตริกตัน หรือร้อยละ 95 ของปริมาณการส่งออกผลไม้ มูลค่าทั้งสิ้น 2,855.3 ล้านบาท หรือร้อยละ 90 ของมูลค่าการส่งออกผลไม้ และการส่งออกผลไม้ในรูปของผลไม้แช่แข็งมีปริมาณทั้งสิ้น 7,209 เมตริกตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 5 ของปริมาณการส่งออกผลไม้ มูลค่าทั้งสิ้น 317 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 10 ของมูลค่าการส่งออกผลไม้

สำหรับชนิดของผลไม้สดที่สามารถทำรายได้จากการส่งออกได้เป็นมูลค่ามากที่สุด คือ ทุเรียน รองลงมา คือ ลำไย ลิ้นจี่ มังคุด ส้มโอ มะม่วง ส้มเกลี้ยง และเงาะ โดยมีมูลค่าการส่งออกทั้งสิ้น 1,004.1, 882.1, 118.6, 65.7, 56.1, 42.2, 34.0 และ 20.4 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 31.7, 27.8, 3.7, 2.1, 1.8, 1.3, 1.1 และ 0.6 ของมูลค่าการส่งออกผลไม้ทั้งหมด ตามลำดับ ส่วนผลไม้แช่แข็งที่สามารถทำรายได้จากการส่งออกได้เป็นมูลค่ามากที่สุด คือ ทุเรียน รองลงมาเป็นมังคุด สับปะรด ลำไย และสตอเบอรี่ โดยมีมูลค่าการส่งออก 200.7, 57.5, 46.1, 9.4 และ 3.3 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 6.3, 1.8, 1.4, 0.3 และ 0.1 ของมูลค่าการส่งออกผลไม้ ตามลำดับ

ในส่วนของแนวโน้มการส่งออกผลไม้ 5 ชนิด คือ ทุเรียน มังคุด เงาะ มะม่วง และ ส้มโอ ส่วนใหญ่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอดทั้งปริมาณและมูลค่าการส่งออก โดยเฉพาะการส่งออกทุเรียน และมังคุด ทั้งในรูปของผลสดแช่เย็นและแช่แข็ง ส่วนการส่งออกมะม่วง ส้มโอ และเงาะ ในรูปของผลสดมีการเปลี่ยนแปลงขึ้น ๆ ลง ๆ แต่ก็ไม่มากนัก

การส่งออกผลไม้ 5 ชนิด ในรูปของผลสด ปี 2532 มีปริมาณ 19,745 เมตริกตัน คิดเป็นมูลค่า 237.9 ล้านบาท ได้เพิ่มขึ้นเป็น 27,768 เมตริกตัน และ 61,896 เมตริกตัน มูลค่า 413 ล้านบาท และ 1,188.5 ล้านบาท ในปี 2535 และ 2538 ตามลำดับ โดยมีการเปลี่ยนแปลงปริมาณและมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 20.9 และ 31 ต่อปี และการส่งออกในรูปของผลไม้แช่แข็งทั้ง 2 ชนิด คือ มังคุด และทุเรียน ปี 2532 มีปริมาณ 1,948 เมตริกตัน มูลค่า 168.8 ล้านบาท ได้เพิ่มขึ้นเป็น 3,091 เมตริกตัน และ 4,251 เมตริกตัน มูลค่า 231.9 ล้านบาท และ 246.8 ล้านบาท ในปี 2535 และ 2538 ตามลำดับ โดยมีการเปลี่ยนแปลงปริมาณและมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 26.9 และ 19.9 ต่อปี โดยทั้งนี้ ในปี 2538 การส่งออกผลไม้ทั้ง 5 ชนิด ในรูปของผลไม้สดแช่เย็นแช่แข็ง มีสัดส่วนของปริมาณการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 45 ของปริมาณการส่งออกผลไม้ทั้งหมด และมูลค่าการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 47 ของมูลค่าการส่งออกผลไม้ทั้งหมด

5. ตลาดส่งออกผลไม้ที่สำคัญทั้ง 5 ชนิด

ตลาดส่งออกผลไม้ที่สำคัญทั้ง 5 ชนิด ประมาณเกือบร้อยละ 90 จะอยู่ในทวีปเอเชีย อีกร้อยละ 8 จะอยู่ในทวีปอเมริกา และอีกร้อยละ 2 จะอยู่ที่ทวีปออสเตรเลีย ทวีปยุโรป และอื่นๆ โดยที่ประเทศคู่ค้าที่นำเข้าผลไม้จากประเทศไทยเป็นปริมาณมาก คือ ไต้หวัน ฮองกง มาเลเซีย สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ แคนาดา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย สเปน. ลาว และประเทศในทวีปยุโรป โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 14,028 , 12,024.5 , 7,501 , 2,190 , 1,600 , 822 , 787 , 572 , 266 และ 134 เมตริกตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 34.6, 29.7, 18.5, 5.4, 3.9, 2.0, 1.9, 1.4, 0.7 และ 0.3 ตามลำดับ ส่วนประเทศคู่ค้าที่นำเข้าผลไม้จากประเทศไทยเป็นมูลค่ามาก คือ ไต้หวัน ฮองกง สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย แคนาดา สิงคโปร์ ประเทศในทวีปยุโรป และ สเปน.ลาว โดยมีมูลค่าทั้งสิ้น 329.4, 187.0, 142.5, 92.2, 59.0, 35.6, 34.5, 17.3, 14.0 และ 2.2 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 35.0, 19.9, 15.2, 9.8, 6.3, 3.8, 3.7, 1.8, 1.4 และ 0.2 ตามลำดับ

สำหรับการส่งออกไปยังประเทศใกล้เคียง คือ ชองกง ไต้หวัน มาเลเซีย และสิงคโปร์ ส่วนใหญ่จะเป็นการส่งออกในรูปของผลไม้สด และการส่งไปยังสหรัฐอเมริกา แคนาดา ยุโรป ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น ส่วนใหญ่เป็นการส่งออกในรูปของผลไม้แช่แข็ง

5.1 ตลาดส่งออกทุเรียนสดแช่เย็นแช่แข็ง

ตลาดส่งออกทุเรียนสดที่สำคัญที่สุด คือ ไต้หวัน คิดเป็นปริมาณร้อยละ 49 รองลงมาคือ ชองกง ร้อยละ 30 มาเลเซีย ร้อยละ 16 ที่เหลืออีกร้อยละ 5 เป็นการส่งออกไปประเทศอื่น ๆ เช่น สิงคโปร์ แคนาดา สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และประเทศในทวีปยุโรป

ส่วนตลาดส่งออกทุเรียนแช่แข็งที่สำคัญที่สุด คือ สหรัฐอเมริกา คิดเป็นร้อยละ 61 รองลงมา คือ ออสเตรเลีย แคนาดา และไต้หวัน คิดเป็นร้อยละ 17, 13 และ 5 ที่เหลืออีกร้อยละ 4 เป็นการส่งออกไปยังประเทศในทวีปยุโรป และอื่น ๆ

สำหรับพันธุ์ทุเรียนส่งออกที่สำคัญ และเป็นที่ยอมรับโคคของชาวต่างประเทศ คือ หมอนทอง ก้านยาว และชะนี

5.2 ตลาดส่งออกมังคุดสดและแช่แข็ง

ตลาดส่งออกมังคุดสดที่สำคัญที่สุด คือ ไต้หวัน คิดเป็นปริมาณร้อยละ 64 รองลงมา คือ ชองกง ญี่ปุ่น และประเทศอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 25, 4 และ 7 ตามลำดับ

สำหรับตลาดส่งออกมังคุดแช่แข็งที่สำคัญที่สุด คือ ญี่ปุ่น คิดเป็นร้อยละ 98 ที่เหลืออีกร้อยละ 2 เป็นประเทศอื่น ๆ

5.3 ตลาดส่งออกเงาะสด

ตลาดส่งออกเงาะที่สำคัญที่สุด คือ ประเทศมาเลเซีย คิดเป็นร้อยละ 65 รองลงมา คือ สปป.ลาว สิงคโปร์ และไต้หวัน ร้อยละ 20, 10 และ 1 ที่เหลืออีกร้อยละ 4 เป็นการส่งออกไปยังประเทศอื่น ๆ

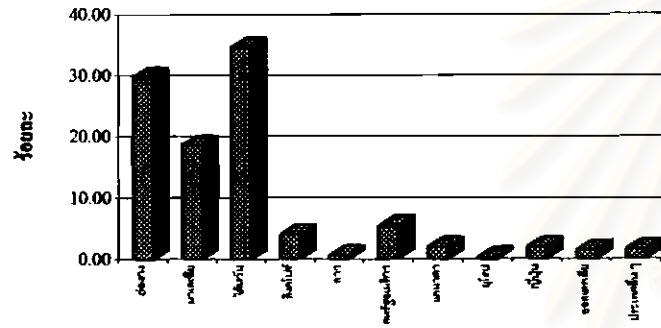
5.4 ตลาดส่งออกมะม่วงสด

ตลาดส่งออกมะม่วงที่สำคัญที่สุด คือ ประเทศมาเลเซีย คิดเป็นร้อยละ 68 รองลงมา คือ สิงคโปร์ ชองกง และไต้หวัน คิดเป็นร้อยละ 16, 8 และ 4 ตามลำดับ ที่เหลืออีกร้อยละ 4 เป็นการส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น และประเทศอื่น ๆ เช่น บรูไน และแคนาดา โดยมีพันธุ์มะม่วงที่ส่งออก ได้แก่ น้ำดอกไม้ หนังกกลางวัน เขียวเสวย แรด ทองดำ และพิมเสน

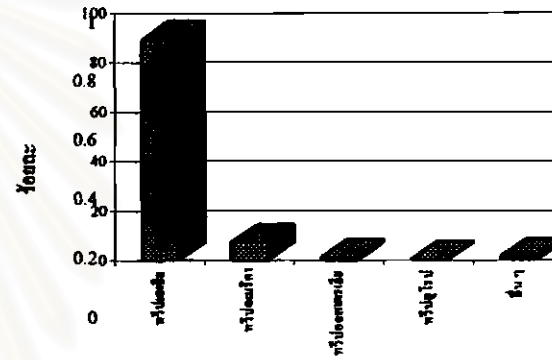
5.5 ตลาดส่งออกส้มโอสด

ตลาดส่งออกส้มโอที่สำคัญที่สุด คือ ชองกง คิดเป็นร้อยละ 85 รองลงมา คือ สิงคโปร์ แคนาดา และประเทศอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 9, 4 และ 2 ตามลำดับ โดยมีพันธุ์ที่ส่งออก และเป็นที่ยอมรับของตลาดต่างประเทศ มีอยู่ 3 พันธุ์ คือ พันธุ์ขาวหอม ขาวน้ำผึ้ง และขาวทองดี ส่วนพันธุ์ขาวพวง เป็นพันธุ์ที่ชาวจีนในชองกงและสิงคโปร์นิยมใช้เฉพาะในเทศกาลไหว้พระจันทร์เท่านั้น

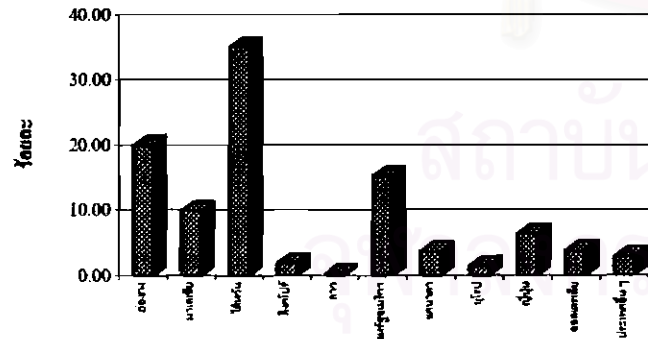
แผนภูมิที่ 4.28 ตัดส่วนปริมาณการส่งออกผลไม้สดและแช่แข็ง
ไปยังประเทศต่างๆ ปี 2537

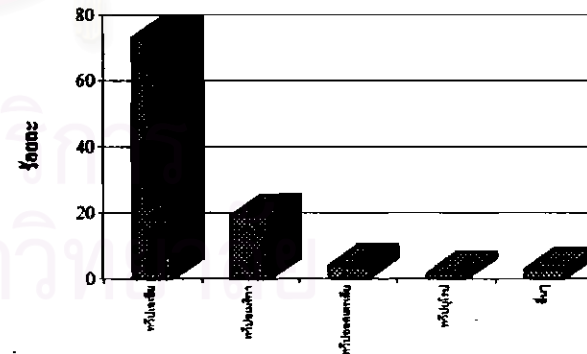
แผนภูมิที่ 4.30 ตัดส่วนปริมาณการส่งออกผลไม้สดแช่แข็ง
ไปยังทวีปต่างๆ ปี 2537

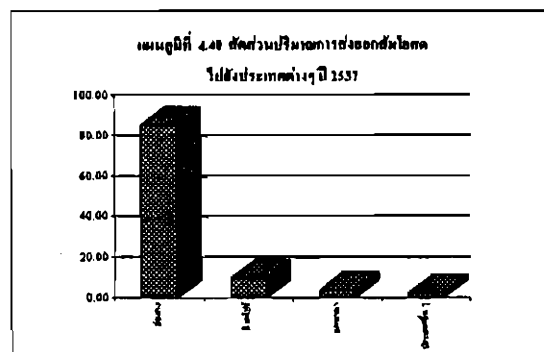
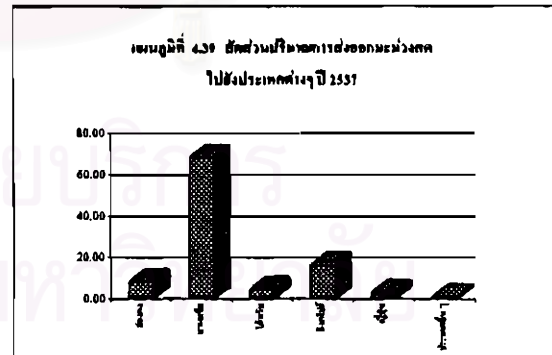
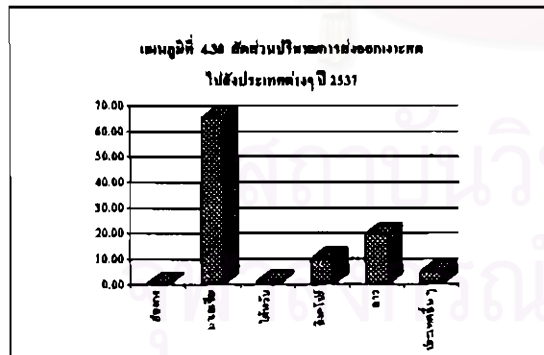
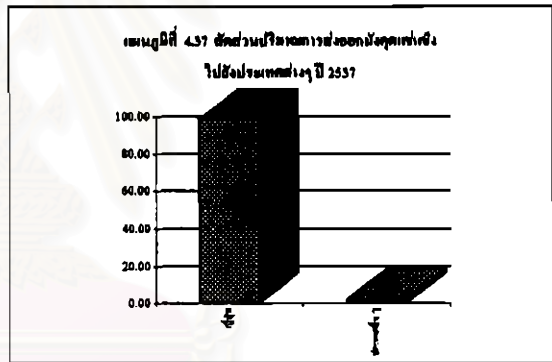
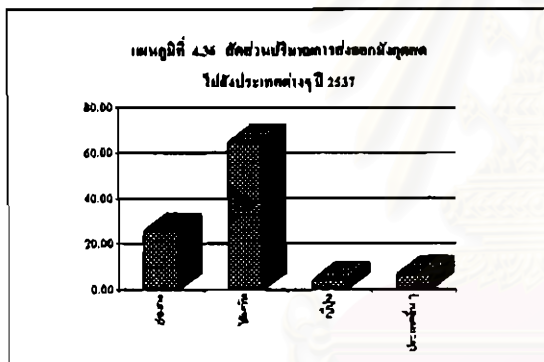
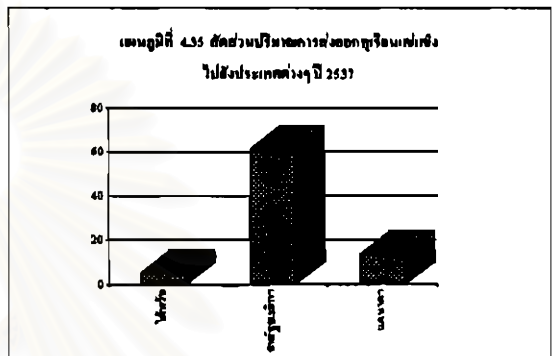
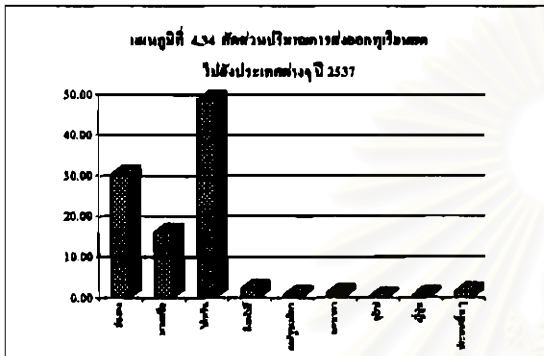
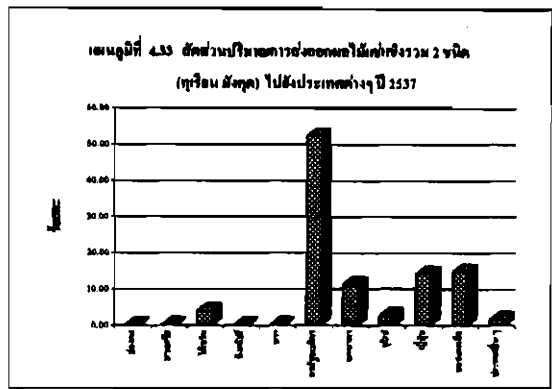
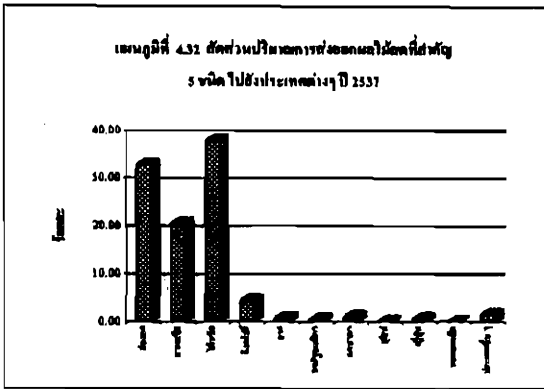

แผนภูมิที่ 4.29 ตัดส่วนมูลค่าการส่งออกผลไม้สดและแช่แข็ง
ไปยังประเทศต่างๆ ปี 2537

แผนภูมิที่ 4.31 ตัดส่วนมูลค่าการส่งออกผลไม้สดและแช่แข็ง
ไปยังทวีปต่างๆ ปี 2537

อย่างไรก็ตาม การส่งออกผลไม้ไปต่างประเทศ จำเป็นต้องกระทำอย่างระมัดระวัง และด้วยความรวดเร็วเนื่องจากผลไม้สดมีอายุที่สามารถจะเก็บรักษาความสด และคุณค่าสารอาหารได้ไม่นานนัก ซึ่งจากการสำรวจโดยการสอบถามเกษตรกร พบว่า ผลไม้สดทั้ง 5 ชนิด จะมีอายุหรือช่วงเวลาโดยเฉลี่ยที่สามารถคงความสดไว้ได้แตกต่างกัน คือ ทูเรียน เก็บได้ ประมาณ 3-10 วัน มังคุด 4-10 วัน เงาะ 2-7 วัน มะม่วง 3-7 วัน และส้มโอ 15-30 วัน สำหรับในแง่ของการส่งออกแล้วจะต้องรีบกระทำให้รวดเร็วที่สุด ซึ่งจากการสอบถามความเห็นของผู้ส่งออก พบว่าระยะเวลาที่จะต้องส่งผลไม้ออกไป คือ ทูเรียนผลสดต้องส่งออกภายใน 1-10 วัน แขนะภายใน 2-15 วัน แขนะแข็ง 1 วัน - 2 ปี มังคุดผลสดต้องส่งออกภายใน 1-7 วัน แขนะภายใน 1-10 วัน แขนะแข็ง 1 วัน - 2 ปี เงาะผลสดต้องส่งออกภายใน 1-5 วัน แขนะภายใน 1-7 วัน แขนะแข็ง 1 วัน - 2 ปี มะม่วงผลสดต้องส่งออกภายใน 1-5 วัน แขนะภายใน 1-10 วัน และส้มโอสดต้องส่งออกภายใน 2-7 วัน โดยทั้งนี้ จะต้องมีการบรรจุหีบห่อที่ได้มาตรฐาน และรูปแบบที่ทันสมัยเพื่อให้สามารถรักษาคุณภาพของผลไม้ และเพื่อให้เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ

ปัญหาของการผลิต การตลาด และการส่งออกผลไม้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาคตะวันออกจะมีแนวโน้มการผลิตผลไม้ส่งออกที่สำคัญเพิ่มขึ้นตลอดจนมีการขยายตัวของการส่งออกโดยตลอด แต่จากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่าเกษตรกร และผู้ส่งออกส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาในการผลิต การตลาดและการส่งออกผลไม้ เรียงตามลำดับ ดังนี้

1. ปัญหาด้านการผลิต

- 1) ปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชระบาด
- 2) ต้นทุนการผลิตสูง วัสดุการเกษตรมีราคาแพง
- 3) แหล่งน้ำไม่เพียงพอ
- 4) ขาดแคลนแรงงาน และค่าจ้างแรงงานสูง
- 5) ภัยธรรมชาติ ได้แก่ น้ำท่วม วาตภัย และฝนแล้ง
- 6) เทคโนโลยีไม่ทันสมัย ทำให้ได้ผลผลิตน้อย หรือไม่มีคุณภาพ
- 7) ขาดแหล่งเงินทุน
- 8) ขาดความรู้และประสบการณ์
- 9) ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง

2. ปัญหาด้านการตลาด

- 1) ไม่มีตลาดรองรับเพียงพอ ผลผลิตล้นตลาด ทำให้พ่อค้าคนกลางสามารถกดราคาได้
- 2) รัฐไม่สนับสนุนการส่งออก
- 3) เส้นทางคมนาคมขนส่งไม่สะดวก
- 4) ตลาดจำหน่ายผลไม้มีสถานที่คับแคบ ทำให้การจราจรติดขัดในช่วงฤดูผลไม้ ออกสู่ตลาด

3. ปัญหาด้านการส่งออก

- 1) ค่าระวางบรรทุกขนส่งทางเรือและทางอากาศมีราคาแพง และไม่เพียงพอ
- 2) ขั้นตอนการส่งออกยุ่งยากทำให้เสียเวลา
- 3) ผลผลิตผลไม้ที่มีคุณภาพมีปริมาณไม่เพียงพอ
- 4) แหล่งเพาะปลูกอยู่กระจัดกระจายไม่สะดวกต่อการรวบรวมผลผลิต
- 5) การปฏิบัติต่อผลผลิตก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวไม่ดีพอ
- 6) การขาดแคลนที่เก็บรักษาผลผลิตที่จะทยอยส่งออกได้ตลอดปี
- 7) การขาดข้อมูลข่าวสารการตลาด
- 8) การบรรจุหีบห่อไม่ได้มาตรฐาน
- 9) เกษตรกรขาดการรวมกลุ่มเพื่อการส่งออก และการปรับปรุงพันธุ์ให้ตรงตามความต้องการของตลาดต่างประเทศ
- 10) รัฐบาลไม่หาตลาดส่งออกผลไม้และช่วยเหลือชาวสวนผลไม้อย่างจริงจัง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว คาดว่าถ้าหากมีการจัดตั้งศูนย์กลางและโครงการเพื่อการส่งออกผลไม้ ตลอดจนมีการจัดการภายในศูนย์ที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ได้

ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกผลไม้

การทบทวนกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกผลไม้ เพื่อใช้เป็นแนวทางของการวิเคราะห์และการกำหนดพื้นที่และรูปแบบของเขตส่งออกสินค้าเกษตรในส่วนของผลไม้ ในขั้นตอนต่อไป โดยที่กฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกสินค้าผลไม้ที่จะได้กล่าวต่อไปนี้ มีผลครอบคลุมทั่วประเทศไม่จำกัดเฉพาะพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใด ได้แก่ (รายละเอียดภาคผนวก ง)

1. ระเบียบว่าด้วยพิธีปฏิบัติการส่งสินค้าออกของกรมศุลกากร

ตามพระราชบัญญัติกรมศุลกากร พ.ศ. 2469 กำหนดไว้ว่า ในการส่งสินค้าออก ณ จุดใดก็ตาม ผู้ส่งออกจะต้องปฏิบัติตามพิธีการส่งออก คือ จะต้องทำใบขนสินค้าขาออกและเอกสารประกอบต่างๆ โดยกรอกรายละเอียดให้เรียบร้อย แล้วยื่นแก่เจ้าหน้าที่ตรวจสอบ โดยในพื้นที่กรุงเทพฯ ก็สามารถยื่นได้ที่ฝ่ายพิธีการส่งออก กองตรวจสินค้าขาออก และหากเป็นท่าส่งออกในภูมิภาคก็สามารถยื่นได้ที่ด่านศุลกากร ซึ่งตั้งอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ ในกรณีของการส่งออกผลไม้ไปต่างประเทศก็เช่นเดียวกัน จะต้องมีการผ่านพิธีศุลกากร ซึ่งจะต้องติดต่อที่กรมศุลกากรในกรุงเทพฯ หรือด่านศุลกากรในท้องถิ่น

2. ระเบียบว่าด้วยการอนุญาตส่งออกสินค้าเฉพาะอย่าง

ในปัจจุบันกรมการค้าต่างประเทศ ได้กำหนดให้มีการจัดระเบียบส่งออกสินค้าผลไม้จำนวน 2 ชนิด คือ ลำไย และทุเรียน ซึ่งในทีนี้จะกล่าวถึงเฉพาะระเบียบการส่งออกทุเรียนเท่านั้น

ระเบียบการส่งออกทุเรียน

ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ ที่ปรากฏในราชกิจจานุเบกษาว่าด้วยการกำหนดมาตรการจัดระเบียบในการส่งสินค้าออกนอกราชอาณาจักร (ฉบับที่ 42) พ.ศ. 2530 (เล่ม 104 ตอนที่ 67 วันที่ 9 เมษายน 2530) ในส่วนที่เกี่ยวกับทุเรียนนั้น ผู้ส่งออกทุเรียนจะต้องปฏิบัติดังนี้

1) ผู้ส่งออกจะต้องระบุข้อความหรือติดป้ายหรือสลากระบุข้อความต่อไปนี้ บนสิ่งบรรจุหีบห่อ หรือสิ่งผูกมัดหรือที่ผลทุเรียนหรือชั้วของผลทุเรียนที่ส่งออก :

- ก. ชื่อผู้ส่งออก
- ข. ชื่อชนิดทุเรียน
- ค. กำหนดเวลาอายุการรับประทาน

2) ระเบียบดังกล่าวไม่ใช้บังคับสำหรับการนำออกไปใช้เฉพาะตัวหรือใช้ภายในยานพาหนะที่นำออกไปแล้วเท่านั้น

3. ข้อกำหนดเกี่ยวกับกิจการห้องเย็น

ในท้องที่ที่จะกำหนดให้เป็นเขตส่งออกสินค้าเกษตรนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องมีการอำนวยความสะดวกที่พอเพียง และเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดโดยระเบียบและกฎหมายการค้า ในกรณีห้องเย็นนั้น ได้มีประกาศของกระทรวงพาณิชย์ (ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 105 ตอนที่ 205 ลงวันที่ 8 ธันวาคม 2531) กำหนดเงื่อนไขของกิจการห้องเย็นให้เป็นกิจการอันมีสภาพคล้ายคลึงกับกิจการคลังสินค้า โดยที่ “กิจการห้องเย็น” (Cold storage business) หมายถึง กิจการให้บริการแช่แข็งอาหารสด ทั้งนี้เป็นของตนเองและของผู้อื่น โดยการควบคุมอุณหภูมิให้ต่ำเท่าที่จะไม่ทำให้สินค้าดังกล่าวเกิดความเสียหาย หรือเกิดการหยุดชะงักตามกระบวนการทางเคมี อันเป็นผลทำให้เกิดการเสื่อมคุณภาพ โดยมีการคิดค่าบริการการรับฝากตามระยะเวลาที่เก็บ เว้นแต่กรณีให้บริการแก่สินค้าของตนเอง และสำหรับกิจการห้องเย็นที่อยู่ในข้อบังคับของประกาศนี้ มีข้อกำหนดว่า เป็นกิจการห้องเย็นที่มีความจุของสถานที่เก็บสินค้า ภายหลังการแช่แข็งแล้วไม่น้อยกว่า 300 เมตริกตัน ซึ่งประกาศดังกล่าวให้มีผลใช้บังคับแก่องค์การเหล่านี้ คือ องค์การของรัฐบาลซึ่งประกอบกิจการห้องเย็น และสหกรณ์ซึ่งประกอบกิจการห้องเย็น และการประกอบกิจการจะกระทำได้อีกก็ต่อเมื่อได้จดทะเบียนเป็นบริษัท หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล โดยได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เท่านั้น

ข้อกำหนดเกี่ยวกับกิจการห้องเย็นดังกล่าวนี้ นับว่ามีความสำคัญต่อการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในเขตที่จะกำหนดให้เป็นเขตส่งออกสินค้าเกษตรโดยตรง และสมควรที่จะได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดขึ้นอีกด้วย

4. ข้อกำหนดว่าด้วยการจัดตั้งเขตส่งออกสินค้าเกษตร

ตามมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2527 ได้กำหนดไว้ว่าพื้นที่ใดที่จะกำหนดให้เป็นเขตส่งออกสินค้าเกษตรได้ พื้นที่นั้น ๆ จะต้องมึลักษณะหรือเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ก. จะต้องเป็นจตุรรมสินค้าจากเกษตรกร รวมทั้งเป็นแหล่งเก็บรักษาและควบคุมคุณภาพสินค้า

ข. ให้เอกชนเลือกพื้นที่ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับเขตเกษตรเศรษฐกิจที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดไว้แล้ว และเอกชนจะรับผิดชอบลงทุน ปรับปรุงระบบการขนส่งเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่รัฐได้ให้บริการอยู่แล้ว

ค. สินค้าเกษตรที่จะดำเนินการในรูปเขตส่งออกได้ในขณะนี้ได้กำหนดไว้ 4 กลุ่ม คือ ข้าว และมันสำปะหลัง ข้าวโพดและข้าวฟ่าง พืชผักและผลไม้ และปศุสัตว์ (สุกรและไก่เนื้อ)

ง. จะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม สำหรับในกรณีของเขตส่งออกผลไม้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดไว้ ดังนี้

1) เป็นพื้นที่ที่มีเนื้อที่เพาะปลูกไม้ผลชนิดใดชนิดหนึ่ง ตั้งแต่ 5,000 ไร่ขึ้นไป และเกษตรกรผู้ปลูกจะต้องมีขนาดของสวนเหมาะสม เช่น มะม่วง 20 ไร่ หรือ 320 ต้นต่อครัวเรือน ทูเรียน 25 ไร่ หรือ 400 ต้นต่อครัวเรือน เป็นต้น

2) เกษตรกรแต่ละรายมีพื้นที่ปลูกไม้ผลเป็นผืนเดียวกัน ไม่กระจัดกระจาย

3) เป็นพื้นที่ที่มีปริมาณสินค้าเพื่อการคัดขนาดคุณภาพ และการบรรจุหีบห่อได้อย่างน้อย 1,000 ต้นต่อฤดูกาล

4) มีโรงเรือนสำหรับการคัดขนาดเพื่อแยกชั้นคุณภาพและมาตรฐานสินค้า

5) มีเครื่องบรรจุหีบห่อที่เหมาะสมกับปริมาณธุรกิจ

6) มีห้องเย็นหรือที่พักสินค้าระหว่างก่อนการส่งออกเพื่อรักษาคุณภาพสินค้า

7) มีตุ้มน้ำที่เหมาะกับปริมาณธุรกิจ (ในกรณีของมะม่วง)

จ. รัฐจะให้การสนับสนุนด้านการเงินและสิ่งจูงใจแก่ผู้ลงทุนในเขตการส่งออก

ในปัจจุบัน คณะรัฐมนตรีได้มีมติกำหนดให้มีการจัดตั้งเขตส่งออกผลไม้ขึ้นในหลายจังหวัด เช่น จังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราด ฉะเชิงเทรา เชียงใหม่ และสงขลา เป็นต้น ทั้งนี้โดยอนุมัติให้มีการลงทุนก่อสร้างโรงคัดขนาดและบรรจุหีบห่อ โดยการควบคุมของศูนย์พัฒนาการผลิตและการปรับปรุงคุณภาพผลไม้เพื่อการส่งออกเป็นการเฉพาะ ซึ่งการก่อสร้างอาคารศูนย์ที่มีอุปกรณ์โรงคัดคุณภาพและบรรจุหีบห่อได้เสร็จเรียบร้อยแล้วที่จังหวัดเชียงใหม่ กรุงเทพมหานคร และภาคตะวันออกที่จันทบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา

5. การกำหนดมาตรฐานคุณภาพผลไม้

การกำหนดมาตรฐานคุณภาพผลไม้เป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลไม้ที่มีการส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ การกำหนดมาตรฐานจะทำให้เกิดแรงผลักดัน ให้การผลิตของเกษตรกรชาวสวน ต้องคำนึงถึงมาตรฐานและคุณภาพของผลไม้มากขึ้น ทั้งนี้หน่วยงานที่เป็นผู้กำหนดมาตรฐานของผลไม้ คือ กรมวิชาการเกษตร สำหรับผลไม้ที่สำคัญของภาคตะวันออกที่ได้มีการกำหนดมาตรฐานและเผยแพร่ในปัจจุบัน มี 3 ชนิด คือ มะม่วง ทูเรียน และเงาะ

อย่างไรก็ตาม มาตรฐานที่ได้กำหนดขึ้นนี้ เป็นเพียงแนวทางของมาตรฐานเท่านั้น ยังมีนักวิชาการพืชสวนหลายท่านที่ไม่ต้องการให้ประกาศเป็นกฎหมาย ทั้งนี้เพราะผลไม้เป็นการผลิตที่ต้องอาศัยธรรมชาติเป็นส่วนประกอบหลัก ดังนั้น การที่จะให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้อย่างแน่นอนอาจทำได้ยาก และถ้ามีการประกาศเป็นกฎระเบียบที่ชัดเจน ผลเสียอาจจะตกอยู่กับเกษตรกรชาวสวน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจถูกพ่อค้าคนกลางใช้เป็นข้ออ้างในการรับซื้อผลไม้ เพื่อใช้ในการกดราคารับซื้อได้ ดังนั้น การกำหนดมาตรฐานดังกล่าวนี้ ควรมีการนำไปใช้จริงอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยให้ชาวสวนได้มีเวลาปรับตัวบ้างพอสมควร

จากระเบียบ ข้อกำหนด กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ชี้ให้เห็นว่าการจัดตั้งศูนย์กลางและโครงข่ายเพื่อการส่งออกผลไม้ มีความจำเป็นที่ต้องมีบริการต่างๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศุลกากร สำนักงานการค้าต่างประเทศ ศูนย์ส่งเสริมการส่งออก ศูนย์พัฒนาคุณภาพการผลิตและกรมวิชาการ การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก การปรับปรุงและกำหนดมาตรฐานคุณภาพสินค้าผลไม้ให้ได้มาตรฐาน รวมทั้ง การลงทุนในกิจการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยมีขอบเขตของการดำเนินงานให้เป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น เพื่อให้ศูนย์กลางและโครงข่ายเพื่อการส่งออกผลไม้ที่จัดสร้างขึ้น สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างแท้จริง

การกระจายตัวของกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและส่งออกผลไม้ในแต่ละอำเภอ

1. แหล่งปลูกผลไม้ที่สำคัญ

1.1 แหล่งปลูกทุเรียน

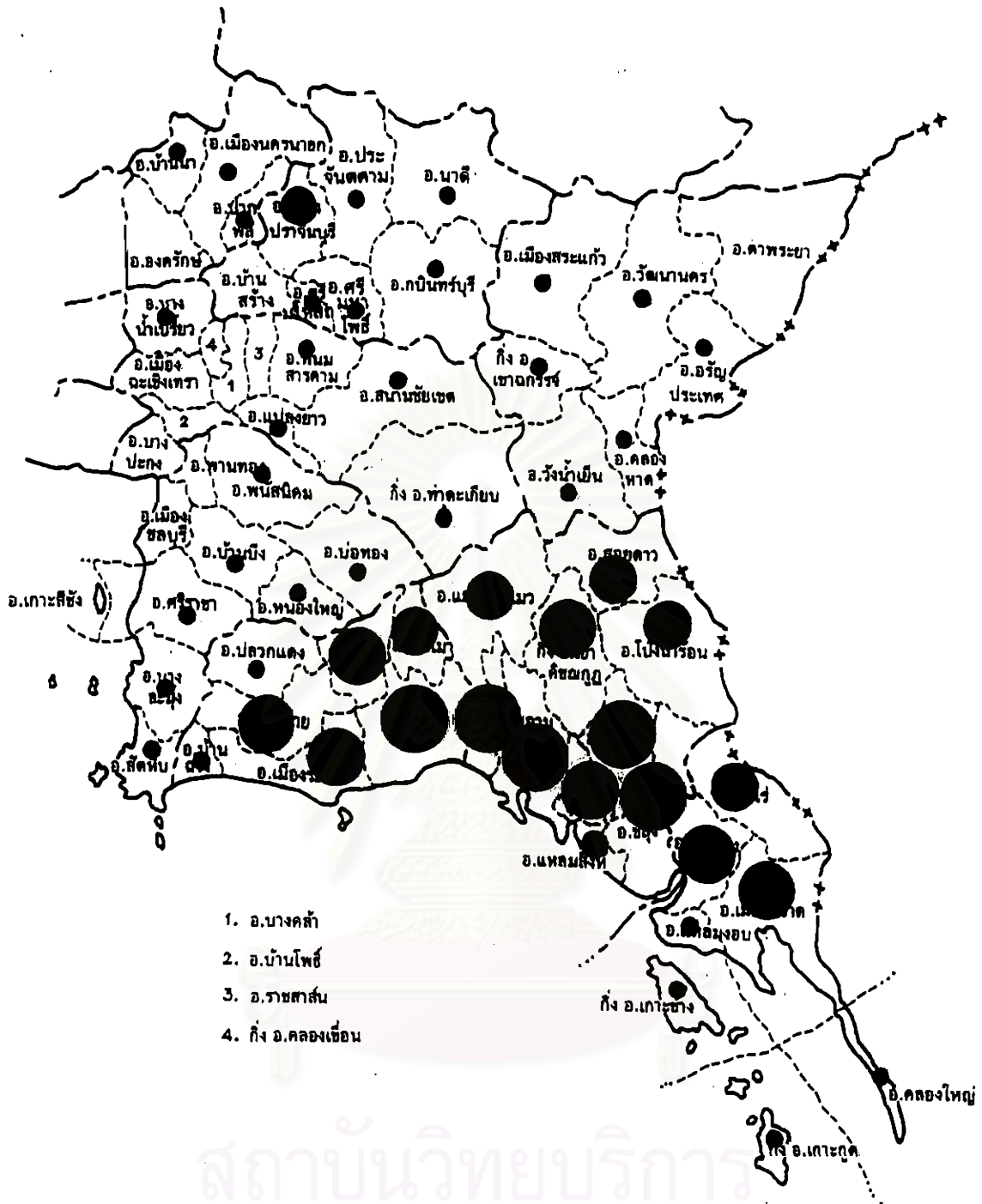
แหล่งปลูกทุเรียนของภาคตะวันออก มีกระจุกตัวอยู่บริเวณตอนล่างของภาค ในเกือบทุกอำเภอของจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด โดยมีอำเภอที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ คือ อ.ท่าใหม่ อ.ขลุง กิ่ง อ.นายายอาม อ.มะขาม อ.เมืองจันทบุรี กิ่ง อ.เขาคิชฌกูฏ อ.แกลง อ.เมืองระยอง อ.บ้านค่าย อ.วังจันทร์ อ.เมืองตราด อ.เขาสมิง เป็นต้น (แผนที่ 4.4)

1.2 แหล่งปลูกมังคุด

แหล่งปลูกมังคุดของภาคตะวันออก มีกระจุกตัวอยู่บริเวณตอนล่างของภาค ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด โดยมีอำเภอที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ คือ อ.มะขาม อ.ขลุง กิ่งอ.นายายอาม อ.เมืองจันทบุรี อ.ท่าใหม่ อ.เขาสมิง อ.เมืองตราด อ.เมืองระยอง และ อ.แกลง (แผนที่ 4.5)

1.3 แหล่งปลูกเงาะ

แหล่งปลูกเงาะของภาคตะวันออก มีกระจุกตัวอยู่บริเวณตอนล่างของภาค ในเกือบทุกอำเภอของจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด โดยมีอำเภอที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ คือ อ.ท่าใหม่ อ.ขลุง อ.มะขาม กิ่ง อ.นายายอาม อ.เมืองจันทบุรี กิ่ง อ.เขาคิชฌกูฏ อ.เขาสมิง อ.เมืองตราด อ.บ่อไร่ อ.แกลง อ.เมืองระยอง และอ.บ้านค่าย (แผนที่ 4.6)

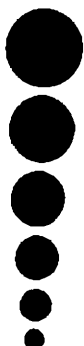

1. อ. บางคลำ
2. อ. บ้านโพธิ์
3. อ. ราชสาส์น
4. กิ่ง อ. คลองเขื่อน

**แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย
เพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก**

แผนที่
4.4

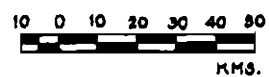
สัญลักษณ์ :

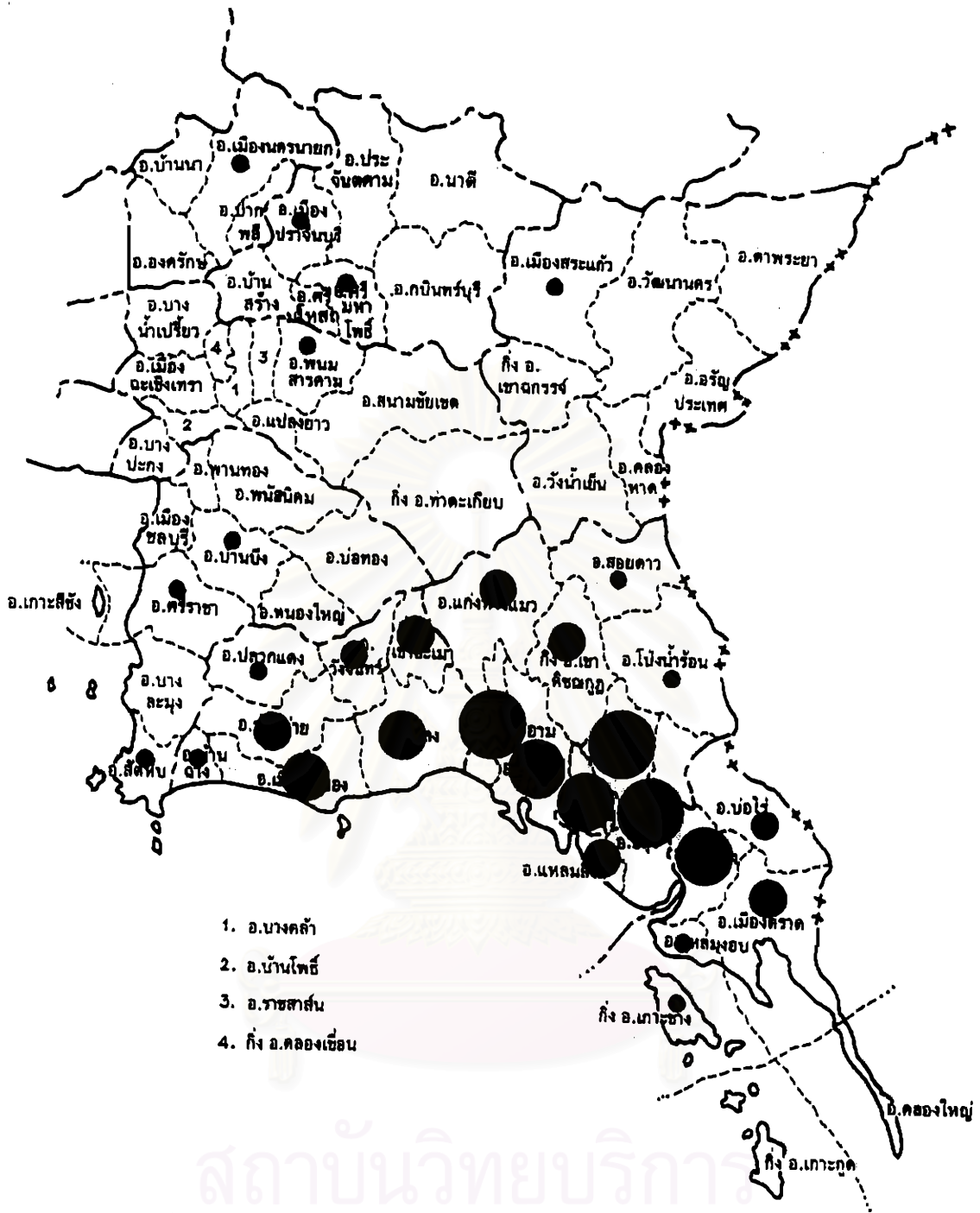

พื้นที่ปลูกทุเรียนมากกว่า 25,000 ไร่	ไร่
พื้นที่ปลูกทุเรียน 10,001 - 25,000 ไร่	ไร่
พื้นที่ปลูกทุเรียน 5,001 - 10,000 ไร่	ไร่
พื้นที่ปลูกทุเรียน 2,501 - 5,000 ไร่	ไร่
พื้นที่ปลูกทุเรียน 1,001 - 2,500 ไร่	ไร่
พื้นที่ปลูกทุเรียน 1 - 1,000 ไร่	ไร่

**แสดงการกระจายตัว
ของแหล่งปลูกทุเรียน**

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

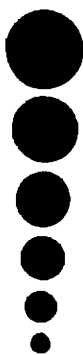

1. อ.บางคล้า
2. อ.บ้านโพธิ์
3. อ.ราชสาส์น
4. กิ่ง อ.คลองเขื่อน

แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย
เพื่อการส่งออกผลไม้นอกภาคตะวันออก

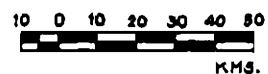
แผนที่
4.5

สัญลักษณ์ :

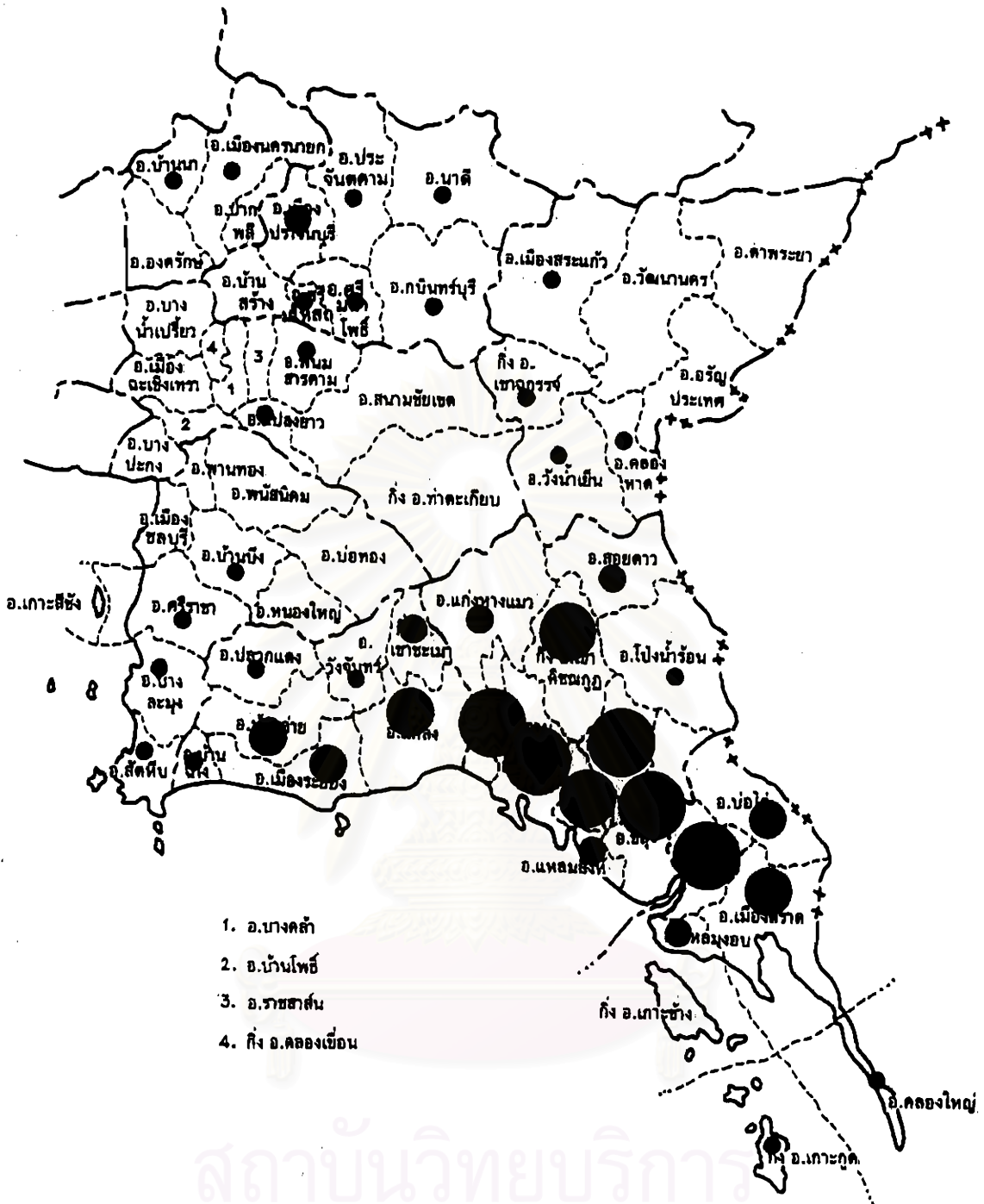

พื้นที่ปลูกมั่งคุดมากกว่า 8,000 ไร่	ไร่
พื้นที่ปลูกมั่งคุด 5,001 - 8,000 ไร่	ไร่
พื้นที่ปลูกมั่งคุด 2,501 - 5,000 ไร่	ไร่
พื้นที่ปลูกมั่งคุด 1,001 - 2,500 ไร่	ไร่
พื้นที่ปลูกมั่งคุด 501 - 1,000 ไร่	ไร่
พื้นที่ปลูกมั่งคุด 1 - 500 ไร่	ไร่

แสดงการกระจายตัว
ของแหล่งปลูกมั่งคุด

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

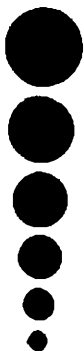

1. อ.บางคล้า
2. อ.บ้านโพธิ์
3. อ.ราชสาส์น
4. กิ่ง อ.คลองเขื่อน

แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย
เพื่อการส่งออกผลไม้นอกภาคตะวันออก

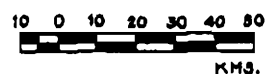
แผนที่
4.6

สัญลักษณ์ :

พื้นที่ปลูกเงาะมากกว่า 25,000 ไร่	ไร่
พื้นที่ปลูกเงาะ 10,001 - 25,000	ไร่
พื้นที่ปลูกเงาะ 5,001 - 10,000	ไร่
พื้นที่ปลูกเงาะ 2,501 - 5,000	ไร่
พื้นที่ปลูกเงาะ 1,001 - 2,500	ไร่
พื้นที่ปลูกเงาะ 1 - 1,000	ไร่

แสดงการกระจายตัว
ของแหล่งปลูกเงาะ

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

1.4 แหล่งปลูกมะม่วง

แหล่งปลูกมะม่วงของภาคตะวันออก มีกระจายอยู่ทั่วไปเกือบทุกอำเภอ เนื่องจากเป็นผลไม้ที่เกษตรกรและคนทั่วไปนิยมปลูก สำหรับแหล่งปลูกมะม่วงที่สำคัญ กระจุกตัวอยู่บริเวณอำเภอต่างๆ ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก และบางอำเภอของระยอง โดยจะมีปลูกมากที่สุด ที่ อ.บางคล้า อ.พนมสารคาม กิ่ง อ.คลองเขื่อน อ.สนามชัยเขต อ.พนัสนิคม และ อ.เมืองระยอง (แผนที่ 4.7)

1.5 แหล่งปลูกส้มโอ

แหล่งปลูกส้มโอของภาคตะวันออก มีอยู่ไม่กี่แห่ง โดยจะอยู่บริเวณจังหวัดปราจีนบุรี นครนายก และตราด โดยมีอำเภอที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ คือ อ.เมืองปราจีนบุรี อ.กบินทร์บุรี อ.ศรีมหาโพธิ อ.ศรีมโหสถ อ.เขาสมิง อ.เมืองนครนายก อ.บ้านนา และอ.ปากพลี (แผนที่ 4.8)

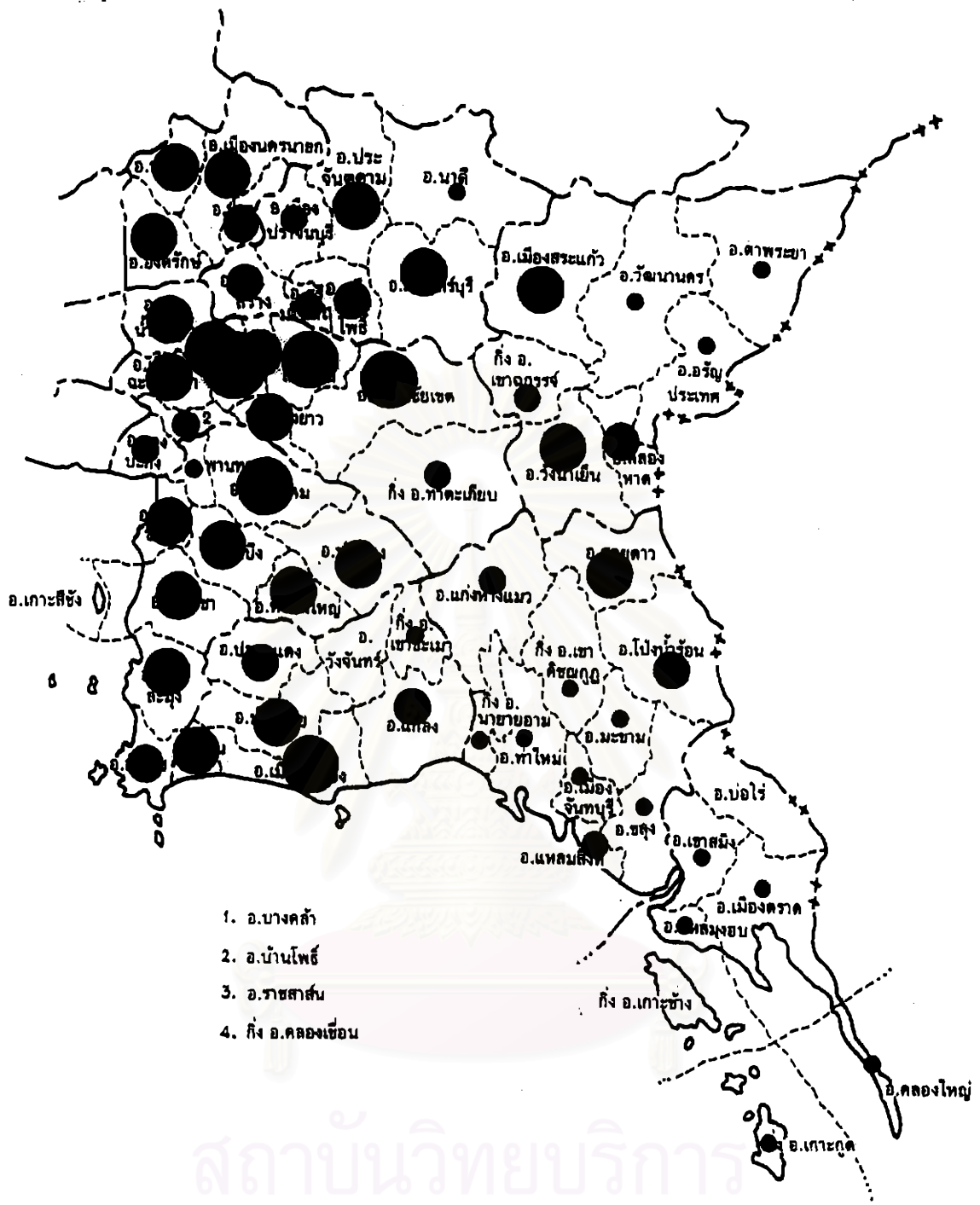
กล่าวโดยสรุป แหล่งผลิตผลไม้ที่สำคัญ และสามารถผลิตผลไม่ได้เป็นจำนวนมากในแต่ละปีของภาคตะวันออก จะกระจุกตัวอยู่บริเวณอำเภอต่างๆ ในจังหวัดจันทบุรี ตราด และระยอง ซึ่งจะเป็นแหล่งปลูกทุเรียน มังคุด และเงาะ เป็นส่วนใหญ่ โดยมีอำเภอที่มีศักยภาพในปัจจุบัน วัตถุประสงค์ และแหล่งผลิต ดังนี้ อ.ท่าใหม่ อ.ขลุง อ.มะขาม และกิ่งอ.นายายอาม จ.จันทบุรี อ.เขาสมิง และ อ.เมือง จ.ตราด อ.แก่ง และอ.เมือง จ.ระยอง อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี สำหรับแหล่งปลูกมะม่วงกระจายอยู่ทั่วไปเกือบทุกพื้นที่ที่สำคัญ ก็คือ อ.บางคล้า และอำเภออื่นๆ ใน จ.ฉะเชิงเทรา ส่วนแหล่งปลูกส้มโอที่สำคัญจะอยู่ที่ อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี อ.เขาสมิง จ.ตราด และอ.เมือง จ.นครนายก (แผนที่ 4.9-4.10)

2. การคมนาคมขนส่ง

ภาคตะวันออกเป็นภาคที่มีศักยภาพด้านการคมนาคมขนส่งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ซึ่งจากการสำรวจพบว่าการขนส่งผลไม้ของเกษตรกร พ่อค้าส่งผลไม้ หรือผู้ส่งออก จะใช้เส้นทางคมนาคมทางหลวงแผ่นดินสายหลัก สายรอง ทางหลวงจังหวัด และทาง ร.พ.ช. แต่เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการกำหนดที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่ายเพื่อการส่งออกผลไม้ ดังนั้น เส้นทางคมนาคมที่สำคัญจึงมีเฉพาะทางหลวงแผ่นดินสายหลัก สายรอง และทางหลวงจังหวัด รวมทั้ง ท่าเรือ น้ำลึก และสนามบินพาณิชย์ ดังนี้ (แผนที่ 4.11)

2.1 การขนส่งทางบก

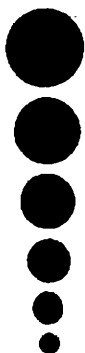
เส้นทางที่ใช้สำหรับการขนส่งผลไม้ในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นการขนส่งทางรถยนต์ ซึ่งเป็นวิธีที่สะดวก รวดเร็ว สำหรับภาคตะวันออกนับว่าเป็นภาคที่มีการพัฒนาเส้นทางขนส่งค่อนข้างมากกว่าภาคอื่นๆ ทำให้สามารถติดต่อกับพื้นที่ภายในภาคและระหว่างภาคได้โดยสะดวก เส้นทางเหล่านี้มีลักษณะสานกันเป็นโครงข่ายเชื่อมโยงเมืองสำคัญๆ ของภาคเข้าไว้ด้วยกัน โดยมีโครงข่ายสาขาย่อยๆ เชื่อมโยงกับเส้นทางสายหลักกระจายไปทั่ว ซึ่งเส้นทางย่อยเหล่านี้เป็นเส้นทางที่ใช้

แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย
 เพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก

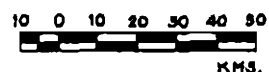
แผนที่
 4.7

สัญลักษณ์ :

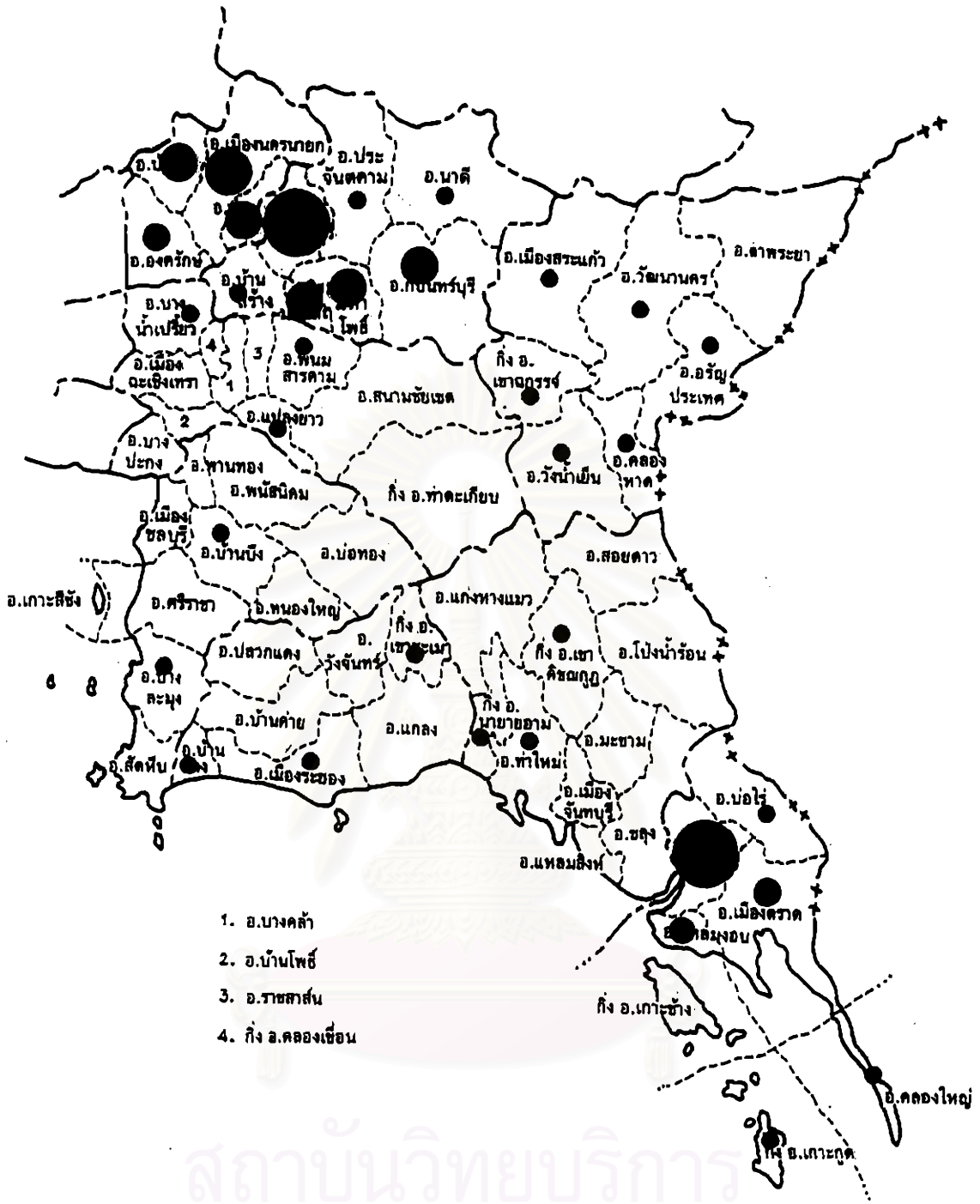

พื้นที่ปลูกรมะม่วงมากกว่า 15,000	ไร่
พื้นที่ปลูกรมะม่วง 10,001 - 15,000	ไร่
พื้นที่ปลูกรมะม่วง 5,001 - 10,000	ไร่
พื้นที่ปลูกรมะม่วง 2,501 - 5,000	ไร่
พื้นที่ปลูกรมะม่วง 1,001 - 2,500	ไร่
พื้นที่ปลูกรมะม่วง 1 - 1,000	ไร่

แสดงการกระจายตัว
 ของแหล่งปลูกรมะม่วง

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

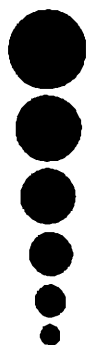

1. อ.บางคล้า
2. อ.บ้านโพธิ์
3. อ.ราชสาส์น
4. กิ่ง อ.คลองเขื่อน

**แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย
เพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก**

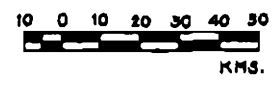
แผนที่
4.8

สัญลักษณ์ :

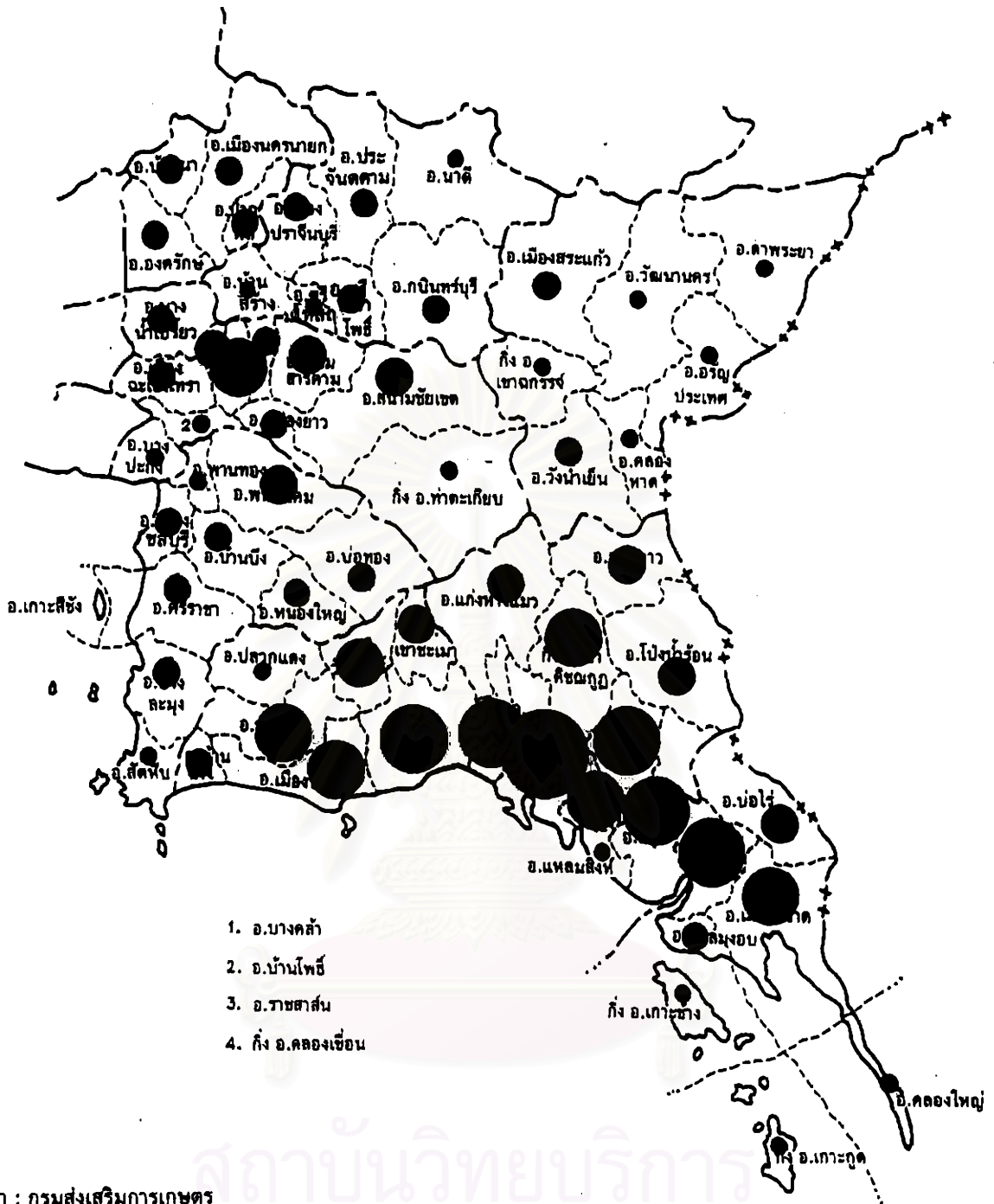

พื้นที่ปลูกส้มโอมากกว่า 2,000 ไร่	พื้นที่ปลูกส้มโอ 1,501 - 2,000 ไร่	พื้นที่ปลูกส้มโอ 1,001 - 1,500 ไร่	พื้นที่ปลูกส้มโอ 501 - 1,000 ไร่	พื้นที่ปลูกส้มโอ 251 - 500 ไร่	พื้นที่ปลูกส้มโอ 1 - 250 ไร่
-----------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	----------------------------------	--------------------------------	------------------------------

**แสดงการกระจายตัว
ของแหล่งปลูกส้มโอ**

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

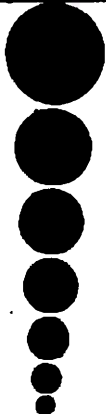
1. อ.บางคล้า
2. อ.บ้านโพธิ์
3. อ.ราชสาส์น
4. กิ่ง อ.คลองเขื่อน

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย
เพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก

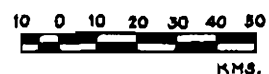
แผนที่
4.9

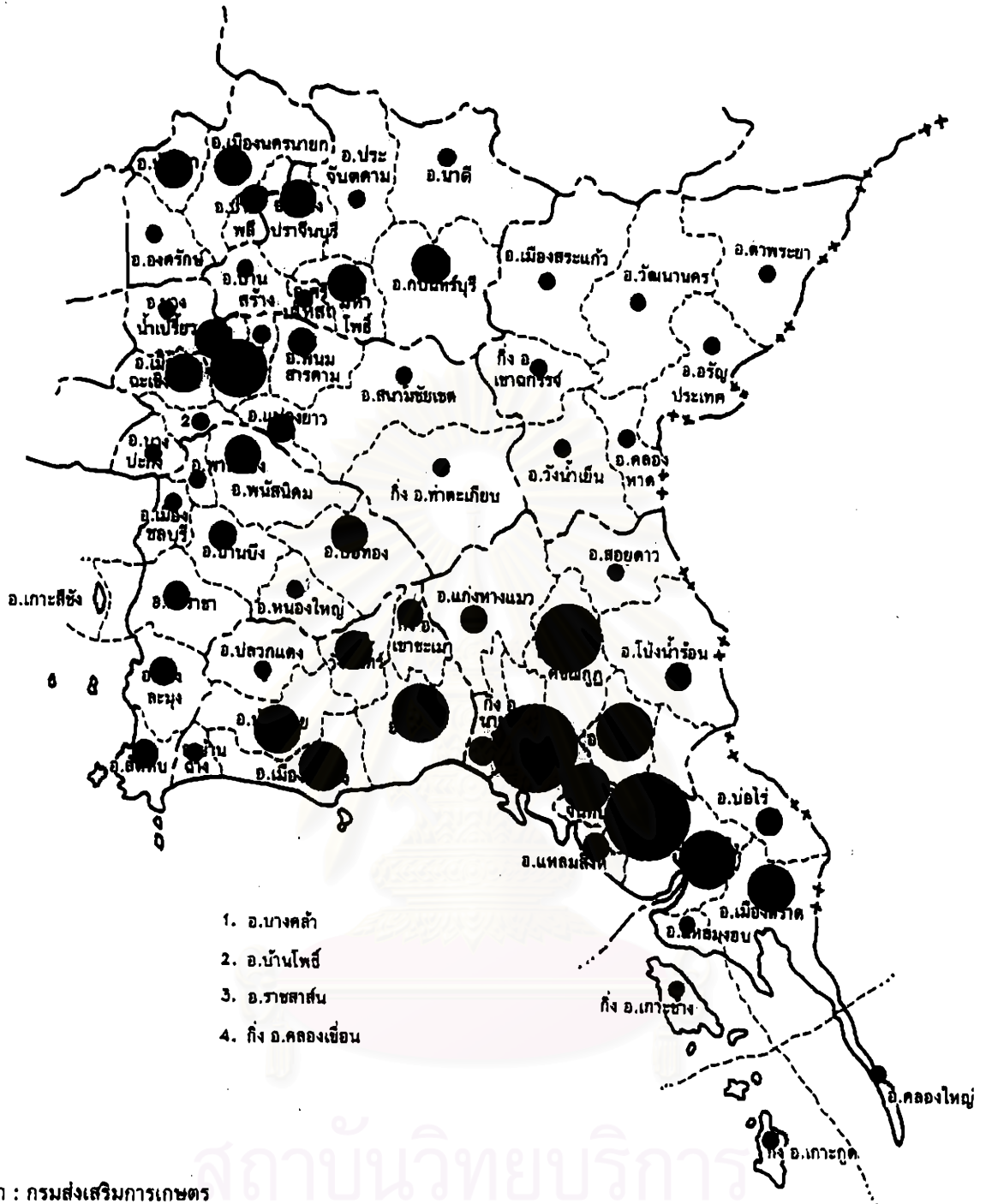
สัญลักษณ์ :

พื้นที่ปลูกมากกว่า 100,000	ไร่
พื้นที่ปลูก 40,001 - 100,000	ไร่
พื้นที่ปลูก 20,001 - 40,000	ไร่
พื้นที่ปลูก 15,001 - 20,000	ไร่
พื้นที่ปลูก 10,001 - 15,000	ไร่
พื้นที่ปลูก 5,001 - 10,000	ไร่
พื้นที่ปลูก 1 - 5,000	ไร่

แสดงการกระจายตัว
ของแหล่งปลูกผลไม้
ที่สำคัญ 5 ชนิด

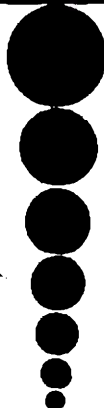
1. อ.บางคล้า
2. อ.บ้านโพธิ์
3. อ.ราชดำเนิน
4. กิ่ง อ.คลองเขื่อน

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

**แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย
เพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก**

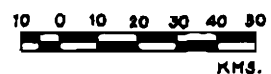
แผนที่
4.10

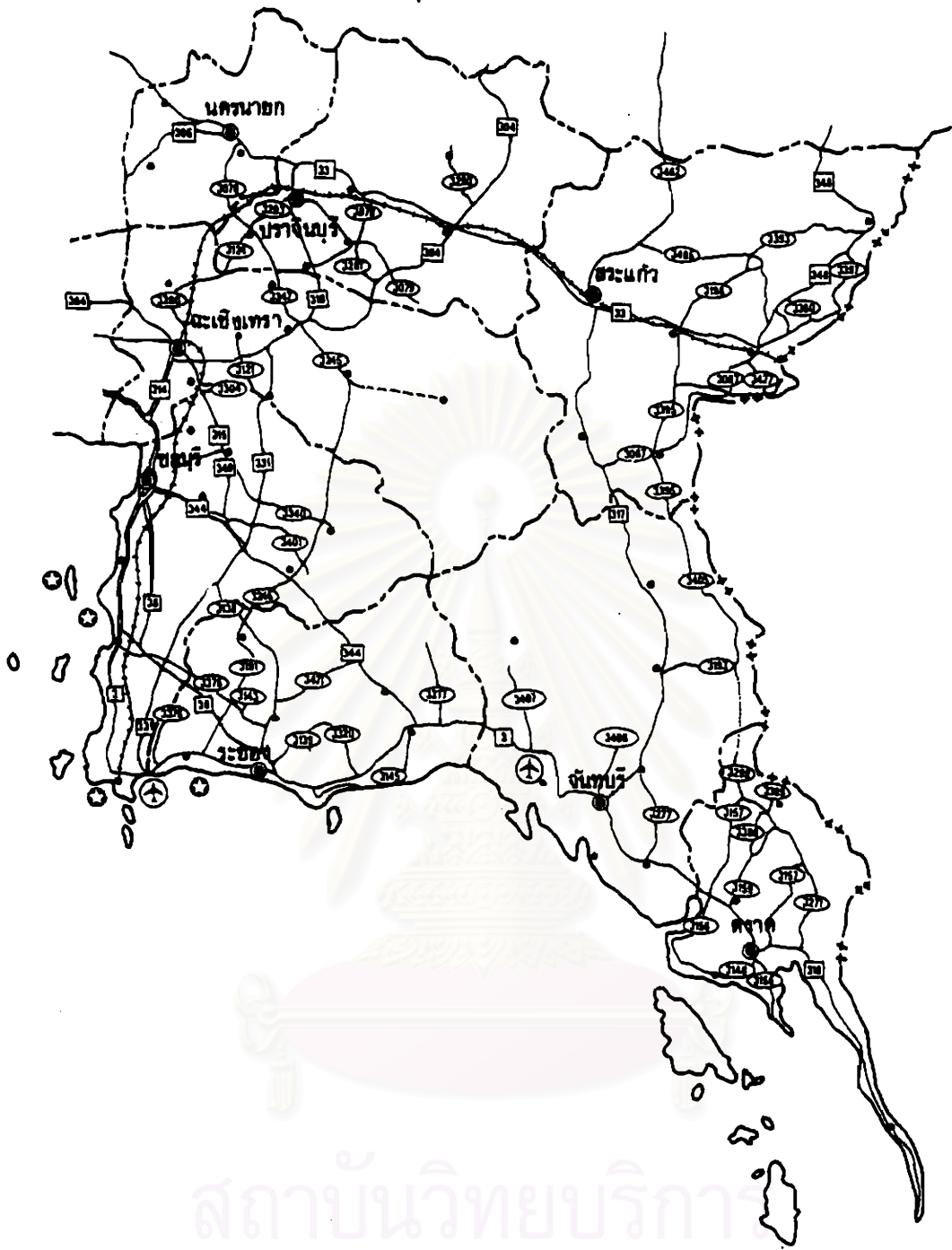
สัญลักษณ์ :

ผลผลิตมากกว่า	150,000	ตัน
ผลผลิต	100,001 - 150,000	ตัน
ผลผลิต	50,001 - 100,000	ตัน
ผลผลิต	20,001 - 50,000	ตัน
ผลผลิต	10,001 - 20,000	ตัน
ผลผลิต	5,001 - 10,000	ตัน
ผลผลิต	1 - 1,000	ตัน

**แสดงการกระจายตัว
ของแหล่งที่มีผลผลิตผลไม้
ที่สำคัญ 5 ชนิด**

แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย
เพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก

แผนที่
4.11

สัญลักษณ์ :

- ทางหลวงแผ่นดิน
- ทางหลวงแผ่นดินสายจังหวัด
- ทางรถไฟ
- สนามบิน
- ท่าเรือน้ำลึก

แสดงเส้นทาง
โครงข่ายคมนาคม
ภาคตะวันออก

ที่มา : กรมทางหลวง และ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ลำเลียงสินค้าและผลผลิตทางการเกษตรจากแหล่งผลิตเข้าสู่ตลาด เส้นทางคมนาคมขนส่งที่สำคัญของภาคตะวันออก เช่น

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท) เป็นเส้นทางสายหลักเชื่อมกรุงเทพฯ กับภาคตะวันออกตอนล่าง มีความยาวประมาณ 390 กิโลเมตร เส้นทางนี้มีความสำคัญมากทางเศรษฐกิจ เนื่องจากผ่านพื้นที่ที่มีการพัฒนาสูงและชุมชนหลักที่สำคัญตามชายฝั่งทะเลของ จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด รวมทั้งท่าเรือส่งออกแหลมฉบัง และสัตหีบในจังหวัดชลบุรี

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 33 เป็นเส้นทางที่แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (พหลโยธิน) ที่จังหวัดสระบุรีแล้วเชื่อมพื้นที่ตอนเหนือของภาคตะวันออก ที่จังหวัดนครนายก ผ่านกบินทร์บุรี สระแก้ว วัฒนานคร ไปสิ้นสุดที่อรัญประเทศ รวมระยะทางยาวประมาณ 215 กิโลเมตร

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 (บางละมุง-ระยอง) เป็นเส้นทางที่แยกจากเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ไปบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่อำเภอเมืองระยอง เป็นเส้นทางสายสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างแหลมฉบัง เมืองพัทยา และเมืองระยอง มีระยะทางยาวประมาณ 54 กิโลเมตร

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 เป็นเส้นทางลัดที่เชื่อมระหว่างกรุงเทพฯ กับจังหวัดฉะเชิงเทราและนครราชสีมา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีระยะทางยาว 225 กิโลเมตร เป็นเส้นทางสำคัญทางเศรษฐกิจ ที่ตัดผ่านจังหวัดปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ไปสู่ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง และท่าเรือน้ำลึกสัตหีบ ในจังหวัดชลบุรี

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 เป็นเส้นทางเชื่อมจังหวัดชลบุรี ถึงจังหวัดจันทบุรี และตราด โดยไม่ต้องผ่านตัวเมืองระยอง โดยเริ่มต้นจากบ้านบึงผ่านอำเภอรังสิต ถึงอำเภอแกลง ไปสิ้นสุดที่ตราด มีระยะทางยาว 88 กิโลเมตร เป็นถนนสายหลักสายหนึ่งของภาคที่ใช้ขนส่งผลผลิตทางการเกษตร

โดยที่เส้นทางการคมนาคมขนส่งทางบกสายสำคัญ ๆ ส่วนใหญ่จะผ่านบริเวณอำเภอเมือง หรืออำเภอที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากกว่าอำเภอที่ไม่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ

2.2 การขนส่งทางน้ำ

ภาคตะวันออกมีศักยภาพในด้านการขนส่งทางเรือเป็นอย่างมาก เนื่องจากสภาพ ภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวย คือ มีพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่มีแนวชายฝั่งเป็นระยะทางหลายร้อยกิโลเมตร และมี บางจุดเหมาะที่จะเป็นท่าเทียบเรือน้ำลึก ปัจจุบันภาคตะวันออกมีท่าเรือน้ำลึกทั้งหมด 4 แห่ง คือ ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง และท่าเรือน้ำลึกสัตหีบ และท่าเรือน้ำลึกเกาะสีชัง อยู่ในจังหวัดชลบุรี และท่าเรือน้ำลึกมาบตาพุด จังหวัดระยอง ได้แก่

1) ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง ตั้งอยู่ในเขตตำบลทุ่งคอก อำเภอศรีราชา และตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี อยู่ห่าง จากกรุงเทพฯ ประมาณ 130 กิโลเมตร มีเนื้อที่

ประมาณ 6,340 ไร่ ทำเรือแห่งนี้สร้างขึ้นเพื่อรองรับเรือขนาดใหญ่ที่ขนส่ง แบบเทกองและแบบตู้สินค้า เพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ในบริเวณนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังและการพาณิชย์ ระหว่างประเทศ สามารถเทียบท่ารับสินค้าได้ปีละ 7.253 ล้านตัน/ปี โดยมีท่าเทียบเรือ 4 ท่า (โดยท่าเทียบเรือ 3 ท่าได้ให้บริษัทเอกชนดำเนินการ อีก 1 ท่า ยังอยู่ภายใต้การดำเนินการของการท่าเรือแห่งประเทศไทย) เปิดให้บริการมาตั้งแต่ปี 2534 ปัจจุบันสามารถรองรับการขนถ่ายตู้สินค้าได้ถึง 1 ล้านตู้

2) ท่าเรื่อน้ำลึกสัตหีบ ตั้งอยู่ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เป็นท่าเรือที่ได้ยกฐานะเป็นท่าเรือพาณิชย์ตั้งแต่ พ.ศ. 2523 แต่ปัจจุบันยังอยู่ในความดูแลของกองทัพเรือ เพราะอยู่ในเขตทหาร ท่าเรือแห่งนี้มีทั้งหมด 5 ท่า สามารถรองรับเรือขนส่งสินค้าขนาด 30,000-50,000 ตัน และมีทางรถไฟสายฉะเชิงเทรา-สัตหีบ เชื่อมกับท่าเรือ

3) ท่าเรื่อน้ำลึกเกาะสีชัง ขณะนี้ยังอยู่ในระดับโครงการ ซึ่งดำเนินการโดยบริษัท สีซิงทงเทอร์มินัล จำกัด บนเนื้อที่ 900 ไร่ อยู่ทางด้านใต้ของเกาะสีชัง สำหรับโครงการด้านตะวันออกจะเป็นท่าเทียบเรือรองรับสินค้าขนาด 10,000 ตัน เรือสามารถเทียบท่าได้ครั้งละ 5 ลำ ส่วนทางด้านตะวันตกจะเป็นท่าเทียบเรือบรรทุกสินค้าเหลว โครงการนี้ได้รับการส่งเสริม การลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI)

4) ท่าเรื่อน้ำลึกมาบตาพุด ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง เพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและปิโตรเคมีในบริเวณนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด สามารถรองรับเรือขนาดใหญ่ 140,000 ตันเข้าเทียบท่าได้

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันท่าเรือที่มีความสำคัญในการขนส่งผลไม้ไปจำหน่ายยังต่างประเทศเพียง 2 แห่ง ท่าเรือที่สำคัญมากที่สุด ก็คือ ท่าเรื่อน้ำลึกแหลมฉบัง เพราะปัจจุบันมีการใช้ท่าเรือแห่งนี้ในการขนถ่ายสินค้าผลไม้ไปต่างประเทศอยู่แล้ว ประกอบกับรัฐบาลเองก็มีนโยบายสนับสนุนให้มีการพัฒนาท่าเรือแห่งนี้ให้เป็นที่ท่าเรือพาณิชย์ เพื่อช่วยบรรเทาความแออัดของการขนส่งทางเรือที่ท่าเรือคลองเตย ที่กรุงเทพฯ สำหรับท่าเรื่อน้ำลึกสัตหีบ มีความสำคัญน้อย แต่ถ้าในอนาคตมีการพัฒนาในเชิงพาณิชย์มากขึ้น ก็สามารถใช้เป็นท่าเรือส่งออกได้ ส่วนท่าเรื่อน้ำลึกเกาะสีชัง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่าเรื่อน้ำลึกมาบตาพุด ไม่มีความสำคัญสำหรับการขนส่งผลไม้เลย เพราะสร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและปิโตรเคมีเท่านั้น

2.3 การขนส่งทางอากาศ

ภาคตะวันออกมีศักยภาพด้านการขนส่งทางอากาศ โดยมีสนามบินอู่ตะเภา ซึ่งตั้งอยู่ในเขตติดต่อระหว่างอำเภอสัตหีบ จ.ชลบุรี กับ อำเภอบ้านฉาง จ.ระยอง โดยมีบริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด บริษัทเดียวที่เปิดทำการบินบริการรับส่งผู้โดยสาร และตั้งแต่ปี 2536 ได้มีการอนุญาตให้เที่ยวบินเช่าเหมาสำหรับขนส่งสินค้าการบินมายังอู่ตะเภา เพื่อขนส่งทุเรียนไปฮ่องกง 68 เที่ยวบิน ปริมาณทุเรียนที่รับขนประมาณ 5,200 ตัน ปัจจุบันการใช้ประโยชน์จากสนามบินแห่งนี้ยังทำ ได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากยังอยู่ในความดูแลของทหารเรือ ทำให้การเข้าออกสนามบินไม่สะดวก อย่างไรก็ตามภาค

รัฐบาลและเอกชนได้ร่วมมือกันในการเร่งรัดพัฒนาสนามบินอุตะเกาให้เป็นสนามบินพาณิชย์ สมบูรณ์แบบ โดยมีนโยบายที่จะแบ่งพื้นที่บริเวณสนามบินออกเป็น 2 ส่วน คือ ด้านทิศตะวันออกมีพื้นที่ 6,000 ไร่ กำหนดให้พัฒนาไปในเชิงพาณิชย์ ส่วนด้านทิศตะวันตกเป็นของกองทัพเรือ

นอกจากนี้ภาคตะวันออกยังมีสนามบินอีก 1 แห่งที่ตำบลเขาวัว อำเภอท่าใหม่ จ.จันทบุรี ฝัทางลานวิ่งเป็นลูกรังใช้ได้ทุกฤดูกาล ปัจจุบันคงใช้เป็นสนามบินพาณิชย์แบบให้เช่าเหมาลำ และใช้ในราชการทหาร และบางครั้งใช้สนามบินสำหรับหน่วยทำฝนเทียม อย่างไรก็ตามสนามบินแห่งนี้ไม่มีความสำคัญกับการส่งออกผลไม้ไปต่างประเทศ

3. การสื่อสารโทรคมนาคม

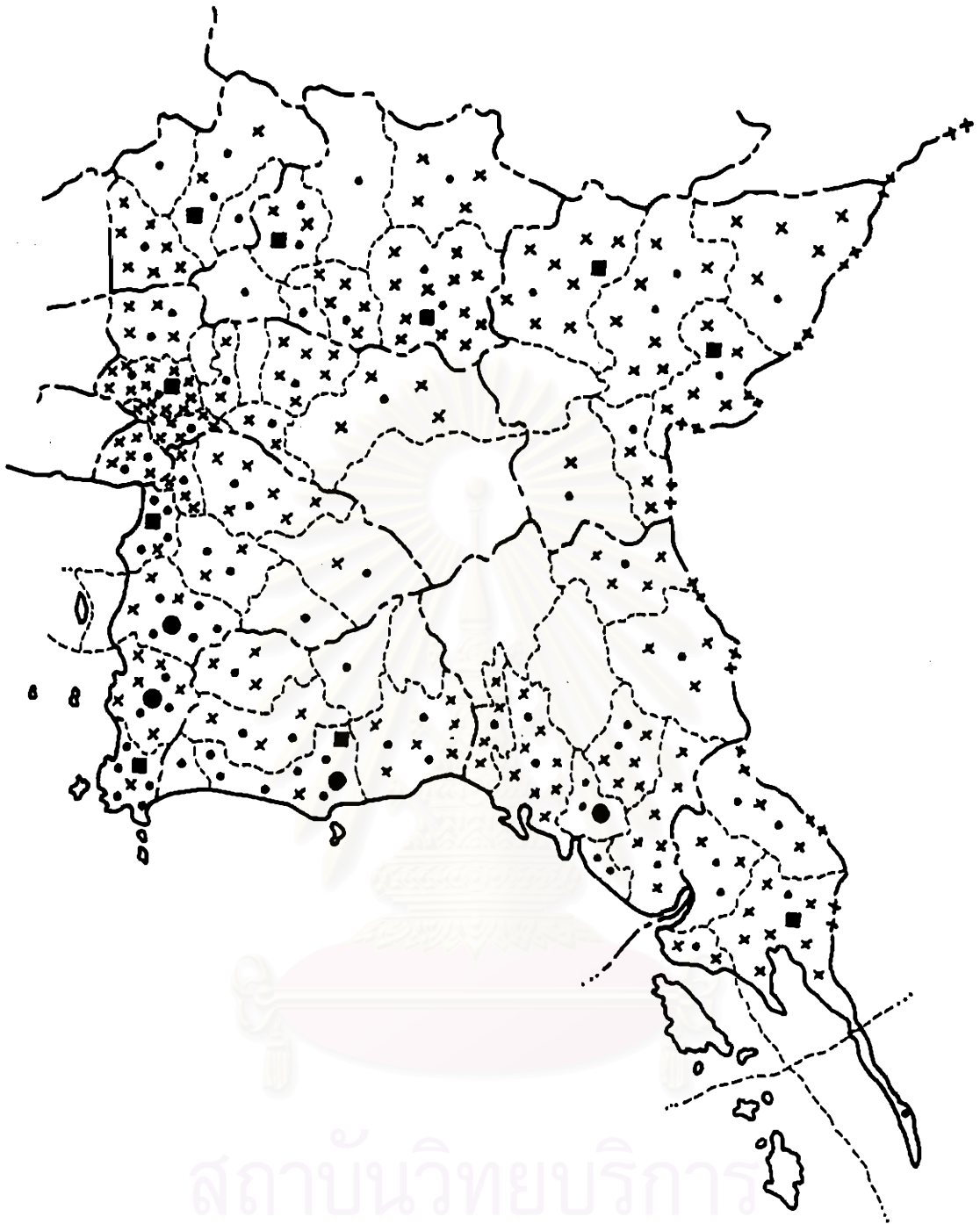
ภาคตะวันออกมีการสื่อสารโทรคมนาคมที่สะดวก โดยที่ปี 2539 มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขในความรับผิดชอบของการสื่อสารแห่งประเทศไทยถึง 90 แห่ง และที่ทำการไปรษณีย์อนุญาตเอกชนอีก 184 แห่ง รวมเป็น 274 แห่ง กระจายอยู่เกือบทุกอำเภอ และในปี 2538 ภาคตะวันออกมีชุมสายโทรศัพท์ทั้งหมด 108 ชุมสาย มีหมายเลขโทรศัพท์ภายในประเทศที่องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยรับผิดชอบทั้งหมด 182,906 เลขหมาย มีผู้เข้าไปแล้ว 163,039 เลขหมาย และเลขหมายของ TT&T อีก 245,610 เลขหมาย และเปิดให้บริการไปแล้ว 109,462 เลขหมาย ยังเหลือหมายเลขให้บริการขององค์การอีก 19,867 เลขหมาย และของ TT&T 136,148 เลขหมาย รวมเป็น 156,015 เลขหมาย และมีตู้โทรศัพท์สาธารณะ 2,928 ตู้ โดยให้บริการกระจายอยู่เกือบทุกอำเภอ โดยเฉพาะอำเภอที่มีความสำคัญของภาคหรือจังหวัด ที่มีเส้นทางโครงข่ายคมนาคมผ่าน

นอกจากนี้ ยังมีศูนย์โทรคมนาคม และที่ทำการสื่อสารโทรคมนาคม ที่อยู่ในความรับผิดชอบของการสื่อสารแห่งประเทศไทย ให้บริการโทรศัพท์ทางไกลต่างประเทศ (ยกเว้นประเทศมาเลเซีย และสปป.ลาว ที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย) ถึง 14 แห่ง แบ่งเป็น ศูนย์โทรคมนาคม (ศท.) 4 แห่ง อยู่ในจังหวัดชลบุรี 2 แห่ง และระยองและจันทบุรี จังหวัดละ 1 แห่ง ส่วนที่ทำการโทรคมนาคม (ทท.) 10 แห่ง อยู่ในจังหวัดชลบุรี ปราจีนบุรี และสระแก้ว จังหวัดละ 2 แห่ง และที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ระยอง นครนายก และตราด จังหวัดละ 1 แห่ง (แผนที่ 4.12)

4. การสาธารณูปโภค

4.1 การไฟฟ้า

ภาคตะวันออกมีกำลังการผลิตกระแสไฟฟ้าในปี 2539 ถึง 7,168.95 ล้านกิโลวัตต์/ชั่วโมง และมีปริมาณกระแสไฟฟ้าที่จำหน่ายออกไปทั้งหมด 6,841.7 ล้านหน่วย ซึ่งจำแนกประเภทผู้ใช้ได้เป็นที่อยู่อาศัยร้อยละ 16.5 ธุรกิจและอุตสาหกรรมร้อยละ 78.8 และ อื่นๆ ร้อยละ 4.7 สำหรับปริมาณกระแสไฟฟ้าที่จำหน่ายต่อประชากรในอำเภอต่างๆ พบว่าในอำเภอเมืองของเกือบทุกจังหวัดหรืออำเภอที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทอุตสาหกรรม พบว่ามีปริมาณการให้บริการต่อประชากรเป็นจำนวนมากกว่าอำเภออื่น ๆ เช่น อ.เมืองระยอง อ.เมืองชลบุรี อ.เมืองฉะเชิงเทรา อ.ศรีราชา อ.บางละมุง อ.บางปะกง อ.บ้านบึง เป็นต้น (ตารางผนวกที่ 9-13)

แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย
เพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก

แผนที่
4.12

สัญลักษณ์ :

- ที่ทำการโปรชนิย์โทรเลข (ปณ.)
- × ที่ทำการโปรชนิย์ข้อมูลเอกชน (ปณช.)
- ศูนย์โทรคมนาคม (ศท.)
- ที่ทำการสื่อสารโทรคมนาคม (ทท.)

แสดงการกระจายตัว
ของ ปณ. ปณช.
ทท. และ ศท.

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย ธ.ก.ส. และ ธนาคารออมสิน
การสื่อสารแห่งประเทศไทย

10 0 10 20 30 40 50
KMS.

4.2 การประปา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการประปาที่อยู่ในความรับผิดชอบของการประปาส่วนภูมิภาค ในปี 2539 ทั้งหมด 28 แห่ง โดยมีปริมาณน้ำประปาที่ผลิตได้ทั้งสิ้น 115.6 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ปริมาณน้ำที่จำหน่ายแก่ผู้ใช้ 79.2 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี นอกจากนี้ ยังมีการประปาที่อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลสุขาภิบาล คณะกรรมการหมู่บ้านหรือสภาตำบล และที่ให้เอกชนได้สัมปทาน ดำเนินการอีกบางส่วน สำหรับการให้บริการกระจายไปตามอำเภอต่าง ๆ เป็นไปในทำนองเดียวกันกับการบริการไฟฟ้า คือ การให้บริการมีมากตามอำเภอเมือง หรืออำเภอที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ประเภทอุตสาหกรรมเป็นปริมาณที่มากกว่าอำเภออื่น ๆ

5. ตลาดกลางซื้อขายผลไม้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีตลาดกลางซื้อขายผลไม้อยู่ด้วยกันทั้งสิ้น 22 แห่ง โดยอยู่ในจังหวัด จันทบุรี 13 แห่ง ระยอง 5 แห่ง ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ตราด ปราจีนบุรี จังหวัดละ 1 แห่ง ส่วนจังหวัด นครนายก และสระแก้ว ไม่มีตลาดกลางผลไม้ ดังนี้(แผนที่ 4.13)

5.1 จังหวัดชลบุรี

จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดเดียวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีตลาดกลางผลไม้ ที่ได้รับการส่งเสริมจากกรมการค้าภายใน คือ บริษัทแหลมฉางซีดีเซนเตอร์ จำกัด เลขที่ 59 หมู่ที่ 9 ถนนสุขุมวิท ต.ทุ่งศุขลา อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี

5.2 จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตลาดกลางผลไม้ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่เป็นตลาดกลางรวบรวมและขายส่ง มะม่วง มีอยู่เพียงแห่งเดียวอยู่ที่ อ.บางคล้า จ.ฉะเชิงเทรา

5.3 จังหวัดระยอง

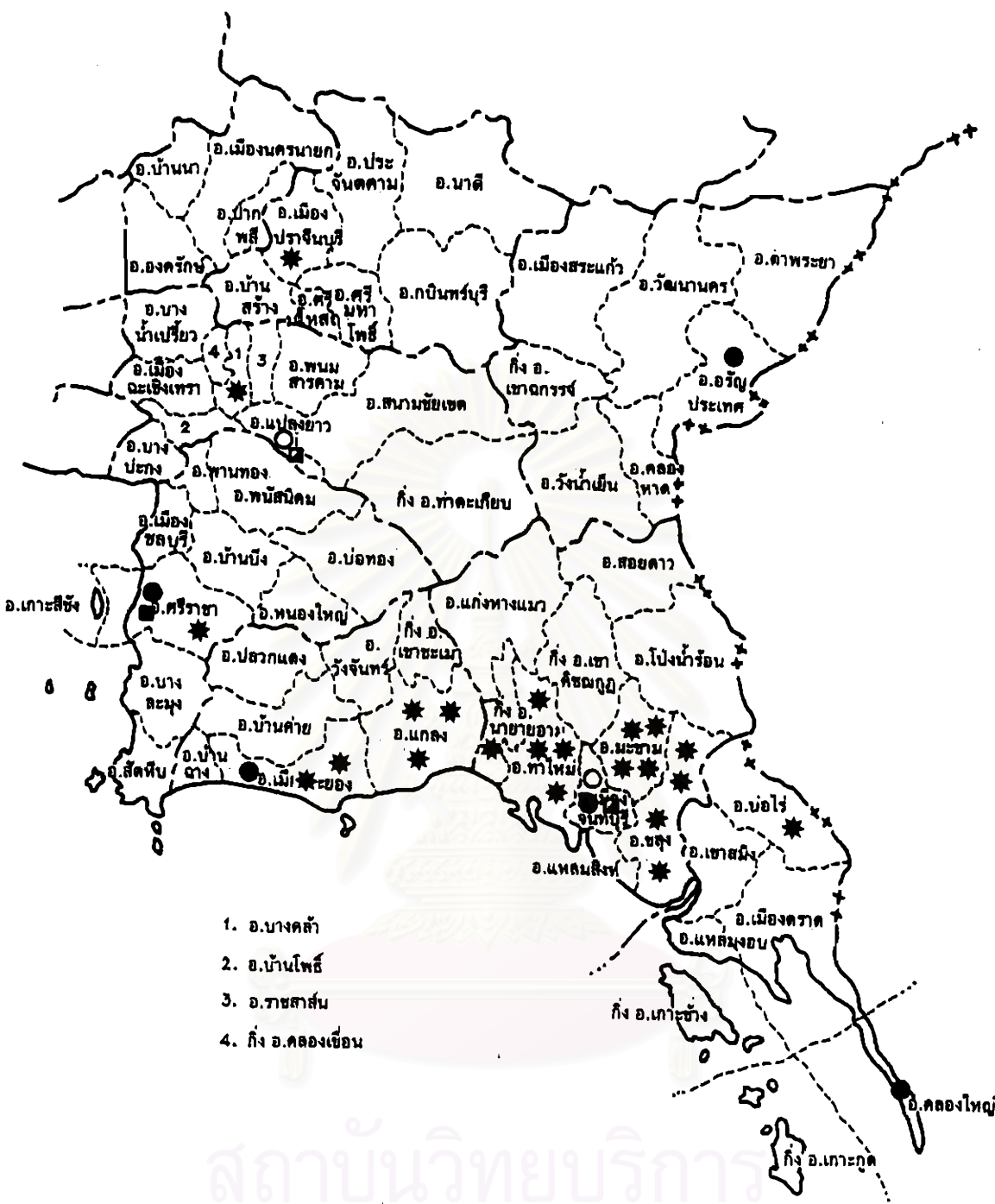
ตลาดศูนย์กลางซื้อขายผลไม้ขนาดใหญ่ของจังหวัดระยอง อยู่ที่อำเภอเมือง และอำเภอแกลง ตลาดผลไม้ที่สำคัญของจังหวัด ก็คือ ตลาดกลางสินค้าเกษตรตะพง ตั้งอยู่ริมถนนสุขุมวิท ต.ตะพง ในเขตอำเภอเมือง ตลาดศูนย์การค้าระยอง อำเภอเมือง ตลาดสามย่าน ตั้งอยู่บริเวณทางแยกถนนบ้านบึง-แกลง-จันทบุรี ในเขตอำเภอแกลง ตลาดเขาหิน ตั้งอยู่ริมถนนสุขุมวิท อำเภอแกลง และตลาดสองสลึง อำเภอแกลง

5.4 จังหวัดนครนายก

ไม่มีตลาดกลางซื้อขายผลไม้

5.5 จังหวัดจันทบุรี

ตลาดกลางขายส่งผลไม้ของจังหวัดจันทบุรีเป็นตลาดผลไม้ตามฤดูกาลซึ่งมีมาก ถึง 13 แห่ง ดังนี้

1. อ.บางคล้า
2. อ.บ้านโพธิ์
3. อ.ราชสาส์น
4. อ.คลองเขื่อน

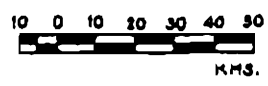
แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย
เพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก

แผนที่
4.13

สัญลักษณ์ :

- ด้านศุลกากร
- ด้านตรวจพืช
- บริการพิธีศุลกากร
- ☒ บริการตรวจพืช
- ★ ตลาดกลางซื้อขายผลไม้

แสดงการกระจายตัว
ของด้านศุลกากร / ตรวจพืช
และตลาดกลางซื้อขายผลไม้

ที่มา : กรมศุลกากร กรมวิชาการเกษตร สำนักงานพาณิชย์จังหวัด

1) ตลาดศาลาปากแซง ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 5 กิโลเมตร ตามเส้นทางอำเภอมะขาม-อำเภอโป่งน้ำร้อน ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี มีโรงเรียน อำนวยกา สถานที่จอดรถยนต์สำหรับผู้ซื้อและผู้ขาย ผู้ขายต้องเสียค่าบริการรถยนต์บรรทุกเล็กคันละ 10 บาท ตลาดจะเปิดตั้งแต่เวลา 09.00-20.00 น. เป็นตลาดขายส่งเงาะเป็นหลัก

2) ตลาดสามแยกปากแซง ตั้งอยู่บริเวณสามแยกตามเส้นทางสุขุมวิท แยกไปอำเภอมะขามกับอำเภอขลุง เป็นตลาดขายส่งเงาะเป็นหลัก ดำเนินการโดยเอกชน มีสถานที่จอดรถสำหรับผู้ซื้อและผู้ขาย มีโรงเรียนสำหรับผู้ซื้อ เฉพาะผู้ขายต้องเสียค่าบริการรถยนต์บรรทุกเล็ก คันละ 5 บาท

3) ตลาดกระทิง ตั้งอยู่ห่างจากตลาดสี่แยกเขาไร่ยา แยกเข้าไปตามถนนจันทบุรี-น้ำตกกระทิง ประมาณ 16 กิโลเมตร อยู่ในท้องที่อำเภอมะขาม เป็นตลาดเอกชนซื้อขายเงาะเป็นหลัก เปิดดำเนินการระหว่างเดือนเมษายน-กรกฎาคมของทุกปี

4) ตลาดกลางผลไม้กระทิง ตั้งอยู่ห่างจากสี่แยกเขาไร่ยา เข้าไปตามถนนจันทบุรี-น้ำตกกระทิง ประมาณ 18 กิโลเมตร อยู่เยื้องกับโรงเรียนพลวงวิทยาคม ข้างโรงพยาบาลมะขาม ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งรับโอนมาจากชมรมชาวสวนผลไม้กระทิง เป็นตลาดขายส่งเงาะเป็นหลัก

5) ตลาดเนินสูง ตั้งอยู่ห่างจากตลาดสี่แยกเขาไร่ยา ไปตามเส้นทางถนนสุขุมวิท (จันทบุรี-กรุงเทพฯ) ประมาณ 6 กิโลเมตร อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่ เจ้าของตลาดคือวัดบูรพาพิทยาราม โดยมีการซื้อขายทั้งปลีกและส่ง ผู้ที่เข้าไปขาย ต้องเสียค่าบริการเช่นเดียวกับตลาดสามแยกศาลาปากแซง รถยนต์บรรทุกเล็กคันละ 10 บาท ตลาดเนินสูงนี้เป็นตลาดขายส่งทุเรียนเป็นหลัก และเป็นตลาดส่งออกทุเรียนอีกด้วย โดยผู้ส่งออกจะเข้าไปเปิดจุดรับซื้อเพื่อการส่งออก นับว่าเป็นตลาดทุเรียนที่ใหญ่ที่สุดเปิดดำเนินการระหว่างเดือนเมษายน-มิถุนายน

6) ตลาดห้วยสะทอน ตั้งอยู่ห่างจากตลาดเนินสูงไปตามเส้นทางถนนสุขุมวิทอีก 6 กิโลเมตร อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่ ดำเนินการโดยเอกชน เป็นตลาดซื้อขายส่งเงาะเป็นหลัก และมีความสำคัญไม่แพ้ตลาดศาลาปากแซง

7) ตลาดหนองคล้า ตั้งอยู่ห่างจากตลาดห้วยสะทอนไปตามเส้นทางถนนสุขุมวิท ประมาณ 1 กิโลเมตร อยู่ในเขตสุขาภิบาลหนองคล้า อำเภอท่าใหม่ ดำเนินการโดยเอกชน เป็นตลาดซื้อขายทุเรียนเป็นหลัก

8) ตลาดกลุ่มเกษตรกรทุ่งเบญจา ตั้งอยู่ห่างจากตลาดห้วยสะทอนไปตามเส้นทางถนนสุขุมวิท ประมาณ 0.5 กิโลเมตร ดำเนินการจัดตั้งโดยกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งเบญจา อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่ มีการตั้งแผงซื้อขายทุเรียน และเงาะ ทั้งขายส่งและขายปลีก

9) ตลาดสามแยกตะปอนน้อย ตั้งอยู่ริมถนนสุขุมวิท (จันทบุรี-ตราด) ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 17 กิโลเมตร อยู่ในเขตอำเภอขลุง เป็นตลาดซื้อขายเงาะเป็นหลัก

10) ตลาดสหกรณ์การเกษตรขลุง ตั้งอยู่ห่างจากตลาดสามแยกตะปอนน้อยไปตามเส้นทางถนนสุขุมวิท (จันทบุรี-ตราด) ประมาณ 8 กิโลเมตร บริเวณหน้าสำนักงานสหกรณ์การเกษตรขลุง อำเภอขลุง เป็นตลาดกลางซื้อขายส่งและปลีกเจาะเป็นหลัก

11) ตลาดสามแยกป้อมตำรวจขลุง ตั้งอยู่ห่างจากตลาดสหกรณ์การเกษตรขลุงไปตามเส้นทางถนนสุขุมวิท (จันทบุรี-ตราด) ประมาณ 1 กิโลเมตร หรืออยู่ห่างจากตัวอำเภอขลุงประมาณ 2 กิโลเมตร ทำการซื้อขายเจาะเป็นหลัก

12) ตลาดกลางสินค้าเกษตรวังแฉิม ตั้งอยู่ห่างจากถนนจันทบุรี-ตราด เข้าทางแยกตำบลแสดง อำเภอเมืองจันทบุรี ไปตามเส้นทางวังแฉิม-กระทิง ระยะทางห่างจากถนนสุขุมวิท (จันทบุรี-ตราด) ประมาณ 20 กิโลเมตร ดำเนินงานโดยกลุ่มเกษตรกรทำสวนวังแฉิม ร่วมกับสภาตำบลวังแฉิม อำเภอมะขาม มีบริเวณจอดรถกว้างขวาง เปิดดำเนินงานในปี 2535 ไม่คิดค่าบริการจอดรถแต่อย่างใด และซื้อขายเจาะ มังคุด ทุเรียน ทั้งขายส่งและปลีก เปิดดำเนินการระหว่างเดือนเมษายน-สิงหาคมทุกปี

13) ตลาดสินค้าเกษตรเมืองใหม่นายายอาม ตั้งอยู่ริมถนนสุขุมวิท (จันทบุรี-ระยอง) หน้าท่าเรือท่าเรืออำเภอ นายายอาม ห่างจากตัวจังหวัดจันทบุรีไปอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ประมาณ 35 กิโลเมตร ดำเนินงานโดยเอกชน (บริษัท นภาศรีพัฒนา จำกัด) ไม่คิดค่าบริการจอดรถ ทำการซื้อขายทุเรียน เาะ มังคุด ทั้งส่งและปลีก นอกจากนั้น ยังมีผลไม้และสินค้าพื้นเมืองอื่นๆ จำหน่ายแก่ผู้มาท่องเที่ยวที่จังหวัดจันทบุรีอีกด้วย เปิดดำเนินการตลอดปี โดยมีผลไม้หมุนเวียนเข้าสู่ตลาดตามฤดูกาล

ตลาดทั้ง 13 แห่งนี้ เป็นตลาดที่รองรับผลผลิตผลไม้ตามฤดูกาลจากเกษตรกรชาวสวนและผู้ซื้อจากต่างจังหวัด อย่างไรก็ตาม ตลาดที่สำคัญๆ มีผลไม้จำหน่ายปริมาณมาก ได้แก่ ตลาดปากแซง ตลาดเนินสูง ตลาดห้วยสะทอน ตลาดกระทิง และตลาดสหกรณ์การเกษตรขลุง ตลาดเหล่านี้จะมีผู้ส่งออกไปเปิดจุดรับซื้อเพื่อส่งออก โดยลักษณะการซื้อขายในตลาดทั้ง 13 แห่งนี้ มีการซื้อขายเป็นเงินสด

5.6 จังหวัดตราด

ในอดีตที่ผ่านมา จังหวัดตราดเคยมีตลาดกลางสินค้าเกษตร (ตลาดกลางผลไม้) ที่เป็นของเอกชน ตั้งอยู่บริเวณบ้านแสนตุง อำเภอเขาสมิง ลักษณะของตลาดกลางแห่งนี้เป็นเพียงตลาดกลางที่ยังไม่เป็นมาตรฐาน และเป็นการเช่าที่ดินของเอกชนดำเนินการ ดังนั้นเมื่อเจ้าของที่ดินมีความประสงค์ต้องการที่ดินคืน จึงเป็นเหตุให้ตลาดกลางดังกล่าวต้องล้มเลิกการดำเนินงานไปอย่างสิ้นเชิง ทำให้ปัจจุบันเกษตรกรต้องหันมาขายผลไม้ตามบริเวณถนนสุขุมวิท โดยใส่รถบรรทุก (รถปิ๊กอัพ) มาจำหน่ายให้กับพ่อค้าห้องที่ที่ตั้งแฉงตามบริเวณถนน จากจังหวัดตราดไปจังหวัดจันทบุรี หรือเกษตรกรบางรายก็ใช้วิธีไปขายที่ตลาดกลางผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งในเรื่องนี้ทางราชการก็ได้พยายามสนับสนุนและผลักดันให้มีการดำเนินงานด้านตลาดกลางสินค้าเกษตรนี้อย่างสม่ำเสมอ

ตลอดมา แต่เนื่องจากขาดความร่วมมือจากเกษตรกร ประกอบกับขาดผู้ลงทุนดำเนินการ ทำให้ยังไม่มี การจัดตั้งตลาดกลางผลไม้ขึ้นในจังหวัดตราด

อย่างไรก็ตาม ในปี 2538 สำนักงานพาณิชย์จังหวัดตราด ก็ได้ดำเนินการที่เกี่ยวข้อง กับตลาดกลางสินค้าเกษตรนี้ไปแล้วบางส่วน โดยได้จัดทำโครงการศูนย์สาธิตการตลาดสินค้าเกษตรของ บประมาณจากกระทรวงพาณิชย์ เพื่อดำเนินการในหมู่บ้านทับทิมสยาม 01 ตั้งอยู่ตำบลด่านชุมพล อำเภอบ่อไร่ แต่การดำเนินงานยังเริ่มไปได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น และยังไม่ได้มีการก่อสร้างอาคารที่ถาวร

5.7 จังหวัดปราจีนบุรี

แหล่งซื้อขายผลไม้ที่สำคัญของจังหวัดปราจีนบุรี ก็คือ บริเวณย่านการค้าหน้า ค่ายจักรพงษ์ (ตลาดรถไฟ ต.หน้าเมือง อ.เมือง) เป็นตลาดใหญ่ที่พ่อค้า แม่ค้าจากต่างอำเภอและ พื้นที่ใกล้เคียงจะนำสินค้าของตน ได้แก่ ผลไม้ พืชผัก ของสดต่างๆ มาจำหน่าย และมีการซื้อขาย คึกคักมากในช่วงเช้า บริเวณย่านการค้าหน้าค่ายจักรพงษ์นี้ ยังเป็นแหล่งซื้อขายผลไม้สำคัญในช่วงฤดู ผลไม้ออกสู่ตลาด

5.8 จังหวัดสระแก้ว

จังหวัดสระแก้วยังไม่มี การจัดตั้งตลาดกลางสินค้าเกษตร โดยที่การซื้อขายผลไม้ เกือบทุกชนิด ผู้ซื้อจะเข้าไปซื้อเองถึงสวนของเกษตรกร

อย่างไรก็ตามสภาพตลาดกลางผลไม้ในท้องถิ่นดังกล่าวโดยทั่วไป จะมีสภาพที่ให้ผู้ซื้อและผู้ขายมาพบกันเพื่อซื้อขายผลไม้เท่านั้น สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่นๆ ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีเท่าที่ควร เช่น ทางเข้า ลานจอดรถ มีสภาพเป็นหลุมเป็นบ่อ เจาะแฉะ มีน้ำขังหากมีฝนตก และการจราจรภายในตลาดบางแห่งแออัดคับคั่ง ฯลฯ นอกจากนี้สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่นๆ เช่น ข้อมูลข่าวสารด้านราคาและปริมาณความต้องการในแต่ละวัน ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเงินยังไม่มี นอกจากนี้ตลาดกลางผลไม้ในท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่จะมีกิจกรรมในช่วงฤดูที่มีการเก็บเกี่ยวผลไม้ คือตั้งแต่ประมาณเดือนเมษายน-กรกฎาคม หลังจากนั้น ก็แทบจะไม่มีกิจกรรมอะไร และมีสภาพรกร้าง ทั้งนี้อาจสรุปได้ว่า ตลาดกลางในท้องถิ่นเท่าที่มีอยู่ในภาคตะวันออกในขณะนี้ เป็นเพียงจุดพบปะเพื่อทำการซื้อขายระหว่างเกษตรกรชาวสวนกับผู้ซื้อผลไม้เท่านั้น

นอกจากเกษตรกรชาวสวนจะนำผลไม้มาวางขายที่ตลาดกลางในท้องถิ่นแล้ว เกษตรกรภาคตะวันออกบางส่วนยังได้นำผลไม้บรรทุกเข้ามาขายในตลาดกลางผลไม้ในกรุงเทพฯ เช่น ตลาดมหานาค ตลาดปากคลองตลาด ตลาดสี่มุมเมือง และตลาดไท เป็นต้น นอกจากนี้เกษตรกรบางรายก็มีพ่อค้าคนกลางท้องถิ่น หรือพ่อค้าคนกลางจากกรุงเทพฯ ไปรับซื้อผลไม้จากสวนมาขายในตลาดผลไม้ในกรุงเทพฯ ส่วนหนึ่งด้วย

6. สถาบันการเงินการธนาคาร

สถาบันการเงินการธนาคาร มีความสำคัญทั้งต่อการผลิตและการตลาดผลไม้ เพราะนอกจากเป็นแหล่งเงินทุนฝากของประชากรกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกร แล้ว ซึ่งจากการสำรวจพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่กู้เงินเพื่อลงทุนทำสวนผลไม้จากธนาคารถึงร้อยละ 53 สถาบันการเงินการธนาคารยังมีความสำคัญต่อการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่ต้องใช้บริการซื้อ-ขายผ่านธนาคารเป็นหลัก โดยเฉพาะการบริการสินเชื่อและการชำระเงิน Finance ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อจากต่างประเทศ

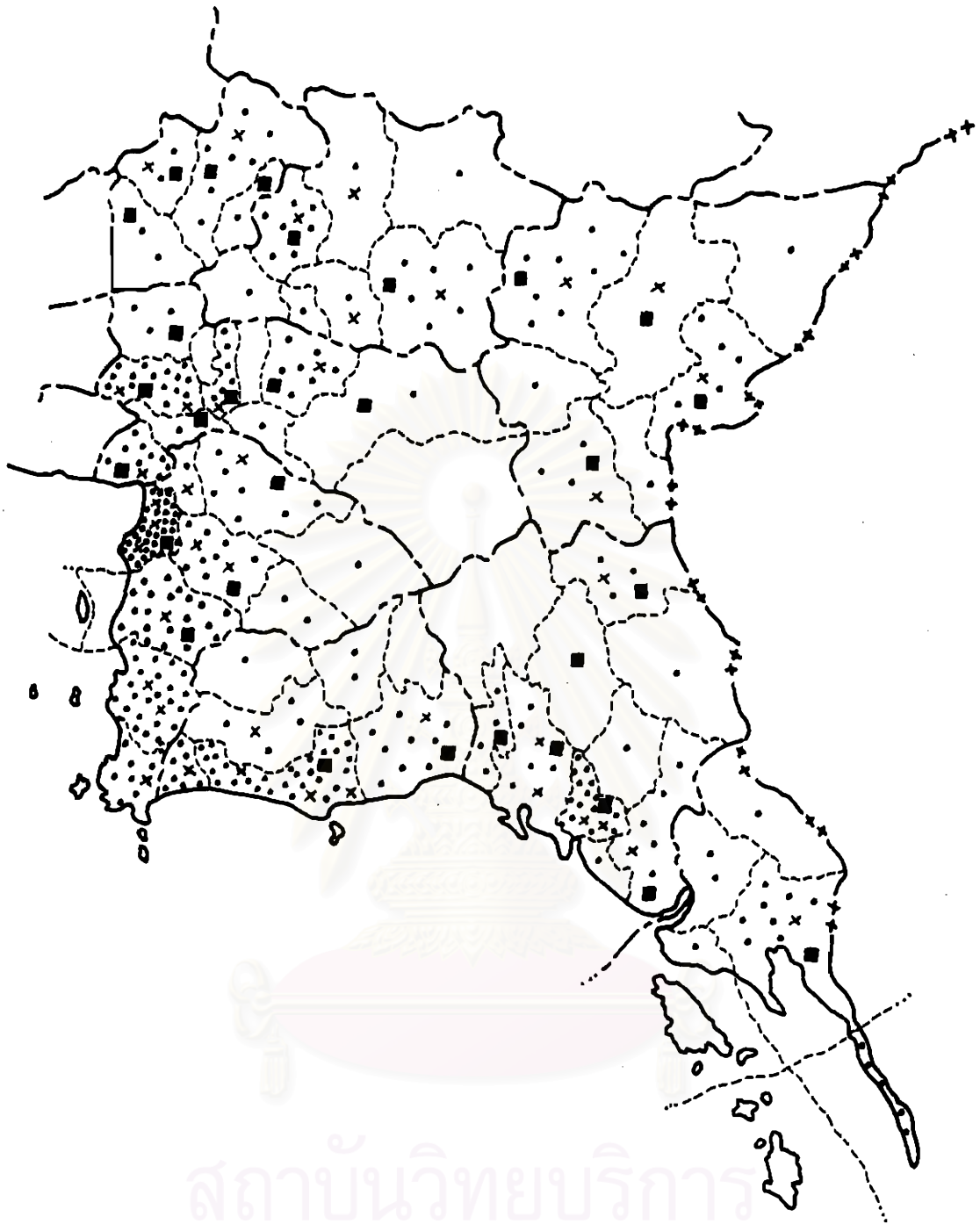
ในปี 2539 ภาคตะวันออกมีสถาบันการเงินการธนาคารเกิดขึ้นทั้งหมด 367 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นธนาคารพาณิชย์ทั้งหมด 298 สาขา ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) 30 สาขา และธนาคารออมสิน 39 สาขา ซึ่งกระจายอยู่เกือบทุกอำเภอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำเภอเมืองของทุกจังหวัด (แผนที่ 4.14)

7. การบริการห้องเย็น การบรรจุหีบห่อ และการบริการขนส่ง

7.1 การบริการห้องเย็น

การเก็บรักษาผลไม้เป็นกระบวนการที่สำคัญประการหนึ่งของการตลาด เพื่อรอการกระจายผลผลิตออกจากแหล่งผลิตไปสู่ผู้บริโภค สำหรับภาคตะวันออกแม้ว่าจะมีบริการห้องเย็นของเอกชนอยู่ทั้งสิ้น 19 แห่ง แต่มีห้องเย็นที่ให้บริการเก็บรักษาผลไม้อยู่เพียง 3 แห่ง ได้แก่ บริษัทระยองจำกัด ตั้งอยู่บริเวณตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีความจุเพียง 1,200 ตันเท่านั้น บริษัท ไทย โย โกร จำกัด ตั้งอยู่บริเวณถนนบางนา-ตราด ตำบลบางปะกง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความจุ 8,127 ตัน แต่ให้บริการเก็บผลไม้แช่แข็งเพียง 144 ตัน ที่เหลือนอกจากนี้ให้บริการเก็บสินค้าอื่น ๆ และบริษัท สกายอินเตอร์เนชั่นแนลกรุ๊ป จำกัด ตั้งอยู่บริเวณถนนสุขุมวิท ตำบลสองพี่น้อง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นห้องเย็นที่ให้บริการสำหรับเก็บผลไม้สด โดยเฉพาะ นอกจากนี้ ในส่วนของภาครัฐได้มีการให้บริการห้องเย็นเก็บรักษาผลไม้ 2 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาการผลิตและควบคุมศัตรูพืชและผลไม้เพื่อการส่งออกที่จันทบุรี และฉะเชิงเทรา โดยที่จันทบุรีสามารถให้บริการสำหรับผลไม้สดจำนวนประมาณ 31,000 ตัน เป็นผลไม้ประเภททุเรียน เงาะ และมังคุด 17,000 ตัน ที่เหลือเป็นผลไม้อื่น ๆ และสามารถให้บริการสำหรับผลไม้แช่แข็ง 1,030 ตัน เป็นทุเรียน และมังคุด 1,000 ตัน ซึ่งในอนาคตมีเป้าหมายจะให้บริการเพิ่มมากขึ้นกว่านี้ และที่ฉะเชิงเทราจะให้บริการเก็บรักษามะม่วง (แผนที่ 4.15)

อย่างไรก็ตาม การบริการห้องเย็นในภาคตะวันออกยังมีอยู่น้อยมาก เมื่อเทียบกับ ความต้องการในการเก็บรักษาผลผลิตผลไม้ให้คงคุณภาพอยู่ได้นาน

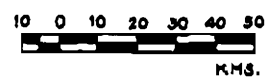
แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย
เพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก

แผนที่
4.14

สัญลักษณ์ :

- วนาคารพาณิชย์
- วนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- × วนาคารอมลिन

แสดงการกระจายตัว
ของวนาคารพาณิชย์
ธ.ก.ส. และวนาคารอมลिन

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย ธ.ก.ส. และ วนาคารอมลिन

1. อ.บางคล้า
2. อ.บ้านโพธิ์
3. อ.ราชสาส์น
4. กิ่ง อ.คลองเขื่อน

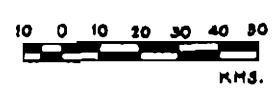
**แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย
เพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก**

แผนที่
4.15

สัญลักษณ์ :

- บริการห้องเย็นของรัฐ
- ⊙ บริการห้องเย็นของเอกชน
- บริการบรรจุหีบห่อ
- ★ บริการขนส่งสินค้า (ร.ส.พ.)

**แสดงการกระจายตัวของ
ห้องเย็น บริการบรรจุหีบห่อ
และบริการขนส่ง (ร.ส.พ.)**

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานพาณิชย์จังหวัด และ ร.ส.พ

7.2 การบริการบรรจุหีบห่อผลไม้

การบรรจุหีบห่อ เป็นวิธีการที่ทำให้ผลไม้ไปถึงมือผู้บริโภคในสภาพที่ดีคงคุณภาพไว้ได้ ซึ่งจากการสำรวจและการใช้แบบสอบถามพบว่า ผู้ส่งออกผลไม้ ส่วนใหญ่จะทำการบรรจุหีบห่อผลไม้ที่บริษัทของตนเอง โดยไม่ได้จ้างใครเป็นผู้บรรจุหีบห่อ ทำให้ธุรกิจบริการบรรจุหีบห่อผลไม้โดยเฉพาะไม่มีให้พบเห็น สำหรับภาคตะวันออกมีสถานที่ให้บริการบรรจุหีบห่อที่ชัดเจนอยู่เพียง 2 แห่ง ซึ่งเป็นบริการของรัฐ คือ ที่ศูนย์พัฒนาการผลิตและควบคุมศัตรูผักผลไม้เพื่อการส่งออกที่จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งจะให้บริการใน 2 ลักษณะ คือ เกษตรกรหรือบริษัทส่งออก จัดหาวัสดุหีบห่อมาเอง หรือศูนย์หาวัสดุหีบห่อให้โดยคิดค่าบริการ นอกจากนี้ยังพบอีกว่าบริเวณถนนข้างทางที่จะเข้าไปสู่ตลาดเนินสูง และในตลาด มีกิจกรรมการบรรจุหีบห่อผลไม้อยู่แต่เป็นธุรกิจของเอกชน ซึ่งไม่ได้ให้บริการแก่คนภายนอก (แผนที่ 4.15)

7.3 การบริการขนส่งผลไม้

ทุกจังหวัดในภาคตะวันออกจะมีสำนักงานของมีองค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.) ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง ซึ่งทำหน้าที่ให้บริการด้านการขนส่งสินค้าทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งบริการขนส่งสินค้าผลไม้ด้วย สำหรับการบริการขนส่งผลไม้ของภาคเอกชนนั้นไม่มีหน่วยงานใดทำการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ จึงไม่สามารถระบุได้ว่ามีอยู่มากน้อยเพียงใด (แม้ว่าการบริการขนส่งทางบกจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลรถบรรทุกที่จดทะเบียน แต่ไม่สามารถระบุได้ว่ารถบรรทุกนั้นจะนำมาใช้เพื่อการขนส่งผลไม้หรือไม่ อีกทั้งข้อมูลไม่ได้มีการแยกเป็นรายอำเภอ จึงไม่สามารถนำข้อมูลมาใช้ได้) (แผนที่ 4.15)

8. การบริการของรัฐ

ในภาคตะวันออกมีการบริการของรัฐเพื่อการส่งออกผลไม้ คือ บริการด่านศุลกากร 5 แห่ง ได้แก่ ด่านศุลกากรอรัญประเทศ ที่อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว ด่านศุลกากรคลองใหญ่ อ.คลองใหญ่ จ.ตราด ด่านศุลกากรแหลมฉบัง อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี ด่านศุลกากรมาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง และด่านศุลกากรท่าแฉลบ อ.เมือง จ.จันทบุรี ส่วนบริการด้านตรวจพืช 1 แห่งที่ อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี นอกจากนี้ ยังมีการให้บริการพิธีการศุลกากร และการตรวจพืชที่ศูนย์พัฒนาการผลิตและควบคุมศัตรูผักและผลไม้เพื่อการส่งออกที่ จ.จันทบุรี และจ.ฉะเชิงเทราอีกด้วย (แผนที่ 4.13)

อย่างไรก็ตาม ผู้ส่งออกสามารถร้องขอให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมาให้บริการพิธีศุลกากรและตรวจพืชนอกสถานที่ได้

9. สถาบันเกษตรกรและสถาบันพ่อค้า

ภาคตะวันออกมีผู้ผลิตที่มีความรู้ความสามารถที่ได้มีการรวมตัวเป็นกลุ่มและชมรมผู้ผลิต เป็นจำนวนมาก ตลอดจนมีการรวมตัวของผู้ส่งออกผลไม้ที่สำคัญ ดังนี้

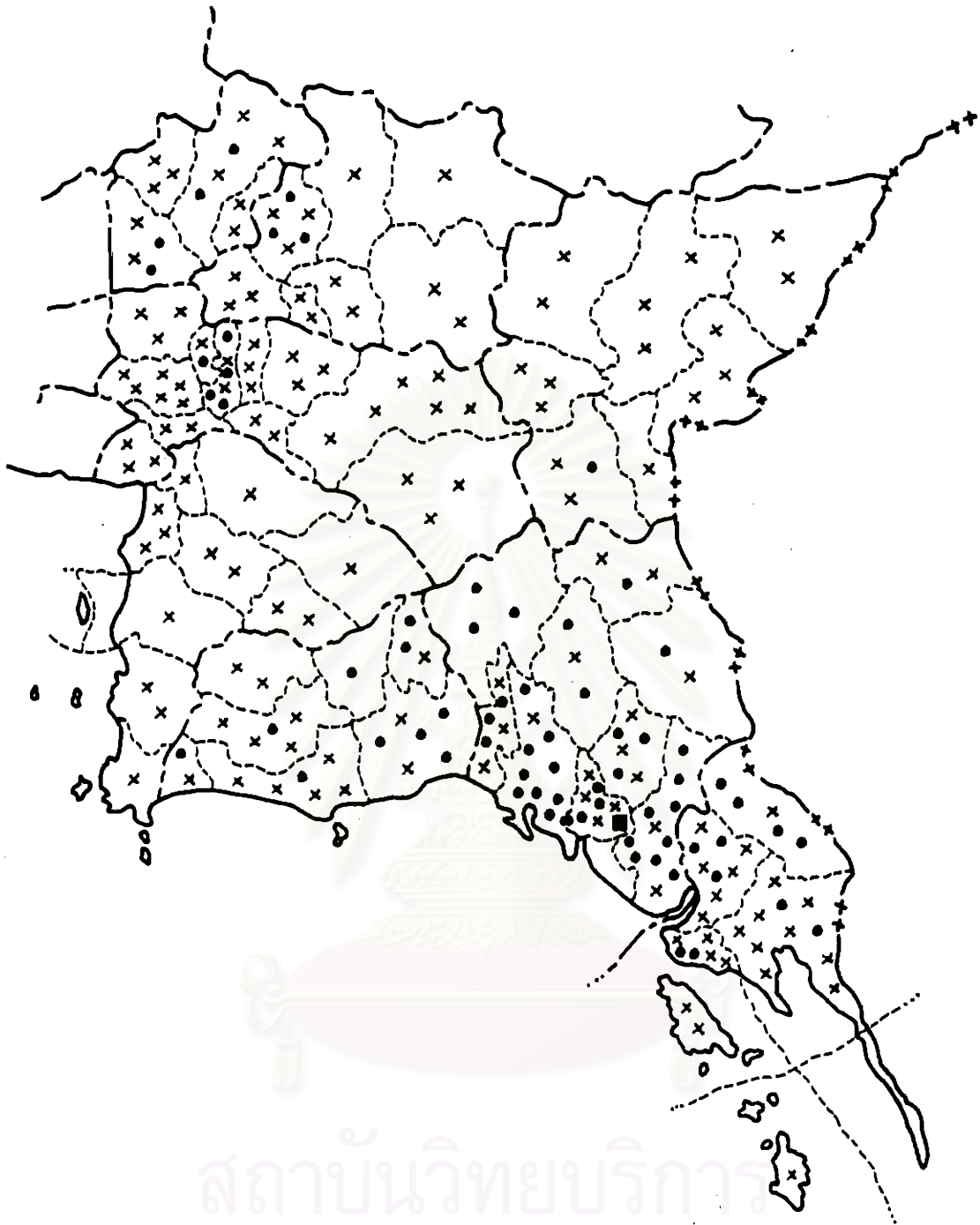
ในปี 2539 มีสถาบันเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรทำสวนที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลทั้งสิ้น 69 กลุ่ม มีสมาชิกทั้งหมด 9,761 ราย กระจายอยู่ตามอำเภอในจังหวัดต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่าง

ยี่งจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด โดยกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการจัดการเกี่ยวกับการซื้อ-ขายผลผลิตทางการเกษตร การจัดหาปัจจัยการผลิตและวัสดุอุปกรณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันภายในกลุ่ม และมีสหกรณ์การเกษตรอีกทั้งหมด 148 แห่ง นอกจากนี้ ภาครัฐและภาคเอกชน ยังได้มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรและไม่ได้จดทะเบียนขึ้นอีกเป็นจำนวนมากเพื่อดำเนินการในด้านต่างๆ และรองรับโอกาสการขยายตัวของการส่งออกผลไม้ได้อีกมาก เช่น กลุ่มปรับปรุงคุณภาพทุเรียน กลุ่มปรับปรุงคุณภาพเงาะ กลุ่มปรับปรุงคุณภาพมังคุด ชมรมผู้ผลิตมะม่วง เป็นต้น

จากการสอบถามพบว่าเกษตรกรในภาคตะวันออก เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกรถึงร้อยละ 59.8 ที่เหลืออีกร้อยละ 40.2 ไม่ได้เป็นสมาชิก โดยที่ในจำนวนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือสถาบันร้อยละ 88.1 ให้ความเห็นว่าได้รับประโยชน์จากการเป็นสมาชิก กล่าวคือ ทำให้เกิดอำนาจต่อรองราคา เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ และเทคนิคการผลิต ได้รับข้อมูลข่าวสาร เป็นการรับรองคุณภาพผลผลิต และขอความช่วยเหลือจากรัฐได้ง่ายขึ้น ส่วนเกษตรกรอีกร้อยละ 8.9 เห็นว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มไม่มีประโยชน์ เนื่องจากสมาชิกมักขาดความร่วมมือ และระบบบริหารจัดการภายในกลุ่มไม่ดีพอ

สำหรับสถาบันพ่อค้า ในส่วนของพ่อค้าส่งจากการสำรวจพบว่าไม่มีการรวมกลุ่มพ่อค้าส่งผลไม้ มีแต่การรวมกลุ่มผู้ส่งออกผลไม้ โดยได้มีการจัดตั้งสมาคมผู้ค้าผักผลไม้เพื่อการส่งออกภาคตะวันออกขึ้น 1 สมาคม ตั้งอยู่ที่ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จัดทะเบียนสมาคมเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2535 ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 106 คน แยกเป็นสมาชิกที่อยู่ในภาคตะวันออก 99 คน และสมาชิกที่อยู่ในกรุงเทพฯ 7 คน สำหรับสมาชิกในภาคตะวันออก ส่วนใหญ่อยู่ที่จังหวัดจันทบุรีในอำเภอต่างๆ รองลงมาเป็นจังหวัดระยอง ตราด และชลบุรี (แผนที่ 4.16) ซึ่งจากการสอบถามผู้ส่งออก 9 ราย พบว่าผู้ส่งออกร้อยละ 55.6 ไม่ได้เป็นสมาชิกของสมาคมผู้ส่งออกผลไม้ เป็นสมาชิกร้อยละ 22.2 และอีกร้อยละ 22.2 ไม่ได้ระบุ โดยที่ผู้ส่งออกผลไม้ร้อยละ 44.4 เห็นว่าการรวมกลุ่มมีประโยชน์ทำให้ได้รู้จักเกษตรกร การติดต่อซื้อขายผลไม้สะดวก มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร อีกร้อยละ 33.3 เห็นว่าไม่มีประโยชน์ เพราะเป็นการรวมตัวเพื่อประโยชน์ของกลุ่มผู้ที่บริหารสมาคมอีกร้อยละ 22.2 ไม่ได้ระบุ

นอกจากนี้ในทั้ง 8 จังหวัดของภาคตะวันออก ยังมีหอการค้าจังหวัด ที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ ในการส่งเสริมวิสาหกิจต่างๆ เพื่อประโยชน์ทางด้านต่างๆ รวมทั้งด้านการเกษตร โดยการให้คำปรึกษาข้อแนะนำแก่สมาชิกและช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจของสมาชิก ตลอดจนประสานงานในด้านการค้าระหว่างผู้ประกอบการค้ากับทางราชการ และคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชน (กรอ.จังหวัด) ที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของภาครัฐบาลและเอกชน ส่งเสริมบทบาทและการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการพัฒนาจังหวัด และประสานการจัดทำแผนและโครงการร่วมระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน ในสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด

แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย
เพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก

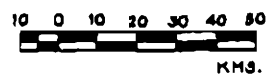
แผนที่
4.16

สัญลักษณ์ :

- กลุ่ม / สถาบันเกษตรกร
- × สหกรณ์การเกษตร
- สมาคมผู้ค้าผักและผลไม้ในภาคตะวันออก

แสดงการกระจายตัว
ของกลุ่มเกษตรกร
สหกรณ์การเกษตร และสมาคม
ผู้ค้าผลไม้

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์
และสมาคมผู้ค้าผักและผลไม้ภาคตะวันออก

ปัจจัยสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์กลางและโครงข่ายเพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก

1. หน่วยงานบริการของรัฐ

ในภาคตะวันออกมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางและโครงข่ายเพื่อการส่งออกผลไม้ โดยมีหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ คอยให้บริการในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และการส่งออกผลไม้ ได้แก่ (แผนที่ 4.17)

1.1 ศูนย์พัฒนาการผลิตและควบคุมศัตรูผักและผลไม้เพื่อการส่งออก ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 2 แห่ง คือ ที่ จ.จันทบุรี ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2533 และฉะเชิงเทรา ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2538 ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมส่งเสริมการเกษตร และกรมวิชาการเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพผลไม้เพื่อการส่งออก ให้มีคุณภาพและปริมาณตรงตามความต้องการของตลาดและผู้บริโภค การรวมกลุ่มผู้ผลิตผลไม้คุณภาพเพื่อการส่งออก ทั้งนี้ ศูนย์พัฒนาการผลิตฯ ที่จังหวัดจันทบุรีตั้งอยู่บริเวณถนนจันทบุรี-ท่าแฉลบ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เมื่อวันที่ 22 ไร่ ทำหน้าที่ในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพผักผลไม้ การเก็บเกี่ยว การเก็บรักษา การคัดขนาด การบรรจุหีบห่อ และขบวนการอื่นเพื่อลดการสูญเสียคุณภาพผักผลไม้ โดยเน้นที่ผลไม้ประเภททุเรียน มังคุด และเงาะ ซึ่งจะครอบคลุมการให้บริการในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราด และชลบุรี ส่วนศูนย์พัฒนาการผลิตฯ ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ที่อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา ทำหน้าที่เช่นเดียวกันกับศูนย์พัฒนาการผลิตฯ ที่จังหวัดจันทบุรี แต่เน้นที่ผลไม้ประเภทมะม่วง ซึ่งจะครอบคลุมการให้บริการในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี สระแก้ว นครนายก และนครราชสีมา

1.2 ศูนย์ส่งเสริมการส่งออกภาคตะวันออก (จันทบุรี) ในความรับผิดชอบของกรมส่งเสริมการส่งออก ตั้งอยู่เลขที่ 30/31-32 ถ.ตรีรัตน์ อ.เมือง จ.จันทบุรี ทำหน้าที่ให้บริการข้อมูลการค้าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกแก่ผู้ผลิต และผู้ส่งออก อบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถแก่ภาคเอกชนในด้านการค้าระหว่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการส่งออก ตลอดจนประสานงานและให้ความร่วมมือแก่สถาบันและองค์กรต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการส่งออก

1.3 สำนักงานการค้าต่างประเทศ ณ ท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ จ.ชลบุรี ในความรับผิดชอบของกรมการค้าต่างประเทศ ตั้งอยู่เลขที่ 334/1 หมู่ที่ 10 ถ.สุขุมวิท ต.บางพระ อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี ทำหน้าที่ให้บริการข้อมูลสภาวะการส่งออกผลไม้ไปต่างประเทศ

2. นโยบายของรัฐ

จากแนวคิดเกี่ยวกับนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการพัฒนาภาคตะวันออกในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 8 การแบ่งเขตเศรษฐกิจ และแผนลงทุนจังหวัด แสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาภาคตะวันออกที่มุ่งเน้นส่งเสริมการพัฒนาด้านการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปลูกผลไม้เพื่อการส่งออก ตลอดจนมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการบริการการส่งออกอยู่หลายอย่าง โดยเฉพาะการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง และการพัฒนาสนามบินพาณิชย์อู่ตะเภา ซึ่งนโยบายเหล่านี้จะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้มีการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่ายเพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออกอีกทางหนึ่ง

1. อ. บางคล้า
2. อ. บ้านโพธิ์
3. อ. ราชสำนัง
4. กิ่ง อ. คลองเขื่อน

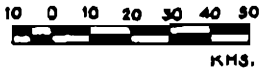
แนวทางการพัฒนาที่ตั้งศูนย์กลางและโครงข่ายเพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก

แผนที่ 4.17

สัญลักษณ์ :

- ศูนย์พัฒนาการผลิตและควบคุมศัตรูแม็กและผลไม้เพื่อการส่งออก
- ▲ ศูนย์ส่งเสริมการส่งออกภาคตะวันออก
- สำนักงานการค้าต่างประเทศ

แสดงที่ตั้งหน่วยงานบริการของรัฐ

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการส่งออก และกรมการค้าต่างประเทศ

3. ความต้องการของกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม พบว่ากลุ่มประชากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีความต้องการให้มีการจัดตั้งศูนย์กลางและโครงข่ายเพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก โดยผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเห็นด้วยกับการจัดตั้งศูนย์ฯ ถึง 128 ราย คิดเป็นร้อยละ 90.8 และมีผู้ที่ไม่เห็นด้วยเพียง 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.2 (ตารางที่ 4.7) และในทำนองเดียวกันกับผู้ที่จะคิดว่าจะมาใช้บริการของศูนย์ฯ มีถึง 127 ราย คิดเป็นร้อยละ 90.1 และผู้ที่ไม่คิดจะมาใช้บริการมีเพียง 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.9 (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.7 แสดงความเห็นของกลุ่มต่างๆ เกี่ยวกับแนวคิดในการจัดตั้งศูนย์กลางและโครงข่าย เพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก

กลุ่มตัวอย่าง	ผู้เห็นด้วย	(%)	ผู้ไม่เห็นด้วย	(%)	รวม
1. เกษตรกร	106	(94.6)	6	(5.4)	112
2. พ่อค้าส่งผลไม้	15	(75.0)	5	(25.0)	20
3. ผู้ส่งออก	7	(77.8)	2	(22.2)	9
รวม	128	(90.8)	13	(9.2)	141

ตารางที่ 4.8 แสดงความเห็นของกลุ่มต่างๆ เกี่ยวกับการมาใช้บริการของศูนย์กลางและโครงข่ายเพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก

กลุ่มตัวอย่าง	จะมาใช้บริการ	(%)	ไม่มาใช้บริการ	(%)	รวม
1. เกษตรกร	106	(94.6)	6	(5.4)	112
2. พ่อค้าส่งผลไม้	14	(70.0)	6	(30.0)	20
3. ผู้ส่งออก	7	(77.8)	2	(22.2)	9
รวม	127	(90.1)	14	(9.9)	141

ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะมีส่วนช่วยให้สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์กลางและโครงข่ายเพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออกให้มีโอกาสเกิดขึ้น ตลอดจนสามารถดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความสามารถในการดึงดูดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมาใช้บริการของศูนย์ฯ ให้มากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและความสำเร็จของการจัดตั้งศูนย์กลางและโครงข่ายเพื่อการส่งออกผลไม้ในภาคตะวันออก